

Upravičeno pričakovanje

Od obravnave socialne diferenciacije v vodilnih organih Zveze komunistov torej upravičeno pričakujemo, da bo vnesla več jasnosti in enotnosti, tako v ocenjevanje sodobnih družbenih dogajanj kakor tudi v oblikovanju stališč do naše nadaljnje družbene preobrazbe. Prav tako bo nujno prispevala tudi k učinkovitejšemu praktičnemu reševanju perečih socialnih vprašanj. Hkrati bo ta obravnava v prid Zvezi komunistov sami, tako za njeno notranjo krepitev kakor tudi za okrepitev njenega družbenega ugleda.

Iz govora Vinka Hafnerja na seji CK ZKS

Na delu v tujini

Po deležu v tujini zaposlenih delavcev je na prvem mestu Hrvaška (40 odst.), druge republike pa ji sledijo tako: BiH (25 odst.), Srbija (20 odst.), Slovenija (7 odst.), Makedonija (7 odst.) in Črna gora (1 odst.).

Kljub temu, da ugotavljamo v Sloveniji sorazmerno nizek odstotek zaposlenih na tujem, pa so republiški organi, ki se ukvarjajo s tem vprašanjem, precej zaskrbljeni. Za Slovenijo, ki jo že dlje tare pomanjkanje strokovnjakov in kvalificiranih delavcev, tudi ta številka ni majhna: v tujini je 10,8 odst. zaposlenih strokovnjakov in kvalificiranih delavcev. Še težje je za Hrvaško, ki ji primanjkuje 25.000 kvalificiranih delavcev in strokovnjakov. Zato je izvršni svet Hrvaške zahteval, da naj republika kvalificirane, visokokvalificirane in visoko strokovne delavce obdrži doma, obenem pa tudi pospeši vrnitev teh ljudi iz tujine. V BiH in v Srbiji zaradi odhajanja delavcev v tujino še niso zaskrbljeni, saj odhajajo zvečine nekvalificirani delavci. Makedonijo zapuščajo zadnji dve leti prav tako predvsem kvalificirani delavci, kar že načenja kvalifikacijsko strukturo zaposlenih v gospodarstvu.

Delavska enotnost — 29. V. 1971

Premislili so se

V gimnaziji »Ivo Lola Ribar« v Zrenjaninu se je 50 dijakov prijavilo za sprejem v Zvezo komunistov.

Ko jim je sekretar osnovne organizacije pojasnil, da kot člani ZK ne bodo imeli nobenih privilegijev, pač pa več obveznosti in da se morajo pogovoriti tudi s svojimi starši, jih 46 ni napisalo prošnje za sprejem ...

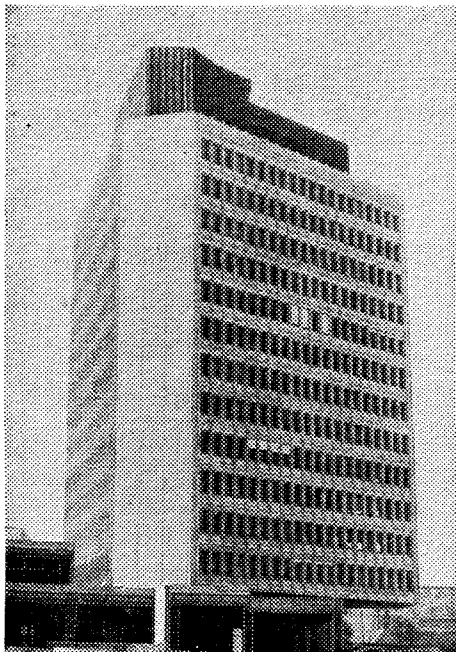
Politika — 30. V. 1971

Vstopnine za obisk bolnikov

Občani Niša, ki so te dni želeli obiskati kako bolnico na ginekološki kliniki medicinske fakultete so osupnili, ko so morali od glavne medicinske sestre kupiti vstopnico za tri dinarje. Šele potem so dobili beli plašč in dovoljenje za obisk bolnika.

Borba — 30. V. 1971

LJUBLJANSKA BANKA

PRAVI NASLOV
ZA DENARNE ZADEVE

TV-15 GLASILO ZZB NOV IN ZRVS SLOVENIJE

LETO IX — št. 23

3. junij 1971

»TV-15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Zavod Borec v Ljubljani, Beethovnova 10, kot glasilo Zveze združenj borcev NOV Slovenije in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije. — Glavni in odgovorni urednik FRANCE ŠUSTERŠIČ — Tisk in klišaji ČGP »Delo«, Ljubljana, Titova cesta 35 — Letna naročnina 32 dinarjev, za inozemstvo 60 dinarjev — Posamezna številka v kolportuži 80 par — Naročnino pošiljajte na naslov: Uprava »TV-15« Ljubljana, Beethovnova 10, poštni predal 598/XI, ali na tekoči račun 501-8-29 pri SDK Ljubljana — Telefonske številke: glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov in fotografij ne vračamo.

POMEMBNO POSVETOVANJE V BOHINJU

Mladina in splošni ljudski odpor

V petek, 28. maja, se je v Mladinskem domu ob Bohinjskem jezeru zbralo okoli sto predstavnikov Zveze mladine Slovenije, predstavnikov vojske in drugih, ki se ukvarjajo z zadevami splošne ljudske obrambe. Cilj posveta je bilo sodelovanje med enotami in štabom ljubljanske armade ter mladino.

Samo posvetovanje se je začelo naslednjega dne dopoldne in se prek popoldneva nadaljevalo do večera, ko so si udeleženci ogledali filme »Mladi in

splošni ljudski odpor«. V nedeljo, 30. maja, pa je dr. Leon Žlebnik predaval o mladem človeku kot čutečem bitju. Nazadnje so napisali še sklepe in se razšli.

Posvetovanja, kakršno je bilo v Bohinju, spadajo med izjemne korake vojske in družbenih organizacij, da bi uskladile svojo dejavnost. Splošni ljudski odpor pomeni korenito preobrazbo vse naše obrambne politike. Vojska, ki je glavni stebel naše obrambe, prav tako doživlja nagle in velike spremembe, ker se je spremenila vrsta vodilnih načel za obrambo. Predvsem to velja za odnose, sistem vzgoje in ur-

V okviru proslav 30-letnice vstaje

— IZREDNA POLITIČNA, KULTURNA IN ORGANIZACIJSKA DEJAVNOST PO VSEJ DRŽAVI

Komisija za negovanje revolucionarnih tradicij zveznega odbora ZZB NOVJ je nedavno na svoji seji pregledala ter ocenila, kako proslavljajo po državi 30-letnico vstaje ali kako se pripravljajo na posamezne proslave. Številne organizacije uspešno izpolnjujejo svoje programe, ki so jih sprejele za dejavnost v jubilejnem letu. Proslave se ne omejujejo zgolj na prigodne slovesnosti ali enkratne prireditve. V njihovem okviru je izredno obsežna in različna dejavnost, združena bodisi z delovnimi akcijami tako na področju gospodarstva, bodisi kot prosvetna ali vzgojna dejavnost, posebno pozornost pa zaslužijo tudi nekatere znanstvene in raziskovalne naloge. Proslave prirejajo ali pri njih sodelujejo ne le borčevske, marveč vse družbenopolitične organizacije (SZDL, ZK, ZM), kakor tudi izobraževalne in šolske ustanove ter delovne organizacije.

Vsa ta dejavnost je najlepša priložnost, da presodimo in razčlenimo vso našo tridesetletno razvojno pot, ne le vstajo samo, marveč nadaljevanje naše revolucije do danes. Jubilej lahko najbolj poudari vrednote, ki so sad zmage revolucije, zlasti bratstvo in enotnost naših narodov in vse tisto, kar nam zagotavlja nadaljnji razvoj ter krepitev.

Pregled jubilejnega proslavljanja po posameznih republikah je pokazal, da se številne vrste dejavnosti še nadalje razraščajo. Tako npr. tudi v Makedoniji izhajajo jubilejne publikacije, prirejajo razstave, kulturne prireditve itd. V Skopju pa bodo priredili tudi znanstveni simpozij z naslovom »Revolucija, ki traja nepretrganost«. Marsikje bo mogoče storiti še mnogo več, kakor je bilo doslej zastavljeno. Tako so opozarjali, da bodo velik delež lahko prispevali s svojimi programi tisk, radio in televizija, ne le s poročanjem o prireditvah in dejavnosti drugih dejavnikov.

Na seji so poudarjali, da mora komisija za negovanje revolucionarnih tradicij podpreti vse družbenopolitične organizacije in druge dejavnike, da bodo kar največ skrbili posvetili mladini. Tako so mogoče različne oblike sodelovanja s šolami, npr. z razpisi natečajev, tako da bi tekmovali med seboj s spisi o NOB, revoluciji itd.

Upoštevanja vreden je tudi predlog, naj bi spodbudili pristojne ustanove, strokovnjake in založbe, da bi pripravili prepotrebne učbenike, ki jih marsikje pogrešajo zlasti pri pouku zgodovine naše NOV.

Na seji so vsi soglašali, da bi komisije za negovanje tradicij naše revolucije morale delovati ne le pri borčevskih, marveč tudi pri drugih družbenopolitičnih organizacijah. Takšne komisije bi bile v okviru mladinske organizacije in SZDL še celo potrebnejše kakor pa pri borčevskih organizacijah.

Zastopnik Zveze izvidnikov Jugoslavije je opozoril na seji, kako velik vzgojni pomen ima dejavnost te organizacije za mladino po vsej državi. Posvečajo se prav spoznavanju in vrednotenju največjih pridobitev naše revolucije. Vso letošnjo dejavnost razvijajo pod geslom »30 let pod zastavo revolucije«. Menijo pa, da se o tej njihovi dejavnosti premalo piše in da doslej še ni bila deležna družbenega priznanja.

Zastopnik iz Srbije je opozoril na nevarnost, da bi utegnili kje proslave tudi komercializirati — pristaviti lončke in žeti dobičke.

S posebnim poudarkom pa so opozorili, da vsa ta koristna dejavnost, ki se razvija v okviru letošnjega jubileja, zlasti na strokovnem področju, po ustanovah, ne bo smela prenehati po končanih proslavah, marveč bi jo bilo treba nadalje smotrno nadaljevati.

Pomlajena brigada Franceta Prešerna na pohodu

jenja, pa tudi za samo notranjo organizacijo. Seveda vse te spremembe ni moč izpeljati naenkrat, in to zaradi različnih vzrokov. Med te spada tudi dosedanja ustroj armade kot zelo razčlenjene in številčno močne organizacije z dolgoletno tradicijo.

Preobrazba vojske zahteva sodelovanje vseh

Marsikaj pa se mora spremeniti tudi v zavesti vseh naših ljudi. Načelo, da je samo vojska odgovorna za obrambo smo sicer že odpravili uradno, ne pa še vedno in povsod v praksi. Preobrazba vojske zahteva sodelovanje vseh, ki jim je pri srcu večja obrambna sposobnost naše družbe. V široki razpravi, s sodelovanjem čim večjega števila je moč odpraviti posamezne pomanjkljivosti, ki jih vsebuje še tako genialno sestavljen načrt. Tako kot na primer v vseh osvobodilnih vojnah ljudska vojska kljub strokovnemu neznanju poveljnikov, slabi oborožitvi in pomanjkanju lahko kljubuje vojski napadalcev ali reakcionarjem, ker sodelujejo pri vseh njenih ukrepih množice preprostih ljudi. Nekaj takega smo imeli tudi pri nas med osvobodilno vojno in revolucijo, ko so naši partizani kljubovali okupatorjem in njihovim sodelavcem ob podpori in sodelovanju množic. Tega duha bi morali v sedanjosti obuditi in izpolniti v skladu z našim vsesplošnim napredkom ter ga vsestransko uskladiti s sedanjimi oblikami.

Ni slučajno, da je vojska skupaj z mladino organizirala to posvetovanje. Prvič služi v vojski kot stalni obliki obrambne pripravljenosti največ mladine. Mladina bi tudi v možni bodoči vojni bila glavni nosilec obrambe. Zato se tudi mladi ljudje najbolj prizadevajo, če je kje kakšna pomanjkljivost. Zato se tudi na posvetovanju v Bohinju mladi govorili zelo smelo in odkrito o rečeh, ki niso dobro zastavljene in bi jih bilo treba izboljšati ali sploh odpraviti. Nadalje so veliko govorili o oblikah sodelovanja med vojsko in drugimi organizacijami oziroma družbenimi ustanovami. Predvsem te oblike ne bi smele biti poenostavljene in tudi ne občasne. Vedno je treba iskati nove oblike, stare prilagajati ali spremenjati.

Zakaj mladi Slovenci tako neradi vstopajo v vojaške šole?

Udeleženci posvetovanja so se dotaknili tudi zelo kočljivega vprašanja, zakaj mladi Slovenci tako neradi vstopajo v vojaške šole in tako postajajo poklicni vojaki. Naše načelo v vseljudski obrambi zahteva, da so vojaški voditelji pripadniki vseh narodov in narodnosti ter vseh plasti prebivalstva. Do zdaj smo navadno samo tarnali in ugotavljali, zakaj tako, stvarnih razčlenitev in ukrepov pa je bilo zelo malo. Predvsem bi morali poiskati vzroke za

(Nadaljevanje na 3. strani)

DOGODKI TEDNA

■ Zvezna konferenca SZDL bo na seji 8. junija v Beogradu razpravljala o uspešnosti javne razprave o ustavnih spremembah. Na seji bodo govorili tudi o spremembah in dopolnitvah statuta SZDL.

■ Med razpravo o uresničevanju gospodarske politike v letošnjem letu so poslanci odbora zbora narodov za gospodarsko politiko in finance opozorili, da zadnji ukrepi, ki jih je predlagal ZIS, še ne zagotavljajo izboljšanja gospodarskih razmer. Dejali so, da bodo glasovali za te ukrepe, ker je skupščina že štiri mesece »pred razpustom« in že precej časa ne razpravlja o bistvenih zadevah. Gospodarski položaj je sedaj slabši kot pred devalvacijo, ko smo pričakovali, da se bo uvoz zmanjšal in izvoz povečal, a se je zgodilo prav obratno. ZIS je od skupščine dobil izredna pooblastila za posebne ukrepe, s katerimi naj bi razmere izboljšali. Doslej še ni ugotovil, od kod izvirajo gospodarske težave. — Poslanci zbora narodov so v razpravi o uresničevanju ekonomske politike ostro kritizirali organe zvezne uprave, ki so po njihovem mnenju krivi za sedanjí položaj v gospodarstvu. Očitno so ZIS, da bi jih moral sproti podrobneje obveščati, kako je izkoristil skupščinska pooblastila za izvajanje stabilizacijskega programa. Precej kritičnih pripomb so izrekli tudi na račun tega, ker zvezni organi niso iskali učinkovitejših in celovitejših sistemskih rešitev za stabilizacijo gospodarstva.

■ Na zasedanju delegatov občin v skupščini SR Slovenije, ki ga je vodil dr. Jože Brilej, so najprej obravnavali osnutek zakona o republiških priznavalninah. Zakonski osnutek je uvodoma obravnovala članica IS Zora Tomič in poudarila, da z republiškim zakonom ni mogoče predpisati enotnih načel, ki bi veljala za vse občine. Z republiško priznavalnino ne plačujemo zaslug, marveč pomagamo zaslužnim občanom dostojneje živeti. Zato ta zakonski osnutek preprečuje podeljevanje priznavalnin tistim zaslužnim občanom, ki imajo že urejen življenjski standard.

■ Družbenopolitični zbor zvezne skupščine je sprejel predloge komisije zvezne skupščine za volitve in imenovanja, in sicer, da se za državnega sekretarja za obrambo ponovno imenuje Nikola Ljubičić, da se za namestnika zveznega sekretarja za notranje zadeve imenuje družbenopolitični delavec v zvezni konferenci SZDLJ Luka Banović in da se razrešijo dolžnosti tistih funkcionarjev, ki jim poteče štiriletni mandat. Družbenopolitični zbor je sprejel tudi sklep o imenovanju predsednika in članov odbora za nagrado AVNOJ.

■ Predsedstvo in izvršni odbor SZDL Slovenije sta odločila naj bosta kandidata za člana predsedstva SFRJ iz Slovenije — poleg predsednika slovenske skupščine Sergeja Kraigherja, ki bo član predsedstva po položaju — še Mitja Ribičič in Marko Bulc. O tem sklepu bo tekla razprava v družbenopolitičnih organizacijah v občinah in republiških vodstvih od 15. junija, do 10. julija pa se bo sestala republiška konferenca SZDL Slovenije, ki bo dokončno oblikovala predlog kandidatov ter ga predložila republiški skupščini. Izražena je bila tudi enotna želja, naj bi bil tovariš Tito še naprej predsednik SFRJ.

■ V SR Hrvatski so na več kot 6000 zborskih in sestankih, ki se jih je udeležilo nad milijon občanov, sprejeli temeljne rešitve, ki jih vsebujejo ustavna dopolnila, ter predlagali, naj bo Tito izvoljen za dosmrtnega predsednika re-

publike ter predsednika predsedstva SFRJ. Hrvatska je tudi za takojšnje sprejetje ustavnih dopolnil, hkrati pa se zavzema za učinkovite ukrepe, da bi ta dopolnila dosledno izvajali.

■ Na 21. seji CK ZKS so razpravljali o socialnem razlikovanju. Udeleženci so se v razpravi temeljito lotili prav vseh poglavij in posameznih tez, predlagali spremembe in dopolnitve, grajali pomanjkljivosti in odpravljali nedoslednosti. Ob koncu seje je CK sprejel sklep po katerem bodo do konca julija v Ljubljani ustanovili občinske organizacije Zveze komunistov; mestna konferenca pa bo povezovala občinske organizacije ZK in sprejemala sklepe o vprašanih skupnega pomena za delovanje ZK v mestu.

■ V Pragi je bil kongres komunistične partije CSR. Glavna značilnost kongresa je popolna in vsestranska podpora politiki novega vodstva KPČ. Težišče večina govorov je obsojanje desničarstva in revizionizma, ki sta baje glavna krivca za dogodke leta 1968. Kongres, ki se ga je udeležil tudi Leonid Brežnjev, obravnava sovjetski tisk kot dogodek največjih mednarodnih razsežnosti, odvija se »pod praporom marksizma-leninizma — kot poudarja sovjetski tisk — ni samo proslava zmage zdravih sil na Češkoslovaškem, marveč predvsem tudi manifestacija nepremagljive, neizbežne in čedalje popolnejše enotnosti socialističnega tabora«.

■ Predsedstvo 14. kongresa KPČ ni dovolilo govoriti predstavniku KPI, ki bi moral pozdraviti kongres KPČ. Vzrok za to je, ker predstavniki KPI niso hoteli črtati iz pozdravnega govora odstavka, v katerem je med drugim omenjeno nesoglasje KPI z vojaško intervencijo petih držav varšavskega pakta na Češkoslovaškem.

■ Po zadnjih podatkih so našli že nad 1000 žrtev hudega potresa v mestu Bingölü in okolici v Turčiji, medtem ko je ostalo brez strehe več kot 125 tisoč ljudi. Ponesrečencem je priskočil na pomoč mednarodni Rdeči križ. Tudi vlada SFRJ je po posredovanju jugoslovanskega RK z letalom odposlala v Turčijo za ponesrečenca potresa 16 zabojev antibiotikov in gamaglobulina v vrednosti 150.000 dinarjev.

■ Predsednik prezidija vrhovnega sovjeta Nikolaj Podgorni in predsednik egiptovske republike Anvar el Sadat sta v Kairu podpisala sporazum o prijateljstvu in sodelovanju ter izdala skupno sporočilo. Nikolaj Podgorni je izjavil, da je sporazum velikega pomena ne le za Sovjetsko zvezo in Egipt, temveč za ves svet, in ga označil kot »nov udarec proti naklepom svetovnega imperializma, ki z vsemi sredstvi poskuša zasesti razdor med SZ in ZAR«. SZ si je tako zagotovila navzočnost na Bližnjem vzhodu za nadaljnjih petnajst let, ZAR pa je dobila poročstvo za nadaljnjo sovjetsko podporo, pri tem pa je v celoti ohranila status neodvisne države.

■ Izraelski obrambni minister Moše Dajan je na sestanku parlamentarne skupine laburistične stranke dejal, da »skoraj ni možnosti za sklenitev začasnega sporazuma z Egiptom. Po njegovih besedah je egiptovska politika še bolj nepopustljiva, saj sta »predsednik Sadat in njegova vlada tako rekoč še bolj odvisna od vojske«.

■ Posebna organizacija Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (FAO) je sporočila, da bo Indiji poslala za 2 milijona dolarjev živil. Živila bodo razdelili med begunce, ki so prišli iz Vzhodnega Pakistana. Z zahtevo po pomoči sta se na FAO obrnila indijska vlada in generalni sekretar U Tan. ZDA in Velika Britanija sta prvi državi, ki sta obljubili finančno pomoč vzhodnopakistanskim beguncem v Indiji.

POLITIČNI RAZGLEDI

GROZA

Po prvih in pogostnih novicah ter komentarjih se je pozornost svetovne javnosti obrnila od Pakistana: državljanska vojna je utonila v pozabo zaradi drugih dogodkov po svetu. Toda resnična groza se je potem, ko so minili najhujši vojaški spopadi, šele začela. Premagani Vzhodni Pakistan je prišel v roke maščevalne vojske iz »prestonice«, začela se je morija, začela se je lakota, začel se je eksodus v Indijo in prav zaradi napetosti na indijsko-pakistanski meji je v veliki nevarnosti svetovni mir.

Indijska predsednica vlade Indira Gandhi je pred kratkim sporočila sve-

Begunci iz Vzhodnega Pakistana prihajajo v Indijo.

tu, da je v njeno deželo pribežalo že okoli tri milijone ljudi iz Vzhodnega Pakistana, nato pa se je razburila: »In kaj pravijo prvaki demokracije? Nič. Niti ena bogata dežela ni ničesar storila.« Indija bi rabila najmanj 260 milijonov dolarjev, če naj bi pol leta prehranjevala vzhodnopakistanske pribežnike.

Ravno tiste dni — bilo je v drugi polovici maja — je prišel v London posebni odposlanec pakistanskega predsednika Jahja Kana. Sprejeli so ga zelo hladno, čeprav je prišel po nujno pomoč. Zakaj divja državljanska vojna ni uničila samo vzhodnega dela države, marveč je hudo razmajala celotno pakistansko gospodarstvo. Sredi maja je bil dolar na črni borzi vreden 13 rupij, dasiravno je njegov uradni tečaj 4,5 rupije. V državnem proračunu je zaznala luknja 100 milijonov dolarjev, kar je prva materialna posledica vojne. Pomagala je edinole LR Kitajska, ki je dala Pakistanu 20 milijonov dolarjev brezobrestnega posojila, pa še to baje zaradi svoje protiindijske politike. Velika Britanija in ZDA pa pogojujejo svoja posojila s »počlovečenjem« notranjega položaja v Pakistanu.

Toda govorice o »počlovečenju« so prišle prekasno: silno prepozno in s premajhno pomočjo. Tuji dopisniki, ki so prišli na pakistansko ozemlje, govorijo o milijonu mrtvih. »Jastrebi so se tukaj že tako nažrli, da ne morejo več leteti,« je rekel pakistanski kmet, ki je ušel pokolu.

Pakistanski voditelji si zaradi tega ne delajo skrbi. Morebiti le razmišljajo o tem, da bi odstavi Jahja Kana, uvedli federalni sistem države in »posušili kri«. Toda tega nihče ne verjame.

Vlada Bangla Deša (Svobodne Bengalije — Vzhodnega Pakistana) je preganila v obmejne predele in vihti zeleno — rdečo — zlato zastavo neodvisnosti. Organizirala je gverilo. Toda položaj se zaostreje predvsem zaradi obmejnih spopadov med pakistansko in indijsko vojsko ter zahtev v indijskem parlamentu, da je treba odgovoriti na pakistansko izzivanje.

BUMERANG

Ko so v rasistični Južnoafriški republiki sprejeli tako imenovani Job Reservation Act (zakon o posebnih delovnih pravicah belcev), so mislili, da si bo manjšina belcev zagotovila lepo življenje ob zatiranju državljanskih druge polti: imenitnejša in vsa »kvalificirana« delovna mesta naj bi imeli belci, črnici in »obarvanci« pa naj bi opravljali manjvredna težka dela.

Toda država, v kateri živi 3,6 milijona belcev, 15 milijonov črncev in 2,3 milijona »obarvancev« (tako imenovani »colored« so tisti, katerih polt je temnejša od belcev in svetlejša od črncev, nastali pa so po mešanju med Hotentoti, Malajci, Indijci in črnici), je postala žrtev bumeranga. Zaradi omejenega zakona ni dela za nebele drža-

vljane, belcev pa je premalo za vsa delovna mesta. Pri tem prihaja do takšnih nesmislov: črnici ne smejo ometavati poslopij s finim ometom, češ da je to kvalificirano delo; črnici ne smejo voziti avtobusov za belce; črnici ne smejo biti zaposleni v bolnišnicah za belce itd. Zato zaostaja gradnja, belci se tlačijo v avtobusih, bolnišnice za belce so prazne, ker ni bolničarjev in strežnega osebja.

»Pomanjkanje delovne sile dobiva razsežnosti državne krize,« je pred kratkim izjavil rudarski in industrijski magnat Harry Oppenheimer, čigar imperij se razteza po vsej južni Afriki. Na problem gleda predvsem s kapitalističnega stališča in zato je seveda tudi za zaposlovanje črncev na kvalificiranih delovnih mestih. Po njegovem mnenju v državi uporabijo komaj enega izmed petih delavcev (ne glede na polt). Raziskava univerze v Stellenboschu je pokazala, da se je število zaposlenih ljudi zmanjšalo za eno desetino, proizvodni stroški pa so se povečali za dvajset odstotkov. Zato je Jan Marais, ekonomski svetovalec premiera Balthazarja Vorsterja, zahteval »nujni plan za povečanje delovne sile, edino zdravilo za naše težave«.

Gospodarske težave bi bilo kaj lahko odpraviti, ko bi ne bilo Job Reservation Acta, se pravi, če bi zaposlili črnice. Toda minister za delo Marais Viljoen se je temu odločno uprl še letošnje pomladi: »Vlada se ne bo umaknila niti za ped od Job Reservation Acta, ki jamči varnost belcev.«

Vendar je moral minister nekoliko popustiti: v Transvaalu so beli in črni zidarji postali enakopravni, za enako delo dobivajo enako plačilo. Število belih delavcev v tej panogi se je v Johannesburgu in Pretoriji namreč zmanjšalo na desetino potrebnega, zato je bilo treba popustiti. Toda nekateri beli sindikati so protestirali.

Sicer pa menijo beli delovodje, da črnici delajo še bolje od belcev — in si pomagajo z goljufijami. Črnici na primer opravljajo dela, ki so po zakonu pridržana za belce. Ko pride v bližino policaj, da delovodja znamenje s piščalko, črni delavci pa zbežijo na drugo stran, kjer delajo tisto, kar jim dovoljuje Job Reservation Act.

KOMENTATOR

Mednarodno sodelovanje

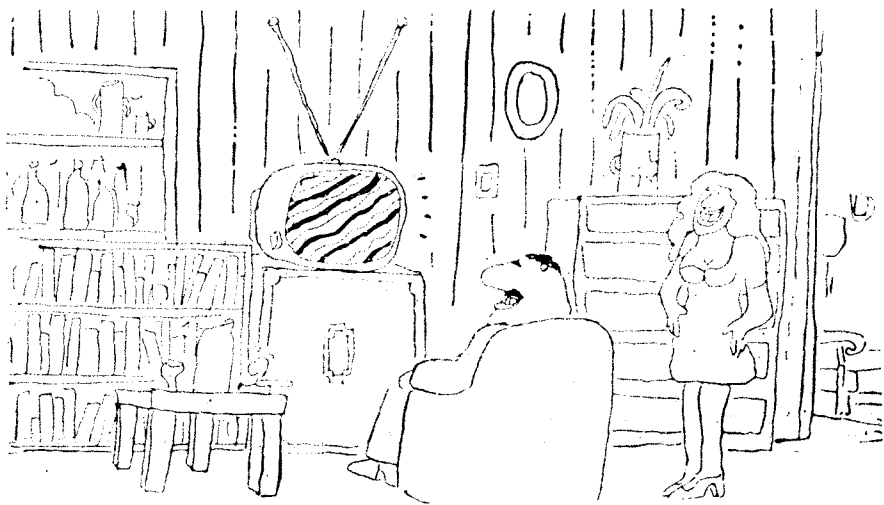
● Delegacija ZZB NOV Jugoslavije, v kateri so bili Dušan Sekić, generalni sekretar zveznega odbora, Stane Kolman iz Slovenije in Branko Golović, tajnik komisije zveznega odbora ZZB NOV za mednarodno sodelovanje, se je v dneh 27. in 28. aprila mudila v Parizu.

Ta dva dni je v Parizu zasedal pripravljalni odbor, v katerem so zastopniki 30 organizacij borcev iz 18 evropskih držav. Razpravljali so o pripravah letošnjega vseevropskega srečanja borcev. Sklenili so, da bo ta sestanek letos od 18. do 20. novembra v Rimu.

● Pred kratkim je predstavnik FIR (Mednarodne organizacije borcev odporca) — član japonske organizacije borcev Sano Motahari obiskal Banjaluko, kjer si je ogledal Zavod za medicinsko rehabilitacijo invalidov.

Ker je Sano Motahari član svetovne organizacije za medicinsko rehabilitacijo invalidov, si je ogledal to ustanovo v Banjaluki, da bi, kakor hitro se vrne v svojo domovino, ukrenil vse potrebno za organizacijo pomoči prek FIR — Zavodu za medicinsko rehabilitacijo invalidov v Banjaluki, ki ga je katastrofalni potres močno poškodoval.

VSAK TEDEN ENA ...

»Kaže, da spet govorijo o stabilizaciji...»

DELO

CASOPIS IN GRAFIČNO

PODJETJE

Ljubljana, Titova—Likozarjeva—

Tomšičeva

BLASNIKOVA TISKARNA

TISKARNA »DELO«

- Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine
- Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki
- V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnico in plastificirnico
- Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«
- zabavni tednik »TEDENSKA TRIBUNA«
- ilustrirano revijo »TOVARIS«
- štirinajstnevnik »NASI RAZGLEDI«
- revijo »AVTO«
- revijo »STOP«
- zabavni tednik »ZVITOREPEC«

S SKUPŠČINE ZZB NOV OBČINE LJUBLJANA VIČ-RUDNIK

Obsodba ultraške skupine med študenti

Zveza združenj borcev NOV ni organizacija, ki bi se ukvarjala samo s težavami svojih članov, marveč je politična organizacija, ki se zavzema za nadaljnji razvoj naše samoupravljaljske družbe. To misel je izreklo več delegatov na Skupščini zveze borcev NOV Ljubljana Vič—Rudnik, ki je bila prejšnji četrtek. V tem smislu je bilo postavljeno tudi poročilo Staneta Vrhovca, ki je uvodoma podal oceno zunanjepolitičnega in notranjepolitičnega položaja. V nadaljevanju je govoril o dejavnosti krajevnih organizacij, ki jih je 46, ter ponovil nekatera stališča, ki so se izoblikovala na skupščinah. Tako je med invalidi prevladalo mnenje, da bi bilo treba odpraviti carino pri nakupu specialnih avtomobilov za invalide, ki jih izdelujejo samo v tujini. Prav tako so se invalidi zavzeli za to, da se regres za nakup avtomobila prizna vsem invalidom težkih kategorij in ne samo tistim z okvarami na nogah. Invalidi končno tudi nasprotujejo soudeležbi pri nabavi zdravil, ki je ravno ne najhujše prizadela in ki krši osnovno pridobljeno pravico invalidov, namreč da jim skupnost zagotavlja brezplačno zdravljenje. V nadaljevanju je ugodno ocenil razumevanje skupščine občine Ljubljana Vič—Rudnik, ki je zagotovila spodobne priznavalnine za zaslužne in socialno orgožene borce in aktiviste. Zelo spodbudna je dejavnost komisije za bivše vojne ujetnike, ki pripravlja srečanje nekdanjih vojnih ujetnikov, pač pa je slabo to, da komisija ne more dobiti stika z ustreznimi komisijami pri glavnem odboru.

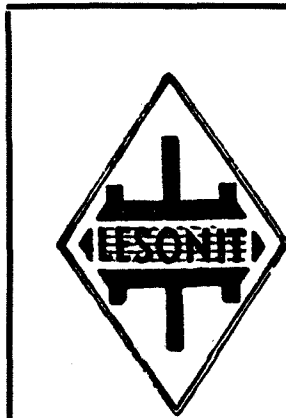
Eden od diskutantov, Milan Vrtačnik, je med drugim opozoril na problem osamljenosti nekdanjih borcev in aktivistov, češ da sodobna tehnična družba gleda na upokojenega človeka kot na star odslužen avtomobil, ki je za na odpad. Naša organizacija bi morala zato več storiti, da se naši zvesti sodelavci in soborci ne bi počutili pozabljeni in odveč. Nadalje se je zavzel zoper prodajo družbenih stanovanj, ki so bila dodeljena ali zgrajena za bivše borce, ker stanovanjska podjetja še niso dala zagotovil, da teh stanovanj ne bodo prodajala. Narobe je že to, da jih soloh prodajajo, ko jih sama niso gradila, ampak so jih le prevzela od delovnih in drugih organizacij. Prav tako bi bilo treba kaj storiti v tej smeri, da bi se prošnje za dodelitev zemljišč in lokacijskih dovoljenj za borce hitreje reševale. Mnogim je propadel kredit prav zaradi tega, nasprotno pa je šlo raznim obrtnikom in petičnežem hitro in gladko. Na koncu je pohvalil prizadevanja vzgojiteljev na osnovni šoli Milana Česnika, ki razpisuje nagrade za naloge oziroma sestavke o narodnoosvobodilnem boju, in so pri tem delu dosegli lepe uspehe.

General Rade Pehaček je poročal o delu komisije za priznavalnine. Pritem je s slikovitimi prispevki poudaril, da borci ne bomo pljuvali v lastno skledo, bomo pa gledali, kaj se za to skledo skuha. To pomeni, da moramo biti bivši borci navzoči pri reševanju vseh družbenih vprašanj, da moramo ustvarjalno in strpno prispevati pri naporih oblasti ter v okviru drugih političnih organizacij.

Posebno tehtna je bila razprava dr.

Rudolfa Obračunča, ki je skupščini tudi predsedoval. Najprej je poudaril, da je Zveza združenj borcev NOV steber politične in družbene aktivnosti v krajevnih skupnostih, kar bi se dalo dokazati s konkretnimi primeri o požrtvovalnem delu bivših borcev za splošne koristi. Nadalje je obsodil početje Mešnega komiteja ZKS Ljubljana, ki spominja že na frakcionastvo, češ naj se že enkrat torbo zamenja s cekarjem, v katerem bomo vsi videli, kaj je v njem. Slabo pri tem prerekanju je predvsem to, da resnično politično delo ostaja ob strani, tako nastajajo praznine, kamor vdirajo samoupravni družbi tuja pojmovanja, ki jih borci ne moremo odobravati. Zanimiva in neizpodbitna je bila tudi njegova ocena tako imenovanega »študentskega gibanja«. Dosedanje akcije in anketa med študenti so pokazale, da študentje na splošno početja nekaterih svojih kolegov ne podpirajo in ne odobravajo, pač pa da gre za skupino, ki ve, kaj hoče doseči z ultraškimi gesli, kot so: takojšnja preusmeritev tovornega prometa z Aškerčeve ceste, gradnja novega univerzitetnega središča in podobno. Ti »nadobudneži« predvsem ne vedo ali pa ne priznajo, v kakšnih razmerah je moral študent študirati v prejšnjih časih in v kakšnih razmerah študira študent v tujini še danes, ker sami izvirajo iz dobrih situiranih meščanskih družin, ker so presiti in se jim hoče pustolovščin.

Dr. Obračunč je razgalil in z dokazi zavrnil neosnovanost, absurdnost in zlonamernost raznih »zahtev« in početij te skupine, ki skuša izrabiti gospodarske težave in težave pri premagovanju zaostalosti naše domovine za nam tuje in sovražne interese ter gre celo tako daleč, da z letaki poziva na rušenje družbenega sistema. Dal je razumeti, da se pri tej skupini najbrž ne bo dalo ničesar storiti s prepričevanjem. Njegova izvajanja so delegati prekinjali z dolgotrajnim in burnim odobravanjem. Povedal je namreč prav tisto, kar je vsem ležalo na srcu. V tem smislu je izzvenela tudi dodatna izvolitev dr. Obračunča kot delegata za mestno skupščino ZZB NOV, z volilnim postopkom pa se je plodno delo skupščine borčevske organizacije v občini Ljubljana Vič—Rudnik tudi končalo. S. F.

POTROŠNIKOM

priporočamo naše priznane kvalitetne izdelke:

LESONIT extra trdi

LESONIT trdi

LESOMAL

emajlirani lesonit

LESOMIN melaminizirani lesonit

MELANIT dekorativni plastični laminat

L-55 plastični laminat za notranje obloge pohištva

DEKORLAM nove dekorativne plošče

IN NAJNOVEJŠE: KONAL PLOŠČE

dekorativni plastični laminat — perforirani lesonal in lesonit — robne folije — ovalne plošče za izdelavo sedežev

Mladina in splošni ljudski odpor

(Nadaljevanje s 1. strani)

tako majhno zanimanje mladih za vojaške šole. Nedvomno je eden izmed poglavitnih vzrokov za to položaj aktivnega oficirja in podoficirja v naši družbi. Sicer so nastale v zadnjem času nekatere spremembe, toda tudi te niso dokončno odstranile vseh razlik. Razlik v možnostih za napredovanje, osebnih svoboščin na črti vojak-civilist, razlik v osebnih dohodkih, v pogledu življenjske ravni aktivnih in navsezadnje tudi upokojenih vojaških oseb...

V slovenskih razmerah predstavlja pomanjkanje vojaških starešin slovenske narodnosti resno oviro za uveljevitve načela o vseljidski obrambi. Ovira

je tudi za reorganizacijo vojske po novih načelih, za uveljavljanje načela o enakopravnosti jezikov in podobnem. Pričakovati je, da se bodo težave nekaj let še povečevale. Vsekakor je to, da je večina slovenskih oficirjev udeleženec osvobodilne vojne in da bodo zato v kratkem odšli iz vojske, zelo značilno. Vedno ni bilo tako, po vojni so bila leta, ko je bilo slovenskih oficirjev po odstotkih veliko več, kot pa je bilo Slovencev v Jugoslaviji. Zato bi moralo postati pridobivanje mladih ljudi za vojaško službo v naših slovenskih razmerah trajna naloga vseh pristojnih v naši republiki. Predvsem pa bi se morali resno zamisliti in sprejeti stvarne sklepe.

M. P.

Mladi partizani iz Kranja

Po šestindvajsetih letih je znova oživela znana partizanska enota, Prešernova brigada, ki ima domicil v Kranju.

Koordinacijski odbor, sestavljen iz predstavnikov organizacij, je priredil pohod po izrazitih partizanskih področjih občine. Udeležilo se ga je okoli 200 mladincev in mladink ter vojakov kranjske garnizije. V Trbovljah, gozdu med Zabnico in Crngrobom, ter nazadnje v Podblici so med 20. in 23. majem zrasle platnene vasice. Hrana iz vojaških kotlov je zelo teknila. Ob zvokih godbe, na tovariških sprejemih, mitingih in na rajanju je razpoloženje mladih doseglo višek. Domačini iz Podblice in Trboj so dejali, kako se jim zdi, da so se vrnili tisti časi, ko je v vas prišla partizanska enota in prinesla razgibanost. Mlade so take pohvale ohrabile in počastile. Še z večjim zanosom so prepevali partizanske pesmi in se ob njih skušali živeti v mladost svojih očetov.

Pohod po poteh Prešernove brigade je bil ena izmed najbolj množičnih in zahtevnih akcij kranjske mladine, saj je trajal od četrta popoldne do nedelje popoldne. Da je tako uspel, pa je velika zasluga ZSM, ZZB, učiteljev in drugih organizacij, zlasti po vaseh. Tam so priredili lepe proslave, dobili vodnike in se pobirali za dobro počutje gostov. Pod vodstvom pripadni-

kov teritorialnih enot pa so mladinci uprizorili več vojaških akcij — zased, napadov na vasi, strelskih tekmovanj in podobno. Tudi gasilci so se urili, taborniki so pokazali svoje veščine, planinci prav tako. Kulturniki so sodelovali s prireditvami, izdajanjem biltena in predavanji.

Tudi zastopniki teritorialne obrambe so pohvalili pohod, čeprav so imeli nekaj drobnih pripomb glede vojaške plati. Zlasti koristni so bili stiki, ki so jih med štiridnevni pohod navedli mladinci z vojniki. Mladi so pokazali, da jim je tuj vsakršen nacionalizem. Pokazalo se je tudi, da mladina rada hodi na take pohode. Mnogi so izrazili, da si jih želijo še več in tudi daljše. Skupno so na pohodu prehodili v 17 urah 66 km, kar je dokaz, da tudi glede telesne odpornosti ni vzrokov za zaskrbljenost.

S kraji pa so se seznanili tudi vojniki, posebno z njihovo revolucionarno preteklostjo. Nekateri so prvič slišali o narodnem heroju Stanetu Žagarju, po katerem nosi ime njihova vojašnica.

Tako je pohod vsestransko dosegel svoj namen.

KAREL MAKUC

Invalidnine bodo zvišali za 23 odst.

Iz Beograda sporočajo, da je skupna komisija treh zborov zvezne skupščine — zbora narodov, socialno zdravstvenega in družbenopolitičnega zbora, ki je imela svojo sejo 31. maja zveznemu izvršnemu svetu predlagala, naj bi se osebne invalidnine vojaških vojnih invalidov s 1. julijem letos povečale za 23 odstotkov. Invalidnine so že lani zaostajale za gibanjem osebnih dohodkov. Zaradi občutnega skoka življenjskih stroškov in najnovejših povečanj pokojnin po mnenju poslancev ni razloga, da ne bi zadeve uredili tudi za vojaške vojne invalide.

Na seji je bilo slišati še neko drugo odločno zahtevo: ZIS naj bi republikam in pokrajinam do konca junija dodelil 20 milijonov dinarjev za gradnjo borčevskih stanovanj.

Komisija je sprejela tudi sklep, po katerem bo financiranje borčevske zaščite odslej treba urejati enotno in na zvezni ravni.

OB TABORNEM OGNJU

Pišem kot bolan borec

V 21. številki TV — 15 sem prebral sestavek »Obiskala sem bolnika«. Tovarišica je pisala o Janezu Znidaršiču, internurancu in borcu 14. divizije, ki je zdaj že nad leto dni priklenjen na posteljo zaradi hude nade, tako da je odvisen od tuje pomoči. Janez je po tožil, da njegove prošnje niso imele nobenega uspeha.

Pišem vam, tovariš urednik, ker sem tudi jaz bil kurir 14. divizije. Takrat mi je bilo 18 let in bil sem še močan in zdrav, kakor je bil tedaj Janez Znidaršič. Toda po vojni sem zbolel za tuberkulozo. Sicer sem se pozdravil, a ostale so mi posledice — nadeha mi je oslabilo. Bil sem član ZB na Melju v Mariboru, zdaj pa sem na terenu Jožice Flander.

Borci se slamo in bolehamo. Marsikateri izmed nas živi v kaj žalostnih razmerah, kar ni čast ZB. Tako vam pišem kot bolan borec in obžalujem, da morate danes kaj takšnega brati. Rač bi napisal nekaj o delu dveh združenj borcev v Mariboru, ki sem bil (ali sem še) njun član. V Melju sem bil član celih 18 let. Medtem je bilo izvoljenih več odborov; vsi so si požrt-

vovalno prizadevali, da so pomagali gmotno in moralno bolnim borcem, kolikor so pač mogli. Končno so mi priskrbeli stanovanje. Pomoči so bili deležni tudi drugi. Zdal živim leto dni na terenu Jožice Flander. Bil sem le enkrat na občnem zboru ZB. Tedaj je odbor opozoril člane, naj se obrnejo na združenje, če bi zboleli. Če bi pa kdo umrl, bi združenje pomagalo njegovi družini. Tako torej združenja borcev v Mariboru skrbijo za svoje članstvo. Ne vem pa, kakšno združenje imajo v kraju, kjer živi Janez Znidaršič. Priporočil bi mu vsekakor, naj bi se obrnilo na naše združenje, ki bi mu dalo recept — nič drugega kot dobro voljo.

MIRKO PRAVDIČ

Mladina spoštuje padle borce

Strmo se vzpenja gozdna steza na Mežakljo; po dobri uri hoje s Poljan nad Jesenicami pridemo na Obranco do spomenika. Vanj sta vklesani imeni padlih prvororcev Ferda Korena in Viktorja Arzenška. Koren je bil doma na Jesenicah, Arzenšek pa v Storah pri Celju. Nedaleč od spomenika je še spominska plošča na

kraju, kjer sta ta borca 1. avgusta 1941 izgubila življenji ob napadu Nemcev.

Pred dnevi sem spet taval po tisti stezi in premišljeval o hudihih časih, ko se je začel naš boj proti mnogo močnejšemu sovražniku. Spomnil sem se, kako globoko je tedaj Jeseničane pretresla smrt dveh požrtvovalnih borcev. Pri spominski plošči, kjer sta borca padla, sem srečal tri dekleta in dva fanta. V pogovoru z njimi sem se lahko prepričal, da so tudi med mlajšim rodom ljudi, ki se zavedajo, kako strašen je bil naš boj proti okupatorju in koliko žrtev je bilo treba, da smo si izvojevali svobodo. Zavedajo se takratnega trpljenja in ne morejo pozabiti velikih žrtev.

Ti mladi ljudje precej dobro poznajo našo hudo preteklost; zato mladino včasih le prenačljeno obsojamo, češ da jo naš osvobodilni boj ne zanima, da ji ni mar naša revolucionarna preteklost.

Spomeniki v spomin padlim borcem v odročnih krajih, daleč od prometa, so navadno poredko obiskani. Zato je človek toliko bolj vesel, če tako ob spomeniku sreča mlade ljudi — takšne, da je lahko ponosen nanje. Letos bomo jeseniški občinski praznik 1. avgust praznovali na Poljanah in tam na Obranci. Poljane so znane že izpred vojne, ker so se tam ob delavskem prazniku zbirali napredni ljudje z Jesenic, Javornika in od drugod. Tja so zahajali tudi med okupacijo. Obranco na strmi Mežaklji pa dobro poznamo po prvem boju proti okupatorju, ko sta padla Koren in Arzenšek.

SREČKO ŠORLI

BESEDA DOPISNIKOV

LJUBLJANA MOSTE-POLJE

NI NAM VSEENO, KAKO SE RAZVIJA NAŠA DRUŽBA

Dne 26. maja je bila skupščina Zveze združenj borcev NOV občine Ljubljana-Moste-Polje. Zveza zajema 18 združenj borcev in 7 združenj vojaških vojnih invalidov, vsega skupaj 4.200 članov ZZB. Osebnih invalidov je 337, družinskih pa 387.

Iz poročila lahko sklepamo, da je bilo delo občinskega odbora in njegovih organov zelo uspešno. Tudi odbori združenj so delovali dobro. Številni udeleženci v razpravi o poročilu so poudarjali, da bi morala družba pokazati večjo odgovornost in posvetiti več pozornosti borcem in invalidom. Tudi negovanje revolucionarnih tradicij bi moralo biti bolj upoštevano.

Nadalje so udeleženci v razpravi opozarjali na nedosledno izvajanje sklepov vodilnih teles v naši skupnosti. Borcem in invalidom ni vseeno, kako se razvija naša družba, saj so zanjo prispevali več kot drugi!

Med drugim so ugotovili, da mestna konferenca ZKS ni sposobna podpreti tistega, kar je govoril tovariš Tito, to pa zato, ker njeni člani niso enotni. Na skupščino ZZB ni prišel noben njen član.

Več delegatov je izražalo svoje nezadovoljstvo s filmom »Rdeče klasje«, »Maškara« in »Sedmina«. Trdili so, da njihova vsebina nima nič skupnega z našo revolucijo, da jo kažejo popačeno in s tem škodujejo ugledu borcev.

Delegati so enodušno podprli prizadevanja tovariša Tita za odpravo nekaterih napak v našem razvoju, za resnično samoupravljanje.

Razen splošnih vprašanj so govorili tudi o notranjem delu ZZB. Tako so veliko pozornost posvetili delu vojaških vojnih invalidov, urejanju stanovanjskih zadev in zdravstvenemu varstvu. V pretekli dobi je kar 1318 članov dobilo enkratno pomoč za

zdravljenje ali oddih. Stalno družbeno pomoč za šolanje otrok prejema 251 članov.

Ze prejšnja leta so v občini posvečali precejšnjo pozornost kmetom-borcem. Zaradi pomanjkanja denarja niso mogli dočeti urediti, da bi dobili vsi ki so potrebni, kako pomoč. Lani so zdravniško temeljito pregledali vse kmete-borce na Dolskem, Jančah in Prežganjah. Obenem so tudi ugotovili njihovo gmotno stanje. Vsem kmetom, ki nimajo pokojnin ali ki imajo malo zemlje oziroma slabo zemljo, kot tudi ostalim in za delo nezmoglim, so dodelili stalno pomoč. To prejema s tega območja 60 članov. Prav tako s dodelili pomoč tudi tovarišicam, ki so bile v oboroženih enotah in nimajo zdaj drugih dohodkov. Teh je 18.

Komisija za priznavanje posebne delovne dobe ima še vedno dovolj dela, čeprav precej manj kot prejšnja leta, ker je rok že zdavnaj potekel. V zadnji mandatni dobi je komisija obravnavala 162 zahtevkov.

Po obsegu in vsebini je zelo veliko naredila tudi komisija za politične zapornike, internirance in deportirance. Poseben poudarek so dali proslavam ob petindvajsetletnici osvoboditve jetnikov nemških taborišč. V Mauthausnu, Ravensbrücku in Dachau so imeli mednarodne proslave. Potovanje članov v ta taborišča so organizirala potovalna podjetja v sodelovanju z republiškim odborom ZZB. Zdaj potekajo proslave za srečanje v Brestanici ob tridesetletnici množičnih izgonov Slovencev.

Plodno je tudi delo z mladino. ZZB sodeluje z Društvi prijateljev mladine. V občini ima domicil II. grupa odredov in zato komisija za razvijanje tradicij prilagaja temu delu programa. V občini je 13 spomenikov in 55 spominskih plošč.

MAKS BURGAR

MARIBOR

OD RAZPRAV K DEJANJEM!

Uresničevanje sklepov 20. seje CK ZKS, stanovanjska problematika, zdravljenje VVI v Strunjanu in rekreacija članov ZB v Valovinah — to so bila glavna vprašanja nedavne seje občinskega odbora ZB NOV Maribor.

O prvem je razpravljala LOJZE BRIŠKI, sekretar medobčinskega komiteja ZK Maribor, ki je poudaril, da gre za odločilne ukrepe, za katerih dosledno uresničevanje si moramo prav vsi prizadevati, saj bomo le tako izboljšali gospodarsko stanje in premagali težave. Nato je poseglo v razpravo več tovarišev, ki so opozarjali, naj bi že prešli od razprav k dejanjem, da bi tako začeli v praksi uresničevati vprašanje osebne odgovornosti in poslovne morale, skratka, da bi slej ko prej ustvarili resničen samoupravni red v duhu nedavnega kongresa samoupravljalcev.

ZDRAVKO GOMEZEL, predsednik komisije za stanovanja vprašanje borcev, je poročal, da bo treba iz prioritete liste iz leta 1968/69 in 1970/71 rešiti še 79 primerov in da so kupili 67 stanovanj v znesku 8.875.988 dinarjev. Ponovno da je vloženih še 63 prošenj, a le 23 prosilcev izpolnjuje pogoje. Vse to pomeni, da imajo na območju občine Maribor 102 primera nerešenih stanovanjskih zadev in upajo, da jih bodo v kratkem rešili. Iz posredovanih podatkov je tudi razvidno, da so v letu 1970/71 odobrili posojilo 34 kmetom-borcem, 39 pa drugim borcem, v skupni vrednosti 1.151.000 dinarjev.

PREČNA PRI NOVM MESTU
ODKRITJE SPOMENIKA

Krajevna organizacija Zveze borcev NOV Bršljin pri Novem mestu bo na pokopališču v Prečni odkrila spomenik borcem in talcem, ki so delovali in padli na področju Prečne, Bršljina, Cegelnice, Češče vasi in okolice. Odkritje bo v nedeljo, 6. junija ob 10. uri dopoldne. Govoril bo prvoborec in nosilec »Spomenice 1941« Franček Saje. So-

delovali bodo moški pevski zbor »Dušan Jerbek«, godba na pihala iz Novega mesta in recitatorji osnovne šole Prečna.

Vabimo svoje padlih iz območja Bršljina in okolice ter vse preživle borce iz teh krajev, da s svojo prisotnostjo počaste spomin na padle borce in talce.

DRAGO MIKLAVEC

delovali bodo moški pevski zbor »Dušan Jerbek«, godba na pihala iz Novega mesta in recitatorji osnovne šole Prečna.

Vabimo svoje padlih iz območja Bršljina in okolice ter vse preživle borce iz teh krajev, da s svojo prisotnostjo počaste spomin na padle borce in talce.

spomenikov NOB in obravnavajo tekoče zadeve.

Za udeležence proslave v Brestanici bo

z Gorenjskega vozil posebni vlak. Zaradi proslave v Brestanici so preložili balinarski turnir, ki ga sicer vsako leto priredijo 4. junija (tekmujejo člani ZB in SZDL vseh tere-

nov na Jesenicah), na 1. avgust, t. j. na občinski praznik.

BRANKO BLENKUŠ

DOVJE — MOJSTRANA
PATRULJNI POHOD

Rezervni vojaške starešine v Dovjem in Mojstrani so napravili 23. maja svoj tradicionalni patroljni pohod. Smer pohoda je bil proti Zg. Radovni. Vsa organizacija je bila zelo dobra.

Udeleženci pohoda so morali reševati tudi naloge, kakršne so določene za rezervne vojaške starešine. Vsaka patrolja je morala odgovoriti na šest vprašanj. Po teoretičnem delu je sledilo streljanje s strojnimi camami na tarče do 50 in 75 metrov daleč.

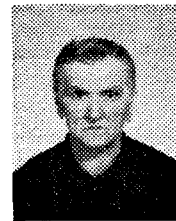
Izidi so bili izvrstni. Pohoda sta se udeležila tudi komandant terenskih enot Slavko Staroverski in načelnik oddelka za narodno obrambo Albin Polk. Izrekla sta priznanje prirediteljem.

Udeleženci pohoda so tudi poslali pozdravno pismo CK ZKS in v njem izrazili vso odpravo sklepom 17. seje CK ZKJ in II. kongresu samoupravljalcev, kakor tudi 20. seji CK ZKS.

Pred kratkim so bivši partizanski kurirji spet obiskali osnovno šolo v Poljanah pri Dolenjskih Toplicah. Z njimi so bili predstavniki podjetij Slovenija-avto. Zavor Borec, hotel Slon in Labod iz Ljubljane, ki imajo nad šolo patronat in so prinesli zanje lepa darila. Na sliki vidimo prizor med delitvijo daril.

Imeli smo ljudi

Marija Jevšček

Iz Biteža pri Grgarju smo jo 4. aprila spremili na zadnji poti. Marija Jevšček, partizanski mami, je bilo 74 let. Pred smrtjo je dolgo bolela.

Imela je tri otroke. Najstarejši, Jožef je podpolkovnik JLA. Hči Elida je bila skojevka. Sina Slavka so Italijani prisilno mobilizirali v posebni bataljon.

Marija je gostoljubno sprejemala partizane — kurirje, intendante in borce, ki so prihajali na njen dom, čeprav je bila v neposredni bližini nemške postojanke v Grgarju. Opravljala je vestno tudi kurirske naloge za intendantsko službo bolnišnice Pavle v Mrzli rupi sredi Trnovskega gozda. Njen mož Jožef pa je kot voznik prevažal blago za partizane. — Vsi jo bomo ohranili v trajnem spominu!

Gašper Markelj-Trpin

Pokopali smo ga v Gorjah pri Bledu. Rodil se je leta 1899 v Sp. Danjah pri Sorici v revni družini. Gašper je postal pastirček, ko mu je bilo komaj šest let. Hlapčeval je po kmetijah, dokler se leta 1915 ni preselil na Jesenice k svoji sestri in začel delati v železarni. Čeprav še ni bil polnoleten, je moral k vojakom med prvo svetovno vojno. Po razpadu avstro-ogrske monarhije je stopil med prostovoljce v boj za našo severno mejo. Potem

je spet delal na Jesenicah, v Sp. Gorjah pa si je ustanovil dom. Kot napreden jeseniški kovinar se je uvrstil med prve aktiviste osvobodilnega gibanja. Leta 1944 se je pridružil partizanom. Spomladi 1945 je bil na Primorskem ujet. Odnegli so ga v taborišče na Tirolskem, od koder se mu je posrečilo pobegniti. Spet je stopil v partizanske vrste. Po osvoboditvi je bil komandir milice v Sp. Gorjah. Potem pa se je vnovič vrnil na delo v železarno do invalidske upokojitve. Ohranili ga bomo v toplem spominu.

Marija Šterbenc

Za vedno nas je zapustila marca. Bila je članica ZB Stari trg ob Kolpi, doma v Zagozdci. Rodila se je leta 1897 v kmečki družini.

Imela je tri sinove. Ivan in Peter sta bila partizana. Marija je bila aktivistka, prava partizanska mati. Bila je tudi odlikovana in priznana so ji dvojna leta od leta 1942. Sin Vinko je bil med vojno še premamlj za partizana, a je prav tako napreden.

Manfred Valdi

Ponesrečil se je pri prometni nesreči 22. aprila.

Manfred Valdi izhaja iz znane in za NOB zaslužne družine Beblovih na Humu pri Podmelcu. Dva njegova brata sta padla pri partizanih, oče je umrl v izgnanstvu, brat Ivan, legendarni komandant bataljona Gradnikove brigade (partizansko ime Jaka) pa se je tudi ponesrečil po vojni.

Manfred ni mogel biti drugačen od svojih bratov in sester: komaj 18 let mu je bilo, ko je že stopil v NOV — oktobra 1942. Po končani vojni je bil tako mlad, da je moral odslužiti še redno vojaško službo. Bil je v Titovi gardi. Ves čas je vestno sodeloval v ZB in v občinskem odboru ZZB NOV v Tolminu.

VELEBLAGOVNICA

nama

- priporočila potrošnikom hitro, sodoben in cenovno ugoden nakup vseh potrebščin za sebe, za družino, za dom in za gospodinjstvo
- potrošnikom nudijo blago na območju odplačevanja
- za tuje kupce je v hiši menjalnica

LJUBLJANA

Potrošniki lahko izbirajo blago v poslovalnicah:

TRGOVSKA HIŠA, Ljubljana, Tomšičeva 2
BLAGOVNICA S STANOVANJSKO OPREMO,
Ljubljana, Wolfova 1

KONFEKCIJA ELITA, Ljubljana, Čopova 7
BLAGOVNICA NAMA, Škofja Loka
BLAGOVNICA NAMA, Kočevje

UTRINKI IN ODMEVI

Sam sem občutil

O zgodbah o delovanju VOS, ki jih je prikazovala televizija, so nekateri govorili, da so neverjetne. Toda piscu scenarija Ribču in režiserju Stiglicu gre vse priznanje. Resnica je, kar smo videli o izdajstvu domačih izdajalcev. Ko sem skupaj z mladino in nakaterimi starejšimi ljudmi gledal te zgodbe na televiziji, so skoraj vsi trdili, da se kaj takšnega ni moglo dogajati. Zlasti so nasprotovali, češ da ni mogoče, da bi tako mučili ljudi, kakor je prikazano, kako gestapovci pretepajo privezane našega človeka.

K temu pa lahko pripomnim kot bivši zapornik, da sem vse to občutil sam na lastni koži! Kolikor vem, Nemci niso nikoli begunjskih zaporih ljudi obešali v predročenju, marveč vselej v zaročenju, to se pravi z rokami, zvezanimi na hrbtu. Tako so nas obešali tam, kar je bolj boleče. Dvigali so nas visoko pod strop in tepli po podplatih. Vedeti je treba, da so sobe v begunjskih zaporih precej visoke. V stropu so bili pritrdjeni kavlji, da so nanje obešali vrvi. Prav tako delajo mesarji s klavno živino. V televizijski oddaji smo videli, da so pretepali z gumijevko oblečenega človeka. Jaz pa sem bil privezan popolnoma nag na podolgovatem kmečkem stolu, ko so me pretepali z drobno verigo po vsem hrbtu, tako da je brizgala kri izpod kože. Potem so me vrgli spet v samico, kjer sem ležal tri dni brez hrane, nakar se je nadaljevalo...

Toliko o zgodbah o VOS za našo mladino. Lahko je pač vesela, da ne bo sama doživela takšnih strahov, ki se ji zdijo neverjetne...

Jože Ambrožič

V VAŠO DRUŽINO VSAK TEDEN TV-15

Spominska plošča Zori Rupena

V Mali vasi pri Tomažu so v Rihtarjevo hišo vzdal in 22. maja odkrili spominsko ploščo v spomin Zore Rupena-Katje; Katja je pred 26 leti padla v Mali vasi. Tedaj je bila sekretarka oblastnega komiteja SKOJ za Štajersko.

Zora Rupena-Katja je izšla iz znane Rupenove družine v Mirni peči na Dolenjskem kakor njena sestra Mara Rupena-Osolnikova, revolucionarka že izpred vojne. Katja je začela prosvetno in revolucionarno delovati v Mirni peči v Društvu kmečkih fantov in deklet. Kmalu je prešla v glavni odbor Zveze društev kmečkih fantov in deklet. Kot gospodinjska učiteljica je delovala prosvetno in politično po raznih krajih. Pisala je v »Grudo«. Nazadnje je vodila gospodinjsko šolo v Bučkovcih.

Katja je takoj po okupaciji začela delovati v OF. Zlasti z delom v mladinski organizaciji je mnogo vplivala, da se je vsa mladina iz društev kmečkih fantov in deklet strnila v SKOJ in OF. Zveza kmečkih fantov in deklet je štela ob začetku okupacije do 30.000 članstva. Mladina do 25 let se je z majhnimi izjemami vsa vključila v SKOJ, starejše članstvo pa v druge množične organizacije OF. Katjo lahko uvrstimo med tiste vnete Dolenjce, kakršni so npr. bili

Milan Majcen, Ivan Kovačič-Efenka in drugi, ki so z vsem ognjem sodelovali v osvobodilnem boju. Katja je kot skojevska aktivistka prešla z Dolenjskega na Primorsko, končno pa na Štajersko. Spominjam se njenega odhoda iz Ljubnega v severno-vzhodno Slovenijo konec septembra 1944. Vsa navdušena je dejala, da gre za sprejem vzhodnih armad. »Na svidenje v Mariboru!« Toda v Maribor se ni vrnila.

Vendar takšni ljudje ne umirajo za vselej: žive z nami nadalje v naših čustvih in hotenjih, v ljubezni do svobode in socialne pravičnosti.

I. N. V.

Za Brestanico posebni popust

Republiški odbor ZZB NGV Slovenije in samoupravni organi Železničarskega transportnega podjetja so se sporazumeli glede prevozov udeležencev na proslavo pregnancev in podelitev domicila slovenskemu bataljonu v 5. krajiški brigadi, ki bosta za dan borca v Brestanici.

Udeležencem bo železnica izdala spominsko vozovnico s posebnim popustom. Zaradi tega naj občinski odbori ZZB in odbori ZB že zdaj začno s pripravi za zbiranje podatkov o udeležencih. Podrobnejša navodila o organizaciji prevozov, popustu in podobnem bodo v tisku.

PRIPRAVLJALNI ODBOR

HOTEL RUDAR

Ob prihodu v Trbovlje vam priporočamo naše usluge v novozgrajenem hotelu »Rudar«, kategorije »B« v središču mesta, tel. 80-400 in 80-420. p.p. 55. Hotel ima 32 sodobno opremljenih sob, apartmaje in posebni salon. Restavracijo in snack bar, renomirano kuhinjo, veliko izbiro pijač, solidno postrežbo in solidne cene. Vsako soboto in nedeljo igra godba za zabavo in ples.

Hotel nudi organizacijo banketov, poslovnih in prijateljskih sestankov, porok, obletnic in druge usluge. Vabljeni

Ciril Žužek

ZB terena Milan Majcen — Hinko Smrekar je minuli mesec izgubil svojega odbornika. Težko se je sprijazniti z mislijo, da nas je zapustil. Z vsem srcem se je posvečal organizacijskemu delu in skrbi za članstvo. Revoluciji je bil neomajno zvest. Trpljenje med okupacijo ga ni strlo. Med prvimi je stopil med naše vrste. Najbolj črne dni v nemškem taborišču je prenašal s ponosom revolucionarja. Tak je bil tudi povojna leta. Skromen in delaven, vnet in poln idealov. Ob delu je vzbujal pogum in vnelo vsem svojim sodelavcem. Vsi šiškarji so ga poznali, vsi, ki so delali z njim, so ga cenili ter spoštovali. Njegova osebnost nam je ostala kot najlepši zgled! Ohranimo med borci vsaj delček tega, kar je vsel s seboj v grob naš Ciril.

Frančiška Požar

Umrila je prav na svoj 82. rojstni dan. Nikoli ni poznala prave sreče. Ko je mislila, da ji bo življenje postalo malo lažje, ji je umrl mož, ki se je vračal iz Amerike.

Med okupacijo je bila Požarjeva zavedna partizanska mati. Ko so požgali njeno vas, so ubili tudi njeno sinova. Njo pa so z dvema hčerkama odgnali v taborišče. Leta 1944 je padel še tretji sin. Upala je, da ji bo svoboda prinesla več sreče. Toda nekdo je podnetil požar — pogorel ji je dom, ki si ga je postavila, da bi v njem preživela zadnje dni. Čeprav ji je življenje kazalo svojo najbolj kruto stran, je ostala zavedna slovenska mati.

Ivana Kavčič-Potočarica

Dne 31. marca 1971 je v bolnišnici v Ajdovščini umrla v 74. letu starosti Ivana Kavčič iz partizanske vasi Ljubinj pri Tolminu. Kot gospodinja je bila zelo delavna in zavedna, saj je bila vseskozi od jeseni leta 1942 v odboru OF, prav tako njen mož.

Zaradi svoje aktivnosti je bila odlikovana z redom za zasluge za narod III. stopnje in z medaljo za zasluge za narod.

Na njeni od vasi nekoliko oddaljeni kmetiji so imeli borci in aktivisti zavetje že od leta 1942. Pa tudi večjim enotam je bila njena gostoljubna hiša vedno odprta. Meseca marca 1944 je bil njen mož aretiran in odpeljan v nemško taborišče, od koder se ni več vrnil.

Kljub velikim izgubi je še naprej aktivno delala, posebno v organizaciji AFŽ. Tudi v povojnem obdobju je delala v raznih političnih in gospodarskih organizacijah.

Kot eno najbolj zaslužnih žena jo bomo borci in aktivisti ohranili v trajnem spominu.

Veronika Cotič

Rodila se je pred 75 leti v vasi Vrh sv. Mihaela (Italija). Družina je morala med prvo svetovno vojno v izgnanstvo. Veronika je delala v tovarni na Dunaju. Po vojni je odšla na Štajersko, kjer se je omožila, potem pa se je vrnila v domačo vas, kjer so bili vsi domovi razdejani.

Leta 1942 je začela sodelovati v osvobodilnem gibanju. Čez dve leti je padel kot partizan njen sin, ko mu je bilo komaj 17 let. — Po vojni je z vso družino optirala za jugoslovansko državljanstvo. Leta 1946 se je preselila v Vipavo. — Tudi tu je bilo vse njeno življenje delovni dan. Tiho je odšla 18. aprila.

Otmar Jordan

Pokopali smo ga v Prigorici pri Ribnici 19. aprila. Rodil se je leta 1910 v Malencah pri Novem mestu. Ze v mladosti je šel po svetu za kruhom. Ustavil se je v Ribniški dolini.

Jordan je bil zaveden Slovenec. Leta 1942 se je pridružil osvobodilnemu gibanju. Bil je terencec, pozneje pa borec Cankarjeve brigade. Odlikovan je bil s pomembnimi odlikovanji. Demobiliziran je bil kot poročnik JLA, po vojni pa je dobil čin kapetana. Vsa povojna leta je marljivo deloval v ZB in pri SZDL, bil pa je tudi član ZRVS. Ohranili ga bomo v spominu kot iskrenega in poštenega človeka.

Stanko Šturm

K poslednjemu počitku smo ga spremili na grič Sv. Lovrenca ob Soči, kjer počiva tudi pesnik Simon Gregorčič. Doma je bil v Ladarah pri Kobaridu, kjer je odrasel in spoznal krivice pod fašistično nadvlado.

Ni mu bilo še osemnajst let, ko se je med prvimi na Kobariskem uvrstil med naše borce — pozimi 1943. Bil je partizan v severno-primorskem odredu. Prehodil je bojno pot Gradnikove, Gregorčičeve in Šerčerjeve brigade do osvoboditve Trsta 1945 kot partizanski podoficer in odlikovan za hrabrost. Po vojni je ostal v vojski. Končal je oficirsko šolo in potem služboval v enotah KNOJ. Leta 1961 je bil zaradi bolehnosti upokojen. V domačem kraju in Kobaridu je bil navzoč pri vsaki pomembni družbeni ali politični akciji. Smrt ga je iztrgala iz naših vrst, ko mu je bilo šele 46 let.

PРАВNA POSVETOVALNICA

Novosti za spomeničarje

S. F. Maribor

Vprašanje: V našem časopisu ste brali sestavek o novostih za spomeničarje, pa vam ni bilo vse povsem jasno. Tako vam ni jasno, kateri spomeničarji bodo prejeli dodatek k pokojnini in za katere tak dodatek zaradi visoke pokojnine sploh ne pride v poštev. V članku tudi niste zasledili podatka o višini povprečnega osebnega dohodka, od katerega naj bi se določal pokojninski dodatek za spomeničarje. Prav tako vam ni jasno kako je s stalnim dodatkom za tiste nosilce Spomenice 1941, ki nimajo polne pokojninske dobe. Končno bi radi še odgovor na vprašanje kakšna je minimalna pokojnina tistih spomeničarjev, ki nimajo polne pokojninske dobe.

Odgovor: Ne bi hoteli ponavljati vseh podatkov članka o novostih za nosilce Spomenice 1941, o katerih je bil govor v našem sestavku dne 11. 2. 1971. Naj zato odgovorimo s podatki zakona o spremembah zakona o pravicah imetnikov partizanskega spominskega znaka 1941, za katere sprašuje naš dopisnik.

Pravico do pokojninskega dodatka imajo vsi nosilci Spomenice 1941, ki so bili upokojeni. Dodatek je enak razliki med priznano pokojnino in 100-odstotnim povprečnim osebnim dohodkom v zadnjih 12 mesecih pred upokojitvijo. Če je pokojnina z dodatkom manjša od povprečnega osebnega dohodka v Jugoslaviji v preteklem letu, se pokojninski dodatek poveča za razliko med tako odmerjeno pokojnino in povprečnim osebnim dohodkom preteklega leta. Za Slovenijo velja glede tega sklep, ki določa, da se prizna pokojninski dodatek v višini razlike med seštevkom pokojnine in dodatka ter zneskom 1270 din. Imetnikom Partizanskega spominskega znaka 1941, ki niso uveljavili pravice do pokojnine, niti niso v delovnem razmerju, gre stalen mesečni prejemek, v višini 85 odstotkov od povprečnega osebnega dohodka v Jugoslaviji v preteklem letu. Prav isto velja za tiste, ki so uveljavili pokojnino, ne da bi imeli najmanj 15 let pokojninske dobe. Ti imajo pravico do razlike med stalnimi denarnimi prejemki in zneskom povprečnega osebnega dohodka.

Kako pomagati očetu?

L. A. Store

Vprašanje: Oče je že leta 1954 prodal svoje posestvo tako, da si je med drugim izgovoril za plačilo skupno hrano in stanovanje do smrti. Zaradi nevdržnih razmer se je bil prisiljen oče od ljudi, katerim je posestvo prodal, odstraniti in je nekaj časa živel sam, zdaj živi pri vas. Obrnili ste se na ljudi, ki bi očetu morali nuditi hrano in stanovanje do smrti, zahtevali ste pri tem minimalen znesek, vendar na to ne pristanejo. Očetu so le prigovarjali naj se vrne k njim, češ da bodo sedaj drugačni. Oče pa noče iti. Ali je oče res prisiljen podariti tujim ljudem posestvo, ker se k njim noče več vrniti? Ali lahko tožite zaradi neupravičene obogatitve?

Odgovor: Oče lahko zahteva od ljudi, katerim je posestvo prodal, da mu namesto hrane in stanovanja, ki so mu ga dolžni dajati, plačujejo ustrezen znesek v denarju. Tak znesek pa bi bil seveda mnogo višji od 200 din. Seveda bo oče — oz. v njegovem imenu vi — moral to uveljavljati s tožbo in dokazati, da je bilo pri dotični družini skupno življenje nevdržno. Morda bi prišla v poštev tudi tožba na razveljavitev pogodbe, vendar je uspeh glede na kupnoprodajno pogodbo dvomljiv. Svetujemo torej, da s tožbo uveljavljate denarno nadomestilo namesto hrane in stanovanja.

Cenzusi za invalidski dodatek

O. K. Ljubljana

Vprašanje: Prosite za sporočilo, če so bili že objavljeni novi cenzusi za invalidski dodatek, ki veljajo za našo republiko. Prosite za navedbo uradnega lista, v katerem so bili ti cenzusi objavljeni ter do kdaj veljajo.

Odgovor: V 12. številki republiškega uradnega lista je bil objavljen odlok o določitvi premoženjskega cenzusa kot pogoja za pravico do invalidskega dodatka. Cenzus za redne dohodke od kmetijske dejavnosti znaša 250 din mesečno, cenzus za druge redne dohodke pa 300 din. Za tiste uživalce invalidnine, ki se sami preživljajo, in za invalide, ki bolehalo za aktivno tuberkulozo, pa znaša 380 din mesečno. Ta odlok se uporablja od 1. aprila 1971 dalje.

IZ NAŠE REVOLUCIONARNE PRETEKLOSTI

Na vsakem koraku je prežala smrt

Prva slovenska artilerijska brigada se je več dni premikala od vasi do vasi na levem bregu Krke, potem pa je ponoči med 21. in 22. avgustom 1944 prispela iz Trebelnega v Sadinjo vas in na Vinkov vrh.

Zjutraj je štab 1. divizion sporočil, da se med Velikim Lipovcem in Ajdovcem pomika sovražna kolona. V nji je bilo kakih 150 mož in z mitraljezi ter minometi obložene mule. Malo poprej pa se je vrnila patrulja, ki je bila ponoči v zasedi na Ajdovcu, in sporočila, da se je v jutranjem mraku srečala s partizani; povedali so, da so iz bataljona Gubčeve brigade, ki je ponoči prišla v Ajdovec.

Spričo tako nasprotujočih si sporočil se je 2. divizion napotil proti Malemu Lipovcu, da bi ugotovil, kdo je pravzaprav tam. Odšli so po cesti v koloni, s komandantom in pomočnikom brigadnega komisarja na čelu. Hodili so brezskrbno in se niso zavarovali s patruljami, ker so mislili, da je pred njimi bataljon Gubčeve brigade. Šli so skozi Mali Lipovec in se počasi bližali vinogradom na pobočjih Boršta. Ko so se približali gozdu na kakšnih 15 metrov, jih je nenadno obsula toča krogel iz mitraljezov in pušk; napadla jih je 40. posadna četa domobrancev iz Novega mesta. Na to področje je prišla ponoči. Z njo se je tudi srečala naša patrulja; domobranci so jo ukanili, češ da so iz Gubčevega bataljona.

Ze prvi rafali so podrli komandanta divizije in nekaj borcev, drugi borci pa so se razbežali in umaknili. Med umikom jih je nekaj padlo, ker so se morali umikati na planem. Domobranci so se poglani za njimi. Toda ko so zapustili kritje, so jih prestregli rafali prvega divizion, ki je držal položaj na Vinkovem vrhu. Tako so borci z Vinkovega vrha varovali tovariše, da so se umaknili.

Kazalo je že, da bodo naši poglani domobranci nazaj in rešili ranjence. Tedaj pa jih je nenadno napadla v bok še druga močnejša kolona; neopazno se je približala po gozdu iz Velikega Lipovca in Pleševca. Hkrati je topništvo iz Novega mesta začelo obstreljevati Vinkov vrh. Prvi divizion je po kratkem boju s to drugo kolono zapustil Vinkov vrh. Umaknil se je proti Sadinji vasi, potem pa čez Krko, skupaj z večino borcev drugega divizion. Na bojišču je ostalo nekaj ranjenec, med njimi tudi Franc Papler, ki je ta boj takole doživel:

»Dne 21. avgusta 1944 smo prespali noč v neki vasi na levem bregu Krke — pod kozolci na slami. Ko smo začeli dremati, je brigadni harmonikar raztegnil svoj meh. Vodnik Murn je pripomnil: 'Fartje, jutri bo hudič! Kadar koli tako razteguje meh, je drugi dan kaj narobe!' Dobili smo strog ukaz, da se ne sme nihče sezuti. Pa kaj, ko so nas noge strašansko pekle! Skoro vsi smo prekršili ukaz. Zjutraj se je vrnila patrulja iz Ajdovca. Komandir patrulje je pripovedoval, da je ponoči šla skozi vas kolona in da jo je stražar hotel ustaviti. Ko je zahteval znake, so mu odgovorili, da so iz Gubčeve brigade. Med-

tem so se mu že približali in ga razorožili. Vzeli so mu zapiralo iz puške, potem pa so ga pustili ter odšli.

Drugo jutro je napočil vroč poletni dan. Ob omih smo dobili ukaz, naj zasedemo Ajdovec poprej, kot bi to mogli storiti domobranci. Drugi divizion se je takoj odpravil proti Malemu Lipovcu. Ko smo prišli so sredine pobočja, so do vseh strani streljali mitraljezi. Prva baterija, v kateri sem bil, je prispela v vinograd, ko so nas poskropile sovražnikove strojnice. Brž sem legel za prvo skalo in začel streljati proti kraju, od koder se je oglašal mitraljez. Za menoj je baterijski komisar kar stoje streljal. Čez čas je strojnica utihnila, nato so začele čez mojo glavo sikati krogle. Streljal sem nadalje, ne da bi se bal rafalov, ker sem imel dobro kritje.

Izstrelili sem dvanajst nabojev, ko sem opazil, da sem ostal sam. Brž sem začel teči za umikajočo se baterijo. Dohitel sem jo v dolini pri Malem Lipovcu. Pridružil sem se borcem, ki so se vzpenjali na koto 433. Ko sem jih dohitel, so ležali za nekakšnim grmovjem. 'Hitro za menoj, da pridemo na vrh!' sem ukazal. Toda niso se premaknili. Med prerekanjem smo zamudili dragocene trenutke, tako da so domobranci na levi dosegli našo višino in strahovito užgali po nas. Druga skupina domobrancev je medtem že dosegla vrh kote 433. Ni bilo izbire: drug za drugim smo se morali umikati po planem. Nekaj jih je srečno preteklo jaso, eden pa je padel. Ostal sem zadnji.

Ko sem tekel po planem, sem slišal, kako so krogle žvižgale okrog mene. Hitro sem se vrgel na tla, hkrati pa me je strahovito zbudilo v križu. Zdelo se mi je, da je konec. Vendar so misli bliskovito delovale; začel sem se valiti v dolino proti Malemu Lipovcu. Krogle so udarjale nad menoj, kar me je tolažilo. Medtem sem se o-nesvestil.

Ko sem se zavedel, sem bil v nekakšni jamici med zeljem in fižolom. Tam se nisem mogel skriti. Zato sem hotel ugotoviti, kako je z rano in, ali se bom mogel kam skriti. Na levem kolku je bila manjša rana, na desni strani, kjer sem močno krvavel, pa rane nisem mogel videti. Zbral sem vse moči in se postavil na noge. Oprl sem se na puško. Noge nisem mogel upogibati. Poskakoval sem proti najbližjim hišam. Približal se mi je domobranec na kakšnih 30 metrov. Dvakrat je ustrelil proti meni, a me ni zadel. Odkakljaj sem za skedenj in hišo. Na skednju se nisem mogel skriti, zato sem poskakoval proti njivi, da bi se skril v koruzo. Medtem sem izgubil puško. Padel sem na njivo in se brez puške nisem mogel več dvigniti. Po kolenih sem se odplazil po njivi do detelje in se potulnil med njo.

Opazil me je sovražni mitraljezec. V presledkih je zaregljala strojnica, vmes pa so se oglašale posamezne puške. Medtem sem slišal, da je domobranec odkril našega ranjenega komandanta divizije. Potem ga je ustrelil. Vzel je njegovo brzostrelko, potem pa je robantil, ker ni bilo v nji več nobenega naboja.

Slišal sem tudi, kako je nekdo pri hiši, mimo katere sem poprej skakal, vpraševal žensko, če je videla, kje je tisti... Rekla je, da ne ve, čeprav je videla, kam sem se umaknil. Pripomnila je, da jih je tam šlo mnogo mimo. Potem sem spet slišal, da so se pogovarjali o mojem nahrbtniku. Na njem je bila privezana tudi moja bluza z našitki vodnika. Govorila sta dva domobranci in drugi je ošteval prvega, češ da je reva, ker me ni ujel ranjenega, da bi kaj izlekli iz mene.

Na moji desni sta prihajali dve domobranci desetini. Bili so zelo nedisciplinirani. Godrnjali so, zakaj jih nosi gonijo na ta hrib. Za njimi sta prihajali še dve desetini v novih nemških uniformah, na ovratniku emblemi — mrtvaško glavo. Disciplinirano so korakali. Pred njimi je stopal zelenec, pokrit s čelado. Začel je streljati proti meni. Sprva sem pomislil, da

skušal sem se dvigniti, vendar sem se zgrudil. Nisem mogel na noge. Ostalo mi je le še, da se plazim po kolenih in rokah. Ko je zašlo sonce, sem začel. Privlekel sem se do travnika. V kolku me je tako bolelo, da nisem mogel več naprej. Potem sem se poskušil premikati na boku. Bila je že trda noč, ko sem se privlekel kakšnih 50 metrov niže do steze. Hlače sem raztrgal in si odrgnil kolena do krvi. Še enkrat sem poskušil: zbral sem vse moči in se končno dvignil ob palici. S popolnoma odrevenelimi nogami sem se odganjal s palico. Ko sem zmogel kakšnih 150 metrov, sem se odločil, da se bom skušal zavleči na skedenj. Toda tam je nekdo spal, ko sem se končno približal. Sklepal sem, da niso bili beli in ne partizani, ker ni bilo nobene straže. Opogumil sem se in vprašal, kdo je. Zašumelo je seno in pristopil je mož. Povedal je, da je gospo-

Topničarji v Srednji vasi, oktobra 1944

me je zagledal, potem pa sem ugotovil, da je meril na mojega tovariša, ki je ležal na pobočju kote 433. Oddahnil sem si že, ko so odšli, ker se je pokazala še ena desetina zelenec. Zelo so se mi približali. Ježili so se mi lasje, a ostal sem negiben. Poveljnik desetine je bil brez čina in je govoril slovensko: 'Le za mano fantje, pa bo vse dobro! Kar tukajle poleg njive...' Sli so mimo mene le na dva koraka. Vsakega posameznika sem gledal v obraz. Na srečo so gledali proti hribu. Odšli so in spet je prihajala nova desetina. Strašno rad bi se zavlekel malo više v koruzo. Toda brž ko bi se začel premikati, bi me opazili.

Bilo je okrog poldneva. Sonce je neumljeno peklo. Streljalo se je počasi oddaljevalo. Z rokami sem stiskal rano, da bi nehal krvaveti. Okrog štirih popoldne sem spet videl domobrance, ki so šli skozi vas. Eden izmed njih je istopil, se približal mrtvemu komandantu divizije in ga brzdil ter se norčeval iz mrtvega.

Čez kakšno uro se je vse umirilo. Sivolasa starka je prišla na njivo. 'Mati, pridite bliže!' sem jo poklical. Ustrašila se je in hotela zbežati. Rotil sem jo, naj ne beži, in mi prinese vode. Zaprošil sem jo tudi za kakšno obvezo. Rekla je, da bo že prinesla nekaj, da pa ne more gledati ran. Vrnila se je z vodo in s koščkom platna. Krpe nisem mogel uporabiti. Presenečen pa sem ugotovil, da se je na rani kri že strdila v krasto. Obvezati ni bilo treba. Zenica mi je prinesla kislega mleka in koruznega kruha. Povprašal sem jo po nesljivi ljudem v vasi, ki bi me hoteli skriti, dokler bi ne prišli pome tovariši. Rekla je, da ni nikogar, ki bi mu lahko zaupala. Napisal sem ji listek za I. SAB in jo prosil, naj ga izroči prvemu partizanu, ki ga bo videla. Odšla je. Zvečer mi je prinesla otave, da sem ležal na nehem. Prihodnje jutro je spet prišla in mi prinesla nekaj hrane. Okrog devetih so prišli vaščani z vozom, da so naložili in odpeljali mrtve, razkropljene okrog. Opoldne mi je starka spet prinesla hrane. Prosil sem jo, naj bi mi svetovala, kam bi se naj zavlekel čez noč. Rekla je, naj se splazim proti gozdiču in da je tam invalid štrukelj, dober človek, ki mi bo gotovo pomagal.

Zvečer mi je prinesla dve palici. Po-

dar in da spijo tu z družino. Vedel je zame, da ležim na njivi, a se mi ni upal približati, ker se je bal, da bom streljal. Pomagal mi je na skedenj in mi prinesel korec jabolčnika.

Potem pa mi je pomagal dobri štrukelj. Ko se je prepiral, da je varno, me je odpeljal v svoj novi kozolec in me tam skril. Prinesel mi je jedi, koruznega kruha, pečena jabolka in steklenico jabolčnika. Ponoči, ko so mi bolečine malo popustile, sem slišal pod kozolcem glasove. Ustrašil sem se, da nisem bil morda izdan. Tedaj pa je nekdo odrinil seno in pred seboj sem zagledal cevi pušk in za njimi tri partizane. Takoj sem jih spoznal, saj so bili moji tovariši... Odpeljali so me v bolnišnico na Rogu. Čez mesec dni pa so me poslali z letalom v Italijo.

BORIS LAH

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM

Prosimo, da se poglobite in nam pomagate ugotoviti, kdo je skupina mladih partizanov ob robu gozda! Zanima nas, kdo so tovariši na sliki, iz katere enote, kje je fotografija nastala, kdaj in kdo je fotografiral.

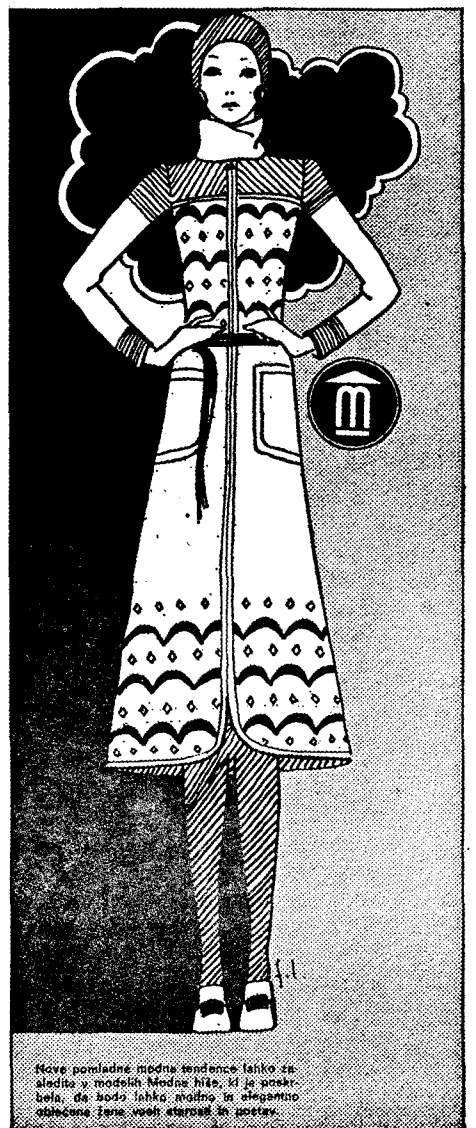
Foto: JULE SOČAN-SKALA

Borcem 1. slovenske artilerijske brigade

Vabimo vas, da se udeležite dne 5. junija pohoda »Po poteh 1. slovenske artilerijske brigade.« Zbor udeležencev bo tega dne ob 11. uri v šoli na Prevolah pri Hrnjah.

Na pohodu bo sodeloval pionirski odred te šole kot tudi oddelek vojakov iz Ribnice, katerih enota ima ime po naši brigadi.

Odbor 1. SAB

Novo pomladno modno tendenco lahko zasledite v modnih hišah, ki je poskrbelo, da bodo lahke, modno in elegantne obleke, hlačne, žakete, strelce in srajce.

KULTURNI OBZORNIK

NOVE KNJIGE

VOJNA JE BILA DOBLJENA V ŠVICI

Ze sam naslov knjige francoskih avtorjev Pierra Accoca in Pierra Queta »Vojna je bila dobljena v Švici« simbolno nakazuje snov knjige, ki jo lahko uvrstimo med nešteto dokumentarnih dela o minuli svetovni vojni. Gre namreč za pisateljsko spretno napisano dokumentirano poročilo o nekaterih, doslej neznanih vojnih zadevah, ki so na skrivaj, v globoki tišini in ilegali, pretresale Švico in njeno nevtralnost med vojno. Tako nam avtorja na eni strani popisujeta vlogo in delovanje švicarske obveščevalne službe, njen tihi boj z nemško obveščevalno službo, vse probleme, ki so bili s tem v zvezi, saj je morala biti Švica skrajno previdna in zdržana, če je hotela ubraniti in ohraniti svojo nevtralnost. Seveda smo priče tudi pritisku nemške obveščevalne službe, ki je dobro vedela, da gre prav prek Švice ogromno zaupnih in tajnih podatkov iz Nemčije v roke zaveznikom, zlasti Sovjetski zvezi. Na drugi strani pa je glavni junak knjige nemški emigrant, na zunan skromen knjigarnar in založnik Rudolf Roessler, ki je pod imenom Lucy dostavljal Sovjetski zvezi vse strateške in operative načrte nemškega Wehrmachta, tako da je Kremelj na svoji mizi pred sleherno nemško vojaško operacijo njene originalne vojaške zasnove in na-

Polkovnik Roger Masson, šef švicarske obveščevalne službe med drugo svetovno vojno, poleg Rudolfa Roesslerja eden glavnih akterjev v knjigi »Vojna je bila dobljena v Švici«.

črte. Vse te podatke je dobival Roessler vsakodnevno iz nemškega glavnega stana, kjer je imel skrivne prijatelje, visoke operative oficirje, ki so se bili zakleli, da bodo zrušili tretji Reich.

Vsekakor so bili Roesslerjevi podatki zelo pomembni in dragoceni za sovjetske vojaške načrte, vendar pa bi se ne mogli čisto strinjati z avtorjema, da bi brez njih ne bilo sovjetskih vojaških zmag. Nekako romantično je prepričanje obeh avtorjev, da je Roessler oziroma njegova skupina v nekem smi-

slu dobila vojno, in to na švicarskih tleh, čeprav seveda ni moč na drugi strani zanikati dejstva, da je v minuli vojni, kot v vseh vojnah doslej, prav obveščevalna služba odigrala pomembno vlogo, in včasih celo usodno vlogo.

Avtorja sta znala svojo snov napisati zelo zanimivo in inteligentno, poslužila sta se doslej še neznanih virov in pričevanj udeležencev pomembne vojninske mreže Lucy, čeprav je jasno, da je še vedno veliko gradiva v arhivih najrazličnejših obveščevalnih služb, ki še ni dostopno javnosti in je sploh vprašanje, če kdaj sploh bo.

Svoje pričevanje o tej tihi vojni na švicarskih tleh sta avtorja dopolnila tudi z zanimivim in tehtnim dokumentarnim slikovnim gradivom, ki nazorno ilustrira in dopolnjuje besedilo.

Knjigo Pierra Accoca in Pierra Queta »Vojna je bila dobljena v Švici« je prevedel France Šušteršič, opremila Judita Skalar, izdal pa jo je zavod Borec v Ljubljani.

DUSAN ŽELJEZNOV

V SPOMIN VERI ALBREHTOVI

Spoznala sem jo v koncentracijskem taborišču Ravensbrück, tam, kjer je trpljenje skovalo trajno tovarištvo in prijateljstvo. Prignali so jo, če se še prav spominjam, novembra 1943... Visoke postave, suha in upadlih lic, se je ozirala po tem strahotnem svetu za visokim zidom, obdanim z bodečo žico. V njenih očeh sta se zrcalila strah in obup. Postavila mi je tisoč vprašanj in dobila prav toliko odgovorov. Nenadoma sem v njenih očeh razbrala upor, močno vojno in posmeh hkrati. In taka je bila ves čas: trmasta in uporna! Tudi ni klonila, če je bila pod težo dela, lakote in trpljenja na robu obupa. Vzela je v roke pero in zila v pesem ves svoj gnev, pa tudi vero v človeka in v njegovo zmago hkrati. Rada se je pogovarjala o literaturi, o lepoti pisane besede in likovnih stvaritev, o domovini..., o vsem, kar jo je odpeljalo v svet, v katerem je doraščala in ki je bil poln vzvišenih misli in idej.

Lahko si predstavljamo, kakšen vtis je napravil že zunanji videz tega kraja trpljenja na pesniško dušo občutljive žene. Taborišče s sivimi barakami, črno taboriščno cesto, surovimi paznicami v škornjih in ženskami, ki niso imele nič več ženskega na sebi. Njenemu lastnemu trpljenju se je pridružila še skrb za moža, ki je delil enako usodo v Dachau. Vera Albrehtova ni klonila! Družila se je z ženskami vseh narodnosti in jim pomagala, kolikor je pač bilo v njeni moči. Predvsem Poljakinjam, ki so ji posebno prirastle k srcu, saj so bile deležne najhujšega preganjanja. Koliko poljskih deklet, žena in mater s hčerami vred so ustrelili in koliko jih je postalo žrtev medicinskih poskusov! Umirale so v groznih mukah in če so preživele, so ostale pohabljenе za vse življenje. »Kruklika« (»zajččka«) so jim pravile jetnice in njim je Vera posvetila pesem. Zapisala so je v času, ko so jih esesovci hoteli — tik preden se je tretji rajh sesul v prah in pepel — vse postreliti. Jetnice so si bile edine, da je treba »kruklika« rešiti, in uspelo jim je.

Bilo je to februarja 1945:

Izpil ti je mozeg nemški vampir,
pri živem te telesu je pohabil,
a nekaj vendar je pozabil:
da nas ostalo je milijon žena.
Zdaj v zadnji grozi trepeta
in boji strašanske se obtožbe,
obtožbe celega sveta!
Prej tabo zdaj trepeče nemški vrag,
in če je treba, da prestopiš zadnji prag,
jaz bom kričala nepotešena
obtožbo strašno, ki ji ni meja.

Da je sočustvovala in v svoji notranjosti delila bol s trpečimi, kaže tudi odlomek iz njene črtice »Vsako pomladi«:

Jetnice so morale razkopavati hrib in zvoziti pesek na drugo stran obale. Ves napis je bil enakomerno preluknjan s tisočimi luknjicami kakor ogromno rešeto. Jetnice, ki svoj živ dan še niso videle kaj takega, so oprle na lopate za hip ostrmel. »Los!« se je zadrli kapo in že so se ostrine lopat zasadile v pesek, ki se je kot rumen slap sesul z brega. Tedaj se je kot ploha vsula iz luknjic jata črnih ptic, na tisoče malih, lastavičkam podobnih ptic, podgrivk, ki so glasno cvrkutale in preplašeno begale nad glavami jetnic. Še nekaj zamahov, in že so se med peskom zakotalila drobna bela jajčeca, na stotine belih drobnih jajčec, ki so se razbijala ob lopatah in se s peskom spajale v sluzaste rumene kepe. Med slapovi peska so se trkljale na lopate, jetnice so se sklanjale, da bi jih obvarovale, toda preveč jih je bilo... Ptice pa so

vse bolj razburjene švigale, glasno cvrkutale in se kot strele spuščale niže, zmerom niže, da bi zaustavile blazno početje. Ko so spoznale, da ženske ne odnehaajo, se je črna jata zagnala mednje, da bi zaustavila lopate, ki so jim razdirale gnezda. Jetnicam, ki so se znašle v črnem oblaku, je zastal dih. Zvest strašne krivde jim je hromila roke. Kako naj se upro? Se bo v zvereh v esesovskih uniformah zgnilo srce? Se bodo usmili preplašenih ptic in jetnice odgnali drugam na delo? Cvrkutanje podgrivk je postajalo bolj in bolj hrupno. Zaletavale so se, spuščale nad jetnice, krožile nad jajčki, ki so drseli po lopatah — začel se je boj na življenje in smrt...

Nobena, še tako izbrana beseda bi ne mogla izraziti čustva in razpoloženje tako, kot je to storila jetnica in pisateljica Vera Albrehtova!

Blizal se je konec vojne in zavezniški bombniki so skoraj vsako noč preletavali prostor nad Berlinom. Občutki sreče ob bližajoči se svobodi so bili tako močni, da jih je morala Vera tudi v pesmi deliti z nami. Luciji Liefoldowej, visoke izobraženi Poljakinji in svoji dobri prijateljici, je posvetila te verze:

Vzhod in zahod svoj zadnji boj razvija,
ves v rdečo zarjo ognja je zajet.
V teh dneh, ko v temeljih se ruši svet,
sem v »džungli« tebe srečala, Lucija.
Zdaj čakam na signal v teh zadnjih dneh:
pod mano naj v gnolobi svet se ruši.
Tako svetlo mi je pri moji duši
svobodo vidim v slehernih očeh.
Kako sem v srcu polna in bogata,
duh ne pozna okov ne barikad,
Pomagaj mi nositi ta zaklad
in lažji bo izhod iz tega blata.

Trenutek svobode je prišel in odprla so se vrata taborišča. Vera se je vrnila domov. Tudi po svobodi ji življenje ni prizanašalo in preboleti je morala marsikatero razočaranje. Najhujši udarec je bil izguba življenjskega tovariša, pesnika, pripovednika in prevajalca Frana Albrehta, s katerim jo je vezalo iskreno prijateljstvo in medsebojno razumevanje.

Za vedno je odšla od nas, toda njen lik in njene pesmi bodo živele med nami, ki smo z njo prehodile težavno pot skozi »džunglo« in ki smo z njo dočakale tudi svetla dan svobode. Naj ji bo lahka domača zemlja, ki jo je neizmerno ljubila!

MARA ČEPIČ

TEDNIK »TV-15« JE TVOJ
NAJBOLJŠI PRIJATELJ

BELEŽKE

Fotomonografija o Titu

Zagrebski založniški podjetji »Spekter« in »Zora« sta ob dnevu mladosti izdali reprezentančno fotomonografijo o življenju predsednika Tita. Sodelovalo je več kot sto avtorjev, med njimi Kardelj, Čolaković, Vukmanović in mnogi drugi predsednikovi sodelavci. V tej knjigi je tudi več kot petsto fotografij naših najbolj znanih mojstrov umetniške fotografije in likovni prispevki Detonija, Avgustinčiča, Hegedušiča in Jakca. Fotomonografija o življenju predsednika Tita je izšla v vseh južnoslovanskih jezikih in v madžarščini, nemščini, angleščini, italijanščini, francoščini in ruščini.

Jevtušenkov »monodrama«

Jevgenij Jevtušenko je nedolgo tega napisal dramo z naslovom »Iz pod kože Kipa svobode«, ki naj bi jo gledalci prvo predstavilo moskovsko gledališče »Taganka«. To je drama o Ameriki, sestavljena iz monologov Jezusa Kristusa, Johna Kennedyja, Roberta Kennedyja, Pancha Ville in samega avtorja. Potem ko je priznal, da ni ravno lahko dobil dovoljenja pristojnih oblasti za predvajanje svojega najnovejšega dela, je Jevtušenko dodal: »V ruskem jeziku obstaja neka velika beseda, verjetno največja — mogóče!«

Slovenec izdelal štafetno palico

Štafetno palico, ki jo je na dan mladosti predsedniku Titu izročila Nazmija Janjeva, je delo študenta akademije likovnih umetnosti v Ljubljani Negovana Nemca. Že v drugem letniku je dobil Nemeč Prešernovo nagrado in istega leta izklesal iz kamna tudi spomenik slovensko-hrvaškemu prijateljstvu in sodelovanju med NOB, ki so ga odkrili v Blaževčih blizu Staroga trga ob Kolpi. Trenutno končuje spomenik padlim v NOB, ki bo stal na Gradišču pri Novi Gorici. Je študent 4. letnika pri prof. Slavku Tihecu.

Razstava samorastnikov

Dne 31. maja je Društvo likovnih samorastnikov v okviru proslav tridesete obletnice Osvobodilne fronte odprlo v spodnji dvorani doma JLA v Ljubljani zanimivo razstavo likovnih del svojih članov. Razstava, katere pokrovitelj je Mestni sindikatni svet ljubljanski, bo odprta do 10. junija.

Karikatura — darilo

Uredništvo beogradskega časnika »Politika Ekspres« je pred kratkim izročilo predsedniku Titu svojstveno darilo: njegovo karikaturu, delo Pavla Stankovića. »Zelo je uspela in rad imam dobro karikaturu!« je ob tej priložnosti dejal predsednik Tito.

Poziv politikom

Generalni sekretar jugoslovanske razstave v Parizu, ki so jo zaprli 23. maja, je na ogled razstave povabil tudi mnoge znane politike. »Pred bogastvom jugoslovanske umetnosti bodo ostrmeli in tudi razumeli, da naši narodj lahko samo skupaj opravijo velike podvige!« je dejal dr. Predrag Matvejević.

Ni treba do Pariza, bliže so Neteta, Sutjeska, Kozara — je bil komentar, zapisan v enem izmed vodilnih jugoslovanskih časnikov.

POPRAVEK

V knjigi »Preporodovci proti Avstriji« je v Seznamu preporodovcev 1912—1914 pravilno:

Kozak Jože

II. drž. gimn. in učiteljske v Ljubljani

Ljubljana
Ptujška 26
profesor in zdravst. sode.
lavec Centr.
šol. poliklinike
od. pov. organizator
dij. štrajka na Lj.
učiteljsku v Lj.
dobrov. v I. sv. v.

ZANIMIVOSTI

Ameriška pomoč Izraelu

Združene države Amerike so, sodeč po nekaterih podatkih, v obdobju 1948-1968 dodelile Izraelu v obliki gospodarske pomoči skupno 1100 milijonov dolarjev. Če poleg zneskov, ki jih je v ta namen dala vlada, upoštevamo še pomoč, ki so jo v ZDA zbirali na zasebno pobudo, znaša skupni znesek kar 3600 milijonov dolarjev. To je za tako majhno drželo, ki šteje le dva in pol milijona prebivalcev, ogromna vsota. Na vsakega prebivalca pride kar po 1400 dolarjev. V primerjavo naj navedemo, da je ameriška pomoč drugim zavezniskim državam znašala za isto obdobje le po 35 dolarjev na prebivalca.

Ameriška pomoč Izraelu se je v zadnjih letih še povečala. Časopis Fateh piše, da je lani Izrael prejel 800 milijonov dolarjev, medtem ko naj bi letos dobil skoraj dvakrat več — 1500 milijonov dolarjev.

Od ameriške pomoči Izraelu pa imajo škodo nekatere druge ameriške zaveznice: Grčija, Turčija in Iran še niso prejele naročenih fantomov zato, ker jih Američani pošiljajo v Izrael. Poleg tega niso ZDA ničesar storile, da bi Izraelu onemogočile proizvodnjo fizijskih snovi. Znano je, da Izrael proizvaja letno toliko plutonija, kolikor ga zadostuje za izdelavo desetih 25-kilotonskih jedrskih bomb.

Švicarji so za »gusarja«

V Švici že precej časa razpravljajo o tem, kako naj modernizirajo svoje vojno letalstvo. Ob tej priložnosti so pretresali vrsto sodobnih lovcev in sklepali, katero izmed teh letal bi švicarskim razmeram najbolj ustrezalo. Nekateri so se ogrevali za ameriška letala (corsair in skyhawk), drugi za francoska (mirage-milan), tretji za italijanska (fiat G-91Y), četrti za švedska (SAAB-105), peti pa za britanska (hunter).

Kocka je padla kot kaže 4. maja, ko je švicarski obrambni minister na tiskovni konferenci sporočil, da posebna komisija za ocenitev orožja predlaga nakup ameriškega lovskega bombnika corsair. Ta je po mnenju komisije boljši od drugih, vendar tudi dražji. Za 302 milijona dolarjev, kolikor so namenili za to naročilo, bodo dobili 75 corsairjev. Za isti znesek pa bi lahko kupili 120 letal SAAB, 129 fiatov, 80 hunterjev ali 70 skyhawkov. Corsair pomeni po naše »gusar«.

Japonska vojaška moč narašča

Japonska agencija za obrambo je objavila načrt, iz katerega je razvidno da bodo Japonci za vojaške potrebe v naslednjih petih letih porabili dvakrat toliko denarja kot v enakem obdobju doslej. Po velikosti vojaškega proračuna bo Japonska na sedmem mestu v svetu. Več od nje bodo v te namene porabile le ZDA, Sovjetska zveza, Kitajska, Zahodna Nemčija, Francija in Velika Britanija. Čeprav so za vojaške potrebe v naslednjih petih letih namenili kar 14 milijard dolarjev, to zneske le 0,29% japonskega nacionalnega dohodka.

S tem denarjem bodo med drugim nabavili 290 novih tankov, rakete Hawk za štiri bataljone, 270 oklepnih transporterjev, 230 bojnih helikopterjev, 76 fantomov, 9 podmornic, 14 raketnih čolnov in 61 drugih vojnih ladij.

»BELINKA«

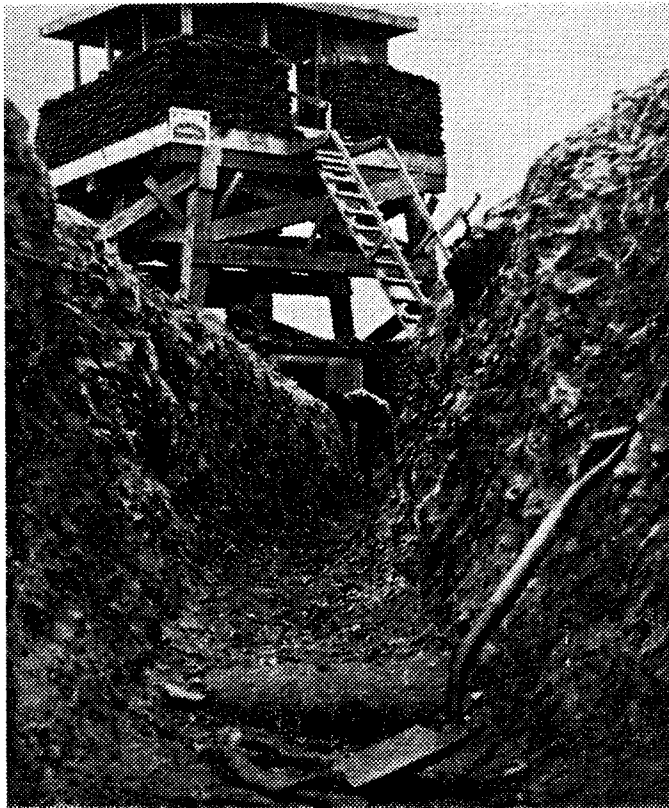
Tovarna elektrokemičnih izdelkov
LJUBLJANA

izdeluje:

- vodikov peroksid vseh koncentracij
- natrijev perborat
- natrijev perborat »Special«
- Belinka toaletni boraks (za kopanje)
- belinka barve (za pranje in barvanje nežnega perila)
- belinka blesk (sredstva za nego kamenitih tal)
- Sadolins P x 65 (sredstvo za impregnacijo lesa)

Če med drugo svetovno vojno niso uporabljali kemičnih in bioloških bojnih snovi, to še ni dokaz za trditev, da se ni treba pripravljati za obrambo pred njimi. Napadalec bo tudi to orožje uporabljal, če bo vedel, da mu nasprotna stran ne more odgovoriti po načelu »oko za oko«. — Spomnimo se na Korejo in Južni Vietnam...

Radio Piongiang in kitajska agencija Hsinhua sta 22. januarja 1952 objavila, da je korejsko ljudstvo napadeno z bakterio-

Utrdba na meji med Severno in Južno Korejo

loškim orožjem. Petnajst dni kasneje pa so sporočili, da so Američani razširili bakteriološko vojno tudi na Mandžurijo.

Predsednik Truman je bil že 11. aprila 1951 odstranil iz vrhovnega poveljstva sil združenih narodov generala Duglasa McArthurja, v začetku julija istega leta pa je prišlo do prvih pogajanj o sklenitvi premirja, ki so se zavlekla vse do 27. julija 1953. Potemtakem se je bakteriološka vojna začela takrat, ko se je fronta ustalila okrog 38. vzporednika in ko so se boji omejili le na manjše spopade.

Ameriško priznanje

Američani niso nikoli tajili dejstva, da v Koreji uporabljajo napalmske bombe, češ da so to prav tako zažigalne bombe kot vse druge bombe s fosforjem. V poročilih o akcijah ameriškega letalstva v Koreji so navedene celo količine odvrgnenih napalmskih bomb. Ko so v začetku novembra 1950 sile pod poveljstvom McArthurja prodrele daleč na sever v bližino kitajske meje, so letala bombardirala korejsko mesto Sinuiju ob reki Jalu. Poročilo o tem napadu navaja, da je »75 letelih trdnjav B-29 in 300 lahkih bombnikov odvrglo na to ob-

Obrambna vzgoja

»Hladne« bombe nad Korejo

močje 630 ton bomb, ki so porušile prek 90 odstotkov mesta, in da so ob tej priložnosti uporabljali »rušilne in zažigalne bombe«.

V poročilu o akciji 5. ameriške letalske armadne skupine 4. februarja 1951 je poudarjeno, da so bila »letala F-80 ob napadu na Čorvon, Kumčon in Čunčon-Nia izredno uspešna«. Vsa mesta so bila zadeta s »serijo raket in napalmskih bomb«.

New York Times pa je ameriški letalski napad severno od Anijanga opisal takole:

tajska in Severna Koreja sta predlagali, naj bi iz vrst članov mednarodne organizacije pravnikov sestavili posebno komisijo, katere prvo sporočilo je kitajska agencija Hsinhua objavila v začetku aprila 1952. Komisija je ugotovila, da je bilo v kitajski ljudski armadi 52 primerov kuge, izmed katerih se je 39 primerov končalo s smrtjo, pa tudi to, da so Američani na severnem odseku fronte uporabljali strupene pline.

Medtem ko sta v Združenih narodih ameriški in sovjetski minister za zunanje zadeve Acheson in Višinski ogorčeno obtoževala drug drugega, si je Kitajska prizadevala, da bi dosegla ustanovitev mednarodne komisije iz vrst znanstvenikov. Komisija je bila ustanovljena sredi junija 1952, sestavljali pa so jo britanski, švedski, italijanski, francoski, brazilski in sovjetski znanstveniki.

... in dokazi

Komisija je ugotovila, da ni šlo za kako obsežnejšo agresivno akcijo ampak za vrsto raznih metod v omejenem obsegu in preskuse raznih klic in pripomočkov.

Komisija je kot najpomembnejši primer navedla stanje v neki severnokorejski vasi, ki je imela kakih 700 prebivalcev. Imenuje se Balmal Radijandžin. V vasi se je nenadoma pojavilo na stotine raznih vrst bolh. To se je zgodilo 18. februarja 1952. Sedem dni kasneje je od kuge obbolelo petdeset vaščanov, izmed katerih jih je kasneje šestinideset umrlo.

V mestu Dia Dong Prem so ugotovili dva smrtna primera zaradi kolere. Ljudje so pripovedovali, da je neko ameriško letalo vso noč krožilo nad tem krajem in skušalo zadeti rezervoar s pitno vodo. Naslednjega dne sta dva kmeta našla košarico s sadjem, ki sta ga pojedla. Dan kasneje so ugotovili, da imata kolero.

Na podlagi teh in še drugih primerov je komisija po vsestranskem preučevanju gradiva sklepala, da so ameriška letala na nekatera območja spuščala ustrezne količine patogenih klic.

Poglaviti argumenti kitajskih obtožb so bila uradna priznanja ameriških pilotov in ujete južnokorejske vohunke Lim Čum Tak. Korejka je priznala, da so ji dali, preden so jo poslali čez mejo, injekcije in vakcine. Njena najpomembnejša naloga pa je bila, da ugotovi in sporoči, kako se v Severni Koreji širijo tifus, kuga, kolera, encefalitis in griža.

Najprepričljivejše pa je pričanje poročnika pilota Johna Queena in njegovega tovariša, ki so ju ujeli 13. januarja 1952. Oba sta priznala, da sta bila prisotna na tajnih sestankih na Japonskem in v Koreji, ko so razpravljali o vprašanih bakteriološke vojne in da sta tudi sama metala tako imenovane »neeksplozivne, hladne« bombe, napolnjene z bacili in bakteriološkimi snovmi.

To priznanje je v svetovni javnosti povzročilo nasprotujoča si tolmačenja ter mnogo obtožb in nasprotnih obtožb.

Zanikanje...

Čeprav so ameriški vojaški krogi priznavali, da v operacijah uporabljajo tudi napalm, so odločno zavrnili obtožbe, češ da so na Korejo in Kitajsko metali bombe z bakteriološkimi bojnimi snovmi, zlasti pa še z bacili kuge, kolere in encefalitisa.

Ameriško poveljstvo v Koreji je takoj po objavi te vesti preiskalo to zadevo in 11. marca 1952 sporočilo: »V trditvah o bakteriološki vojni in uporabi bakterioloških snovi ni niti zrnce resnice.«

Navzlic temu sta svetovni tisk in radio ostro obsodila začetke bakteriološke vojne. Severnokorejska vlada je objavila, da svetovni zdravstveni organizaciji ne dovoljuje nobenega vmešavanja ali preiskave. Ki-

Naša obramba številka 5-1971

Majska številka, ki je pred kratkim izšla, vsebuje spet celo vrsto zanimivih prispevkov in črno-belih ter barvnih fotografij. Naj naštejemo važnejše prispevke:

O splošnem ljudskem odporu govori Albert Jakopič-Kajtimir, Fotoreportaza »Illegalec sredi Ljubljane« nas seznani z akcijo tabornikov. Polkovnik Milan Klobas piše o oblikah oboroženega odpora, Ivan Franko-Iztok pa o novem žarišču vojne nevarnosti v Aziji, o bojih v vzhodnem Pakistanu. Maks Burgar je napisal prispevek o kurirskih poteh čez Savo. Ciril Zabret je pripravil članek o neizjavnih ročnih minometih za boj s tanki.

Zanimiv je prispevek ing. Vlada Ribariča o oborožitvi bivše jugoslovanske vojske. Prav tako tudi »Šesti april ni bil skrivnost« Radovana Timotijevića. Sledj »Mašera, junak, ki ni padel v boju« Ilije Mitrovića.

V seznamu prispevkov bi lahko navedli še »Preboj gotске obrambne črte«, »S kakšno podporo v boju lahko računa sovjetski

pešak«, »Bolgarska vojska«, članek o vete-ranu slovenskih letalcev Avgustu Grošlju, opis angleškega težkega lovca Typhoon. Pol-de Stukelj piše o biološki dekontaminaciji, Ahmed Hamzić o diverzijah z zasilnimi pripomočki, Nikola Grubišić in Branko Panjak o okupatorju in njegovi oblasti, Peter Ernst o letalskih prevozihi v sedanosti in prihodnosti. Prispevek »To bi bil lahko drugi Pearl Harbour« nas seznani s pomanjkljivostjo v ameriškem alarmnem sistemu, »Razvoj vojaških materialnih sredstev v Sloveniji« pa z vojaško opremo, ki jo proizvajamo pri nas. Primeren napis nas seznani z ugodnostmi gojencev v vojaškem internatu. Zanimiv je prikaz odlikovanj za udeležence odporniškega gibanja v raznih državah. Miroslav Ulčar je napisal reportažo o vaji na Brniku, ki ji je dodal dve strani barvnih fotografij.

Ob koncu so vprašanja za izpite rezervnih starešin, zanimivosti iz vojaške tehnike, križanke ter pisma uredništvu in odgovori.

in ljudska zaščita

Tam na Taborski steni . . .

Bivši borci in borke pred Taborsko jamo, 22. maja 1971. Tretji z leve Anton Hočevar iz Kočevja, preživeli borec bitke na Taborski steni.

Mladinski aktiv šole Vas-Fara je 22. maja v proslavo dneva mladosti priredil izlet na Taborsko steno nad vasjo Belico pri Osilnici. Na izlet so povabili tudi borce, ki so se bojevali na tem območju. Med drugimi so prišli: Anton Ožbolt, Alojz Rauh, Matija Letig, Tine Mesojedec, Anton Hočevar in narodni heroj Franc Avbelj-Lojko.

Pot na Taborsko steno je naporna. Mladi izletniki z učitelji so hodili tri ure. Lep razgled je s Taborske stene, zlasti spomladi. Vasice v dolini so kot otočki, ki se kopljejo v morju zelenja.

Nastop mladine s kulturnim sporedom v jami na Taborski steni je pokazal, da mladi rod dobro pozna in ceni naš narodnoosvobodilni boj. Borci se še spominjajo srčno dobrih ljudi ob Čabranki in Kolpi — na slovenski in hrvaški strani — kako so delili vse, še zadnji krompir s partizani. Takšna je zdaj tudi njihova mladina. Žal so prebivalci doslej dobili le malo za napredek svojih vasi. Na zunaj (vasi, ceste) se ni skoraj nič spremenilo. Prav bi bilo, da bi čimprej dobili cesto od Livolda pri Kočevju do Broda na Kolpi. Ta cesta bi bila okno v svet ljudem v tej dolini.

Na prireditvi so borci mladini opisali znamenito bitko poletj 1942 na Taborski steni. V jami so ljudje iskali zavetje že med turškimi napadi. Štab kočevskega bataljona se je v nji naselil maja 1942. Tedaj so imeli v jami tudi skladišče, ciklostilno tehniko in delavnico za popravilo orožja. Tehnika je izdala več števk »Partizanskega vestnika«. Do vhoda v jamo, ki zija nad šest metrov široko in kakšnih osem metrov visoko, drži iz gozda kozja steza. Nad vhomom se dviga kakšnih sto metrov skalnate stene. Jama sega v živo skalo 10 do 12 metrov.

Julija 1942 je bilo Kočevsko osvobojeno ozemlje. Konspiracija v kočevskem bataljonu ni bila več tako stroga. Zato je bilo mogoče, da se je našel izdajalec, ki je 24. julija 1942 privedel po skrivnih poteh Italijane v bližino jame. Bi-

lo jih je ogromno — vso Taborsko steno so obkolili. Sovražniki so se priplazili do stražarja, ki je stražil kakšnih 50 metrov pred jamo. Pri stražarju sta se tedaj mudila pionirja Vinko Kalčič in Jakec Turk, doma iz vasi pod Taborsko steno. Njune starše so bili Italijani odgnali na Rab. Dečka sta se zatekla k partizanom. Italijani so ju ubili s stražarjem vred.

V jami je bilo tedaj trinajst borcev in dve partizanki. Umakniti se niso mogli, saj so Italijani zasedli edino stezo, ki je vodila do jame. Okrog poldneva jutraj je počil prvi strel. Nato so Italijani začeli napadati z vsem orožjem; med bitko, ki je trajala ves dan, so uporabili celo letala. Partizani so vztrajno odbijali vse napade. Na kakšnih 500 m² strmega pobočja Taborske stene je bilo več tisoč napadalcev. Preživeli borec Anton Hočevar pravi, da je bilo razmerje med Italijani in partizani 100:1. Italijani niso mogli ugnati naših borcev z vsem orožjem — uporabili so celo topove in letala. Potem so popoldne približno ob štirih napadli še z metalcem plamena. Okajene, črne stene še zdaj pričajo o tem.

Izmed branilcev v jami jih je že sedem padlo. V jami je gorelo. Tedaj se je partizanka spomnila, da je iz jame še tesen prehod v drugo, manjšo jamo. Preživeli borci so se splazili v manjšo jamo, prehod pa so zadelali s kamenjem in prstjo. Nastala je tišina. Italijani so zvečer končno prispeli v jamo in ko so zagledali padle partizane, so mislili, da so vsi borci mrtvi. Zapustili so jamo, pobrali svoje ranjence in padle vojake ter oficirje. Naslednji dan so se preživeli borci rešili iz jame.

Mladi rod iz dolin Čabranke in Kolpe se zaveda in bo pomnil, da ti dogodki niso le kakšna legenda, marveč živa resnica iz zgodovine našega boja za svobodo.

Tekst in fotografije:
PETER ŠOBAR

Mladina iz šole Vas-Fara v Taborski jami, 22. V. 1971. Na steni je vidna spominska plošča. V ospredju Erna Novak, ki je podelila izkaznice v mladinsko organizacijo sprejetim pionirjem in pionirkam.

Notranjski odred in Tomšičeva brigada

Piše: FRANCI STRLE

Očitno je bila v Ambrusu že razglašena ustanovitev Proletarske brigade. Podrobnosti o tem niso znane. Pač pa je gotovo, da je bilo moštvo še istega dne, to se pravi 16. julija 1942, s kamionom v dveh voznjakh prepeljano iz Ambrusa na Smuko. Kamion je bil velik in je z eno voznjo lahko prepeljal do 60 borcev. S Smuke je ta del Tomšičeve brigade posegei v boje z Italijani, ki so bili prodrlji na področje Roga iz Dolenjskih Toplic oziroma iz Soteske, kar mi je potrdil Jože Lepin-Ris, ki je prišel s prostovoljci za proletarsko brigado iz Belokranjskega odreda. Po dr. Metodu Mikužu povzemam, da so bili to boji pri Komolcu, in sicer 17. julija 1942. Italijani pa so v teh bojih po lastnih navedbah utrpeli 5 mrtvih in 11 ranjenih.

Niko Šilih se tudi spominja Ambrusa, predvsem pa se spominja, da je štab proletarske brigade s patrolami iskal Dakijev Prvi slovenski proletarski udarni bataljon Toneta Tomšiča, ki je »šaril« nekje na drugi strani Krke pri Brezovi rebri. Dejanjsko se je Daki s svojimi proletarci in z Efenkovo četo pripravil, da napade Italijane v gradu Soteska. Ta napad, očitno predviden v noči na 16. julij, pa je odpadel zaradi prihoda velikih italijanskih okrepitev, ki so zjutraj odrinile na kočevsko stran Krke. Pač pa je tega dne Daki dobil nalog Glavnega poveljstva, da mora nemudoma kreniti na področje Topla Reber — Smuka. Na novo odredeno področje sta 1. slovenski proletarski udarni bataljon Toneta Tomšiča in Efenkova četa prišla v noči na 18. julij 1942 in v ranih jutranjih urah napadla na Topli Rebrji Italijane, ki so se pasli po češnjah ali pa pohajali okoli vasi ter čuvali muhe. Boj je trajal vse dopoldne in enote divizije Isonzo so po lastnih poročilih pretrpele 5 mrtvih in 15 ranjenih. Ko je okoli poldneva Stanko Semič-Daki s svojimi proletarci in z Efenkovo četo do skrajnosti utrujen prišel na Smuko, je tam že našel štab brigade in zbrane prostovoljce; šele tu pa so Daki in njegovi tovariši izvedeli, tako piše Daki v svojih spominih z naslovom »Od leteče patrola do Tomšičeve brigade« (Ljudska pravica od 12. do 18. julija 1950) — da je bila medtem ustanovljena brigada, oziroma, da so se bili med tem preimenovali v brigado.

Očitno so po 10. juliju nastali razlogi, zaradi katerih Mica Šlandrova ni mogla prevzeti dolžnosti političnega komisarja brigade. Za komisarja je bil najprej imenovan (verjetno v Ambrusu) Jože Nose-Span, ki pa tudi ni prevzel dolžnosti. Tako mi je povedal Jože Lepin-Ris.

Ves ta čas, to se pravi 17., 18., 19. in 20. julija 1942 so na Smuko prihajale nove skupine prostovoljcev, ki so ali zaostali zaradi italijanske ofenzive ali pa so bili dodatno odredeni za proletarsko brigado, s tem pa se je tudi približala prva reorganizacija brigade na Novem Bregu. Po vsem sodeč, se je to zgodilo 21. julija 1942. Ob tej priložnosti je bil za političnega komisarja brigade imenovan Ivan Kavčič-Nande, za namestnika komandanta pa Stanko Semič-Daki, medtem ko sta komandant in namestnik političnega komisarja brigade še nadalje ostala Ivan Jakič-Jerin in Niko Šilih (Boris Nikič). Za komandanta 1. bataljona je bil imenovan Kosta Dobravec (Stane Bizjak), za političnega komisarja za Mica Šlandrova. Za komandanta 2. bataljona je bil imenovan dotedanji politični komisar Dakijevega proletarskega bataljona Alojz Založnik-Nikola, za političnega komisarja pa Pepe Zornada-Frenk. Ob tej reorganizaciji so bili postavljeni tudi drugi funkcionarji, torej komande čet in vodniki vodov za oba bataljona. O tem je štab 1. (slovenske) proletarske udarne brigade Toneta Tomšiča pisal dopis s predlogi za nova imenovanja in s prošnjo za obleko, obutev in denar, ki je bil v delovodnik Glavnega poveljstva vnesen 23. julija 1942, ohranil pa se ni.

Ob reorganizaciji na Novem Bregu je zbranim partizanom obeh bataljonov govoril glavni komandant Peter Strugar (Franc Leskošek), nato pa so bili pogoščeni z vinom in s klobasami. Tako so si nekateri ta dogodek zapomnili kot slovesno ustanovitev brigade. V resnici je bila Tomšičeva brigada na Novi Breg poklicana zaradi čisto drugih razlogov. Niko Šilih mi je povedal, da so na Novem Bregu čakali ves dan, da Glavno poveljstvo odloči, ali bo spričo italijanske ofenzive vodstvo osvobodilnega gibanja (CK KPS, IOOF in Glavno poveljstvo...) odšlo na Gorenjsko ali ne. Tomšičeva brigada je bila namreč določena, da ta premik vojaško zavaruje oziroma vodilne organe pospremi na Gorenjsko. Ideja za preselitev na Gorenjsko se v vodilnih organih vseskozi pojavlja. Po dolgi seji je bila zvečer taka možnost zavržena, nato je bilo odredeno, da Tomšičeva brigada odrine proti Mali gori in proti Mozlju

ter tamkaj napada italijansko ofenzivo v hrbet.

Na tem mestu je treba nekaj reči še o številčnem stanju, ker je to med dosedanjimi raziskavami prenikno ocenjeno. Dakijev 1. slovenski proletarski udarni bataljon Toneta Tomšiča je ob ustanovitvi štel dve četi po 70 mož, v drugi polovici junija pa je bil okrepljen še z eno četo iz Dolenjskega odreda v približno enaki jakosti. Če odštejemo izgube, bi moral bataljon ob vključitvi v Tomšičevo brigado šteti še zmeraj kakšnih 200 mož. Alojz Založnik-Nikola pravi, da je imel bataljon veliko hudih bojev in da so bile tudi izgube precejšnje, toda ob vključitvi v brigado je še zmeraj imel kakšnih 160 borcev. Novih prostovoljcev se je zbralo najmanj 150, tako da je brigada 21. julija 1942 štela kakšnih 320 mož, razporejenih v dva bataljona.

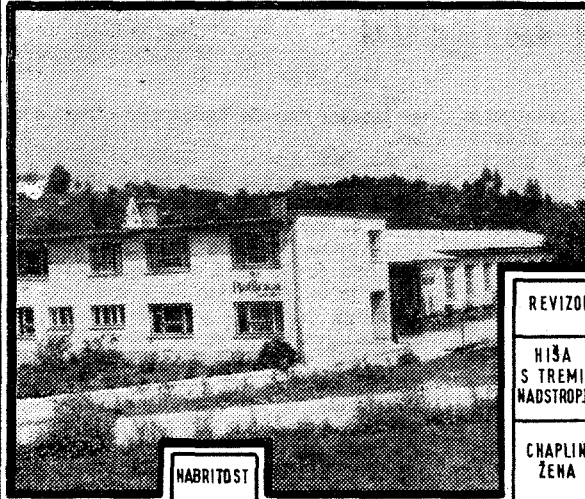
Niko Šilih — Boris Nikič, prvi namestnik političnega komisarja in kasnejši politični komisar Tomšičeve brigade.

Končno moramo v tem polemičnem pasusu odgovoriti še na vprašanje, kaj je nekateri tovariši zavedlo, da skušajo ustanovitev Tomšičeve brigade premakniti na 23. julij 1942. Očitno jih je zmotil podatek iz delovodnika Glavnega poveljstva, kamor je bilo 23. julija 1942 vpisano še zadnje akcijsko poročilo štaba 1. proletar. udar. bat. Toneta Tomšiča. Ta podatek pa nič ne pove. Prvič ni razvidno, kdaj je bilo to akcijsko poročilo napisano. Očitno gre pri tem vpisu za neko zaostalo poročilo, in sicer najbrž že poročilo o boju na Topli Rebrji z dne 18. julija 1942, zakaj prvo podobno poročilo pred omenjenim je bilo vpisano 16. julija, torej na dan ustanovitve Tomšičeve brigade. Bitko na Topli Rebrji je bataljon vodil še v stari sestavi, saj Daki pravi, da je šele po tej bitki in po prihodu na Smuko izvedel, da so se bili medtem preimenovali v brigado, zato je mogel poročilo sestaviti samo štab 1. slovenskega proletarskega bataljona Toneta Tomšiča v stari sestavi, in sicer verjetno na dodatno zahtevo Glavnega poveljstva. Zanimivo je, da so tisti, ki se opirajo na ta podatek, sploh prezrli dopis štaba 1. prolet. udarne brigade Toneta Tomšiča, vpisan v istem delovodniku že 15. julija 1942.

OPOMBA:

Janez HRIBAR — Tone POGACNIK je bil ob ustanovitvi 1. slovenskega proletarskega bataljona »TONETA TOMŠIČA« na Zapotoku 12. junija 1942 politični komisar III. grupe odredov. Nadalje pripominjamo, da je imel Janez KOZAR partizansko ime Prajer in ne Frajer, kot nam je zagodel tiskarski škrat v 21. številki.

Nagradna križanka „DONIT številka 5“

SKRE-
GANOST

OTOK OB
FRANCIJI

KRAJ V
MONFALCON
ZALIVU

VISOK
GORSKI
VRH

VERDIJEVA
OPERA

POLEDICA

KRAJ V
AVSTRIJI

KRAJ V
KALABRIJI

AKTINIJ

POZITIVNA
ELEKTRODA

LEČA

KRAJ V
VOJVODINI

IT.PRALNI
STROJ
RADON

SEREC

KROKODIL

ORIENTAL.
MERA

24 UR

REVIZOR

HIŠA
S TREMI
NADSTROPJI

ČNAPLIN.
ŽENA

KOSITER

AROMATIČ.
SNOV

GOSPODAR

EDVARD
KARDELJ

TEREZA
KESOVIIJA

VRT S
CVETJEM

NAPAD

KRANJ

ANTON
AŠKERC

HAŠA
VOJSKA

AN.POVRSN
MERA

KAČA

SKUPINA
IZDELKOV
"ILIRIJE"

ANTON
DERMOTA

VINSKI
CVET

OPOMBA

KASLJAVEC

YESLAŠKA
TEKMA

NAROČNICA

3

FR.PEVEC

POPEVK

KONICE

NATRIJ

RIM.BOG
LJUBEZNI

POSNETEK
ITA

FINSKO
JEZERO

M.IME

GLASOVNA
FIGURA

SEBIČNEZ

ORIENTAL.
KRČMA

GL.MESTO
GRČIJE

TESLA

TITAN

ČRTA NA
ZEMLJEVIDU

HRVAŠKO
MESTO

LILI
NOVY

OBRADOVIČ

PLEME,
PASMA

VELIK
PLAZILEC

POKRAJINA
V GRČIJI

IZDELEK
DOHITA

SIPANJE

SLOVENSKI
KOMPONIST

FORNEZZI

GOLENICA

LEPO
OBLEČEN
MOŠKI

SLOVENSKA
REVIIJA

KUTINA

OSKAR
KOVAČIČ

KIP GOLEGA
TELESA

KRAJ PRI
HERCEG-
NOVEM

CIPCI

STAR
SLOVAN

KRIŽANKO
SESTAVIL:

KOPRIVSEK

SEBIČNEZ

ORIENTAL.
KRČMA

GL.MESTO
GRČIJE

TESLA

TITAN

ČRTA NA
ZEMLJEVIDU

HRVAŠKO
MESTO

LILI
NOVY

OBRADOVIČ

PLEME,
PASMA

VELIK
PLAZILEC

POKRAJINA
V GRČIJI

IZDELEK
DOHITA

SIPANJE

SLOVENSKI
KOMPONIST

FORNEZZI

GOLENICA

LEPO
OBLEČEN
MOŠKI

SLOVENSKA
REVIIJA

KUTINA

OSKAR
KOVAČIČ

KIP GOLEGA
TELESA

KRAJ PRI
HERCEG-
NOVEM

CIPCI

STAR
SLOVAN

KRIŽANKO
SESTAVIL:

KOPRIVSEK

SEBIČNEZ

ORIENTAL.
KRČMA

GL.MESTO
GRČIJE

TESLA

TITAN

ČRTA NA
ZEMLJEVIDU

HRVAŠKO
MESTO

LILI
NOVY

OBRADOVIČ

PLEME,
PASMA

VELIK
PLAZILEC

POKRAJINA
V GRČIJI

IZDELEK
DOHITA

SIPANJE

SLOVENSKI
KOMPONIST

FORNEZZI

GOLENICA

LEPO
OBLEČEN
MOŠKI

SLOVENSKA
REVIIJA

KUTINA

OSKAR
KOVAČIČ

KIP GOLEGA
TELESA

KRAJ PRI
HERCEG-
NOVEM

CIPCI

STAR
SLOVAN

KRIŽANKO
SESTAVIL:

KOPRIVSEK

SEBIČNEZ

ORIENTAL.
KRČMA

GL.MESTO
GRČIJE

TESLA

TITAN

ČRTA NA
ZEMLJEVIDU

HRVAŠKO
MESTO

LILI
NOVY

OBRADOVIČ

PLEME,
PASMA

VELIK
PLAZILEC

POKRAJINA
V GRČIJI

IZDELEK
DOHITA

SIPANJE

SLOVENSKI
KOMPONIST

FORNEZZI

GOLENICA

LEPO
OBLEČEN
MOŠKI

SLOVENSKA
REVIIJA

KUTINA

OSKAR
KOVAČIČ

KIP GOLEGA
TELESA

KRAJ PRI
HERCEG-
NOVEM

CIPCI

STAR
SLOVAN

KRIŽANKO
SESTAVIL:

KOPRIVSEK

SEBIČNEZ

ORIENTAL.
KRČMA

GL.MESTO
GRČIJE

TESLA

TITAN

ČRTA NA
ZEMLJEVIDU

HRVAŠKO
MESTO

LILI
NOVY

OBRADOVIČ

PLEME,
PASMA

VELIK
PLAZILEC

POKRAJINA
V GRČIJI

IZDELEK
DOHITA

SIPANJE

SLOVENSKI
KOMPONIST

FORNEZZI

GOLENICA

LEPO
OBLEČEN
MOŠKI

SLOVENSKA
REVIIJA

KUTINA

OSKAR
KOVAČIČ

KIP GOLEGA
TELESA

KRAJ PRI
HERCEG-
NOVEM

CIPCI

STAR
SLOVAN

KRIŽANKO
SESTAVIL:

KOPRIVSEK

SEBIČNEZ

ORIENTAL.
KRČMA

GL.MESTO
GRČIJE

TESLA

TITAN

ČRTA NA
ZEMLJEVIDU

HRVAŠKO
MESTO

LILI
NOVY

OBRADOVIČ

PLEME,
PASMA

VELIK
PLAZILEC

POKRAJINA
V GRČIJI

IZDELEK
DOHITA

SIPANJE

SLOVENSKI
KOMPONIST

FORNEZZI

GOLENICA

LEPO
OBLEČEN
MOŠKI

SLOVENSKA
REVIIJA

KUTINA

OSKAR
KOVAČIČ

KIP GOLEGA
TELESA

KRAJ PRI
HERCEG-
NOVEM

CIPCI

STAR
SLOVAN

KRIŽANKO
SESTAVIL:

KOPRIVSEK

SEBIČNEZ

ORIENTAL.
KRČMA

GL.MESTO
GRČIJE

TESLA

TITAN

ČRTA NA
ZEMLJEVIDU

HRVAŠKO
MESTO

LILI
NOVY

OBRADOVIČ

PLEME,
PASMA

VELIK
PLAZILEC

POKRAJINA
V GRČIJI

IZDELEK
DOHITA

SIPANJE

SLOVENSKI
KOMPONIST

FORNEZZI

GOLENICA

LEPO
OBLEČEN
MOŠKI

SLOVENSKA
REVIIJA

KUTINA

OSKAR
KOVAČIČ

KIP GOLEGA
TELESA

KRAJ PRI
HERCEG-
NOVEM

CIPCI

STAR
SLOVAN

KRIŽANKO
SESTAVIL:

KOPRIVSEK

SEBIČNEZ

ORIENTAL.
KRČMA

GL.MESTO
GRČIJE

TESLA

TITAN

ČRTA NA
ZEMLJEVIDU

HRVAŠKO
MESTO

LILI
NOVY

OBRADOVIČ

PLEME,
PASMA

VELIK
PLAZILEC

POKRAJINA
V GRČIJI

IZDELEK
DOHITA

S

Kemična industrija »Donit« Medvode je prispevala še eno nagradno križanko za naše reševalce. Tudi deset nagrad vam podarja, kot v nagradni križanki števila 4.

Vas, dragi reševalci, pa prosimo da križanko pridno rešujete kot doslej. Opominjamo vas da morajo biti vse rešitve poslane do 14. junija 1971. leta do 8. ure zjutraj. Izid žrebanja te nagradne

križanke bomo objavili v 25. številki časnika
TV - 15.

Torej — za popoldansko razvedrilo nagradna križanka »Donita« številka 5.

Kolektivu »Donit-a« iz Medvod in njegovim zunanjim obratom pa želimo obilo delovnih uspehov in kar najlepši gospodarski napredek.

Uredništvo in uprava lista

Nagradna križanka „DONIT številka 5“

V znamenju OF

Mesto se je odelo v temo, kakor bi žalovalo za včerajšnjim dnem. Na ulicah je bilo videti le oborožene vojake, oficirje v sivo zelenih uniformah in ljudi, ki so bili zaposleni pri okupatorju. Še nekaj minut je manjkalo do policijske ure. Uroš je hodil po cesti in iskal številko 19.

»Končno!« je vzdihnil in stopil v vežo, ko se je pred tem ozrl levo in desno.

V prvem nadstropju je obstal pred vrati, na katerih je bila pritrjena medenina-sta ploščica z imenom in priimkom lastnika stanovanja. Še trenutek je počakal nato pa pritisnil na gumb zvonca.

»Kdo je?« se je izza vrat oglasil piskav ženski glas.

»Odprite, nujno je!«

V vratih se je obrnil ključ, izza odprtih vrat pa je pogledalo mlado, komaj dvajsetletno dekle, v lepi svileni halji, na katero so padali njeni lepo kodrasti lasje.

»Kaj želite?«

»Dober večer,« je Uroš pozdravil dekle in brez njenega vabila vstopil v lepo pred-sobo.

»Kdo je, Verica?« se je v sobi oglasil oče.

»Neki gospod.«

»Kaj želi?«

Medtem je Uroš že prišel do vrat dnev-ne sobe in vstopil.

»Dober večer, gospod doktor.«

»Kaj želite?«

»Potrebujemo vaše pomoči. Zato morate nujno z menoj!«

»Kam?«

»Videli boste. Le hitro se oblecite, zade-va je nujna!«

»Ne bodite no tako skrivnostni, vpadate v stanovanje zdravnika, zahtevate njegovo pomoč, ne poveste mu pa, kje je ta njego-va pomoč potrebna. Se to spodobi?« se je razburil zdravnik.

Uroš je pogledal v predsobo, kje je de-kle. Ko je videl, da je odšlo v svojo sobo, od koder je bilo slišati prijeten smeh in govorjenje, je Uroš zaprl vrata dnevne sobe.

»Spoštovani gospod, ne bi rad grozil, ne bi rad bil nesramen, vendar, če me bo-ste k temu prisilili, bom moral biti.«

Dušan je namenoma pokazal pištolo, ki jo je nosil za pasom. »Veste imam nalog, da vas brezpogojno pripeljem k ranjencu.«

»H kakšnemu ranjencu?«

»Videli boste.«

»Vi ste pa res nesramni.«

Hotel je iti v predsobo, kjer je bil tele-fon. »Telefoniral bom na policijo.«

»Nikamor ne boste telefonirali. Hitro se oblecite, pa greva, ker se mi resnično mudi!«

Uroš je potegnil pištolo izza pasu.

»Pa še to. Če med potjo srečamo itali-jansko patruljo, lepo pojasnite, da morate hitro k nekemu pacientu, da se vam zelo mudi. V vsakem drugem primeru bom uporabil tole pokalico. Ne mislite, da se bojim za svoje življenje. Niti najmanj ne, zato me lepo poslušajte.«

Zdravnik je odložil na divan svojo tež-ko svileni haljo, si skrbno pogladil bujne, vendar že popolnoma sive lase, oblekel plašč, vzel v roke klobuk in torbico.

»Verica, ko pride mamica, ji povej, da so me klicali k nekemu bolniku, da pri-dem kmalu!«

»Bom očka, adijo!« se je odzvalo dekle v sobi, očitno veselo, da stari odhaja. Mož je bil že dokaj sključene postave in je poča-si stopal po stopnicah. Moral je imeti že nekaj nad 60 let.

»Sedaj pa mi povejte, kaj je temu člo-veku, ki potrebuje moje pomoči?«

»Ranjen je v trebuh.«

»Potem bi ga morali peljati v bolnišnico.«

»Ne sme v bolnišnico, v mestu živi pod tujim imenom. Kaj bi dali Lahi, da bi ga dobili! Tega pa jim ne moremo dovoliti.«

»Bojim se, da mu tudi jaz ne bom mo-

gel pomagati, rana v trebuhu zahteva ope-racijo, ki pa ni lahka.«

»Vem, gospod doktor, to ste mi pripo-vedovali že na fakulteti, vendar je vaša dolžnost, da nudite pomoč, ne glede na to, kje in komu in kaj je človek po svojem prepričanju.«

»Ste vi moj študent?«

»Bil sem, gospod doktor.«

»Kaj pa sedaj? Kaj študirate?«

»Način ilegalnega vojskovanja,« se je po-šalil Uroš. Nato pa:

»Tako prispela sva, gospod. Vstopite!«

Vstopila sta v vežo. Tu je Uroš pritisnil na skrit zvonec.

»Pojdiva!«

Po ozkih lesenih stopnicah sta odšla v prvo nadstropje, kjer ju je pri vratih že čakala Sonja.

»Dober večer.«

»Dober večer,« je jezno odzdravil doktor.

»Vstopite.«

Vstopila sta v mračno sobico.

»Kje je ranjenec?«

»V drugi sobi. Tu odložite plašč!«

Uroš je pomagal zdravniku sleči plašč, ga obesil na obešalnik, nato pa sam stopil naprej v drugo sobo.

Doktor je takoj, ko je na hitro pregle-dal ranjenca, zaprosil za toplo vodo, ne-

kaj gaze in žensko ruto. Le-to je zavezal okoli ust.

Tako, sedaj se kar odstranite! Vaše zna-nje iz medicine verjetno ni kaj prida, ver-jetno bi mi ne mogli dosti pomagati, zato bom raje sam opravil vse.«

»Res je, gospod doktor, moje znanje je zelo slabo, zato pa je zelo dobra medi-cinska sestra moja prijateljica, ki vam bo lahko veliko pomagala.«

»Vi?« Se je začudeno ozrl v Sonjo.

»Da, jaz sem diplomirana medicinska se-stra, res da brez prakse, pa vendar upam, da bi vam lahko mnogo pomagala.«

»No, prav kar vstopite.«

Zaprta sta sobo za seboj. Uroš se je use-del na rob mize, si prižgal cigareto in ne-strpno čakal na izid. Ker tega čakanja le ni in ni bilo konca, se je usedel k mizi, vzel dnevnik, v katerega je vsak dan bele-žil vse važnejše dogodke, in pričel pisati.

Danes sem prvič storil nekaj, o čemer sem menil, da se dogaja samo v romanih in napetih kriminalnih zgodbah. Bil sem na stanovanju svojega profesorja in sem ga prisilil, da je šel obiskat in nuditi pomoč tovarišu naše trojke. Vedel sem, da ima beseda OF moč, da pred njo trepečejo vsi, ki imajo za to razlog, vendar si nisem mogel predstavljati, da bom s to besedo ugnal in prestrašil univerzitetnega profesorja, ki mi je bil do nedavnega strah in trepet. Profesorja, pred katerim sem se tresel in trepetal. Pripeljal sem ga na stanovanje naše sodelavke in sedaj, v njeni sobi nudi pomoč mojemu tovarišu.

Hotel je še nekaj napisati, vendar sta prav v tem času prišla iz sobe Sonja in do-ktor.

Sonja je samo veselo pokimala in se na-smehnila.

»Tako, sedaj lepo skrbite, da ne bo vstajal in se naprezal.«

Imel je srečo, da krogla ni šla daleč, da se je ustavila v tkivu, drugače ne vem, če bi mu lahko pomagal.«

»Hvala, gospod profesor,« se je zahvalil Uroš.

»Bi lahko dobili skodelico čaja?«

»Seveda, takoj vam jo pripravim, samo trenutek.«

Uroš je odšel v kuhinjo pripraviti čaj. Medtem pa sta se Sonja in zdravnik pogo-varjala o bolniku.

»Kje sedaj delate, gospodična?«

»Nikjer.«

»Lahko bi vam uredil, da bi prišli k me-ni v bolnišnico.«

»V vsakem drugem primeru bi bila ta-ke ponudbe vesela, sedaj pa žal ne morem sprejeti. Kličejo me gozdovi, tam sem bolj potrebna. Ranjenec je iz dneva v dan več, zdravniškega kadra je malo.«

»Kaj, vi pojdete k partizanom?«

»Da, je to kaj čudnega? Moje mesto je med ranjenci, tja si želim in tja me kliče dolžnost. Tja kliče dolžnost vsakega pošte-nega in zavednega Slovenca.«

Sonja je vedela, da si misli o njej vse najslabše, vedela je, da si misli o njej vse tisto, kar govore o partizankah, ki da so v gozdu samo zaradi moških. Vendar je to ni motilo.

»Zelo dobra bolničarka ste, zato bi vas rad pogovoril.«

»Jaz pa si drznem pohvaliti vas, zelo dober zdravnik ste, zato mislim, da bi vas zelo potrebovali.«

Vtem je prišel Uroš.

»Takole, gospod doktor, čaj in malo peciva. Izvolite.«

»Hvala.«

Uroš se je usedel na stol poleg doktorja. »Oprostite gospod profesor, da se vas drznem opozoriti. Upam, da me razumete, če bo za vaš obisk izvedela policija ali pa če bo izvedela za to stanovanje, potem bo tudi vam usojeno umreti. Nočem vas strašiti, vendar smatram za potrebno, da vas na to opozorim.«

»Hvala za opozorilo, vendar je to nepo-trebno.«

»Toliko bolje, vedite pa, da ima OF svo-je ljudi povsod, da nam ne uide nihče, ki je kakorkoli že zaslužil kazen.«

Zelo dober čaj ste pripravili, dober ku-har ste, gotovo ne bi bili nikoli tako dober zdravnik.«

»Pač, morda bom nekoč zelo dober zdravnik; takoj po vojni nameravam stu-dije nadaljevati. Gospod doktor, se boste še oglasili pri ranjencu?«

»Bom, prej kot v enem tednu bom zo-pet tukaj, upam, da bo vse v redu.«

»Hvala gospod doktor.«

»Ali naj vas pospremim?«

»Ne, hvala, bolj varen bom, če grem sam.«

Oblekel se je v plašč in odšel.

»Mislim, Uroš, da si nekoliko preveč strog z njim, saj ni videti slab,« je Sonja zagovarjala zdravnika.

»Sonja, bolje je tako, malo strahu mu ne bo škodilo, naj ve, da ga lahko spremlja-mo povsod, da nam ne more uiti, če se bo pregrešil zoper OF.«

DRAGO AHAC

Transverzala kurirjev in vezistov

Zasluga gre pokroviteljskemu odboru pri Združenem podjetju za poštni, telegrafski in telefonski promet v Ljubljani, planinskima društvoma PTT v Mariboru in Ljubljani in vsem PTT podjetjem v Sloveniji, da smo dobili »transverzalo kurirjev in vezistov NOV Slovenije«. Na tej transverzali spozna-vamo ne le naravne lepote naše domovine, marveč se tudi seznanimo z zgodovinskimi kraji, dogodki in spomeniki iz narodnoosvo-bodilne vojne.

Transverzala je dolga kakšnih 700 kilo-metrov. Začne se v vasi Gančani (Prekmur-je), vodi čez Pomurje in Slovenske gorice, mimo Maribora, čez Pohorje, Slovenj Gra-dec, po Koroškem, potem po Zasavju na Do-lenjsko, tam ob Krki, po Goričanih in na Kočevski Rog, dalje po ribniški pokrajini na Notranjsko, od tam v Ljubljansko kotli-no, na Turjak, pa po škofjeloškem hribovju in Jelovici, po idrijskem pogorju, dalje čez Nanos, skozi Postojno, čez Javornik, Snež-nik in skozi Ilirsko Bistrico ter čez Brkine na Slavniki.

Kdor prehodi to transverzalo in predloži v dokaz dnevnik transverzale kurirjev in ve-zistov NOV Slovenije (z 88 pečati), dobi po-sebno značko. Pokroviteljski odbor podelju-je značke slovesno po dvakrat na leto: 22. julija in 29. novembra. Doslej je značke pre-jele deset tovarišev. Transverzalo lahko pre-hodi vsak občan — časovno neomejeno. Za pionirje in mladino do 18 let starosti podel-jujejo »malo transverzalo značko« za del prehojene transverzale. Vsa transverzala se deli na štiri odseke. Dnevnik transverzale lahko dobite na vsaki večji pošti v Slove-niji. D. M.

Mica Škerlavaj:

NAJDENKA

Vedno bolj si je želela, da bi bilo že konec voj-ne, da bi bil mir in da bi se vrnila nazaj k svoji punčki. Sita je bila večnih težav z nogami in bi jih bila najraje kar zamenjala, če bi kje dobila boljše. Kako je bila vesela, ko so ji poznega okto-brskega popoldneva prinesli v barako, ki so ji rekli porodnišnica, majhno zloženo pismo. Iz me-sta je bilo!

Pazljivo ga je odprla. Iz njega je padla majhna fotografija Marjanke, zdaj že dobri dve leti stare punčke, ter drobno popisan, zložen list. Zavriskala je od veselja, da so se vse mlade mame, ki so bile v baraki, obrnile k njej. Marjankina slika je roma-la iz rok v roke. Vida je morala na glas prebrati pismo, ki ga je dobila. Vse so se veselile skupaj z njo. Poznale so njeno zgodbo, saj so bile tu v »Spodnjem Hrastniku« skupaj z njo že skoraj ves mesec, nekatere tudi več.

Nekatere od njih so imele na koncu svojih po-gradov že majhne, poobljene lesene zibelke, v ka-terih so ležali njihovi komaj rojeni otroci. Druge so čakale, da se jim bodo pridružile. Tudi Vidin, samo nekaj ur stari sinek je ležal ob vznožju, v svoji postelji. Vida je bila presrečna! »Kljuo vsemu hudemu kaže, da bomo dočakali srečen ko-nec,« si je dejala.

Od nekd so ji prinesli tanek bel papir. S skrb-no, drobno, komaj čitljivo pisavo je napisala od-govor, ki je po dolgi kurirski poti slednjič le pri-šel v Bredine roke.

In potem ga je Breda brala babici in Mari, daleč od tam, kjer je bila Vida. Njena punčka se je brezskrbno igrala zunaj na ulici in niti pomislila ni, da je kje še kakšna mama, razen tiste, ki je na dvorišču mencala perilo. Nikogar ni pogrešala, prav nikogar! Srečna je bila pri ljudeh, ki so jo vzljubili prav tako, kot da je njihova...

Bredo so tisto noč po obisku pri Mari aretirali in zaprli. Ponoči so vdrl v stanovanje sorodnikov, kjer je že nekaj noči prespala in jo odpeljali. Med nemškimi policisti je spoznala daljnega sorodnika, o katerem sploh ni mislila, da je tako pokvarjen, da bi se udingal okupatorju, in zraven še nekega svojega bivšega sošolca s srednje šole. Bilo je tako nenadoma, da je brez upora in ubogljivo sedla v policijski avto, ki jo je odpeljal v zapore prisil-ne delavnice...

To leto je bila pomlad posebno lepa in topla, kot bi hotela pomagati ljudem, da bi pozabili, kar jim je hudega napravila vojna.

Trava je bujno zelenela in drevje je kar vidno odpiralo napete popke. Pisane pomladne cvetice so ponujale svoje čaše prvim čebelam in hrepeneče obračale glavice za belimi in rumenimi metulji.

Ozka ulica ob robu mesta je bila živahna. Mali prebivalci so se bodili sem in tja in brcali žogo, starejši pa so postajali pred hišami in se pogo-varjali.

Voziček z lojtrnicami, ki ga je vsa ulica upo-rabljala za dovažanje živil na začetku meseca, je bil v prostem času last otrok, da so se z njim igrali. V otroški domišljiji je včasih predstavljal avto, drugič zopet mrliški voz, tretjič kočijo, od-visno od igre, ki so si jo izmislili.

Tisti dan je predstavljal lepo okrašeno kočijo, v kateri so otroci vozili svojo kraljico pomladi.

Znebite se svojih
transportnih problemov -

PRENESITE JIH NA ŽELEZNICO!

Za vas opravljamo:

prevoze po železnici,
dostavo blaga na dom in z doma s cestnimi vozili,
prevoze vagonov z avtotransporterji na področju Maribora in Slovenske Bistrice,
špediterska dela v tuzemskem in mednarodnem prometu,
za paletizirano blago takoj vračamo prazne, standardne palete,
postaja Maribor je odprta za kontejnerski promet,
organiziramo skupinske izlete po domovini in v inozemstvo.

PREPRICAJTE SE O KOMPLETNOSTI
KVALITETI IN CENENOSTI NASIH
USLUG.

**TRANSPORTNO PODJETJE
MARIBOR**

DNEVNA SOBA FLORIDA EKSTRA

Zato vam priporočamo naše ekskluzivne udobne dnevne sobe

Florida extra
Aleksandra stereo
Patricia
Daniela
Claudia

cerknica
jugoslavija
telefon 79-080
telex 31-167

GABER

Stari trg

**KUHINJA
VEGA 55**

122

Ves je bil prepleten z zelenjem in pisanimi, živimi trakovi, ki so frfotali v pomladnem vetru. Tla v vozičku so bila pokrita s cvetjem in travo. Nanj so postavili majhen pleten stolček, vanj pa posadili Marjanko, ki je bila tokrat njihova kraljica pomladi. Obležena je bila v kričečo papirnato oblečko iz rumenega krep papirja, na glavi je nosila venček iz drobnih belih cvetov, okrog vratu pa ji je visela kita iz dehtečega španskega bezga. Lička, že tako rdeča, so ji pobarvali z rdečim papirjem.

Sedela je dostojanstveno, kot se spodobi kraljici. Včasih je milostno pomahala z roko, v kateri je držala papirnato staro pahljačo, ki jo je bogve kateri otrok našel v pozabljeni babičini skrinji na podstrešju.

Dva dečka sta peljala voz in skušala oponašati konje. Okrog je bilo zbranih vse polno otrok. Skakali so in vriskali, kričali in se prerivali ter pozdravljali svojo kraljico.

Bilo je že okrog poldne, ko se je sprevod vračal nazaj v ulico. Obšli so že ves okoliš in otrok v sprevodu je bilo vedno več. Tako so bili razposajeni in tako smešni, da so se vsi odrasli ozirali za njimi.

»Kraljica pomladi« je bila že sitna. Naveličala se je že teh ceremonij. Dolgočasno se ji je zdelo sedeti na vozičku in gledati druge, ki so svobodno skakali in se prerivali okrog nje. Hotela jim je že pobegniti, z vozička ter se pomešati med druge, a ji ni uspelo. Potisnili so jo nazaj na pleten stolček in hočeš nočeš je morala sedeti. Sprevod brez kraljice ni pomenil nič!

»Nikamor ne greš, tako lepo smo te oblekli! Kar poglej se, kako si lepa! Vozimo te, da ti ni

123

treba tekati z nami, zdaj pa bi nam rada ušla... Kar počakaj še!»

Igra je igra. Treba je vztrajati do konca. Marjanka se je kislno držala, a ostati je morala. Zdaj so se vračali nazaj. O, kako je bila vesela Marjanka, ko je zagledala dedka, ki je zavil okrog vogala sosednje ulice.

»Dedek, dedek, k tebi bi rada šla!« Stegovala je roke proti njemu. Dedek jo je dvignil iz pletenega prestola v naročje. Otročad se ni upala upirati Marjankinemu pobegu. Dedek je bil tisti, ki jo je odnesel, in njega so se bali.

Ko jo je dedek od blizu pogledal, se je do solz so te našemili, saj te skoraj nisem prepoznal!»

Marjanka mu je snela z glave klobuk in si ga poveznila na glavo. Izpod krajev so ji gledali kodri, rdeča usta in konec privihanega noska.

»Ali nisem lepa?« je samovšečno vprašala. S telesom se je malo odmaknila od njega in si z roko pogladila papirnato oblečko.

»Pa še kako!« ji je smeje se pritrdil dedek. »Lička imaš rdeča ko zrel paradižnik!«

»Namazali so me s papirjem,« je pojasnila.

»O, saj vidim, takšna si kot pustna maskara!« Postavil jo je na tla in jo prijel za roko.

»Tako, zdaj pa le pojdiva počasi, k babici, da te bo umila. Videla bova, če je že kaj pripravila za pod zob.«

Družno sta koracala proti vrtu. Zgrbljeni dedek je hodil s trudnim korakom, deklica ob njem pa je poskakovala kot kozliček na paši. Zavila sta v hišo.

Dedek je odložil površnik in sedel za mizo. Marjanka mu je zlezla v naročje.

124

»Veste, kaj je novega?« je vprašal dedek in se zagledal v Maro in babico.

Radovedno sta ga pogledali. »Kako naj bi vedeli, nobena ni bila zunaj, v kuhinjo pa novice tudi ne pridejo tako kmalu.«

»Vse mesto govori,« je začel skrivnostno, »da se obeta koncec vojne. Morda že jutri,« je vneto nadaljeval. »Nemcem se strašno mudi, menda z vseh strani bežijo domov.«

»Nikar, kdo ti je spet natvezel te čenče!« se je oglasila babica. »Ne verjarnem, da bi bilo kar tako koncec. Ni dolgo od tega, ko so zaprli ne vem koliko ljudi. Če bi jim tako slaba predla, bi najbrže ne delali tega. O, vsi si želimo, da bi bilo že konec, a kaj, ko ostane vedno samo pri željah... Če bi bilo po moje, se vojna nikoli ne bi začela. Vedno smo se tolažili, da bo jesen, konec, pa se je vleklo potem še vse leto, vidiš. Tako so minila štiri leta, ki niso prinesla nič dobrega. Da bi bilo konec spomladi, tega pa zares ne verjamem!«

»Bo pa le res,« je vztrajal dedek. »Tisti, ki se med vojno niso prav lepo obnašali, že pripravljajo cule, da bodo lahko pravočasno pobegnili. Povedal mi je nekdo, ki stanuje zraven enega izmed njih. Mora biti že presneto vroče, če nimajo več obstanka. Kadar gori hiša, podgane bežijo! Zapomni si, kar sem vama povedal!«

Dedek je govoril, kar ni bila njegova navada. Bil je tih in nikoli se ni vmešaval v tuje zadeve. Danes pa je pripovedoval prepričljivo in s poudarkom.

»Daj, babica, pripravi mi kosilo, lačen sem in teknilo mi bo po takšni novici.«

Titova štafeta v Pas-de-Calais

Titova štafeta ima razmeroma že dolgo trajno tradicijo. Fotografija, ki nam jo je odstopila tovarišica Marjana Jezeršek iz Zbilj pri Medvodah, nam kaže udeležence Titove štafete leta 1946 v občinskem sredi-

1943 nacisti aretirali v Medvodah zaradi zvez s partizani. Nazadnje je imela gostilno ob mostu čez Savo pri Smledniku, čez sedanje Zbiljsko jezero. Marjana Jezerškova je nekdaj v Šleziji v nekem taborišču umrla za-

šču Salomines v pokrajini Pas-de-Calais v Franciji. Tam so živeli številni naši izseljenci. Veliko je bilo med njimi Slovencev, precej pa tudi Poljakov. Napredne težnje med njimi so bile vedno žive. Med zadnjo svetovno vojno so mnogi sodelovali v francoskem odporišnem gibanju. Po vojni pa so se skoraj vsi vrnili v domovino da bi pomagali pri njeni krepitvi in obnovi. Ostali so predvsem starejši in taki, ki so bili poročenj z domačinkami. Titova štafeta pa je bila manifestacija za socialistični družbeni red tako v Jugoslaviji kot v Franciji. Na fotografiji vidimo tudi številne pripadnike francoskega odporiškega gibanja (z baretkami in petokrakimi zvezdami).

Marjana Jezeršek se je v Francijo izselila za možem, ki je odšel tja leta 1930. V Stari Oselici, kjer je živel, je bilo malo kruha za vse. Leta 1940 se je pridružil odporišnemu gibanju. Družina se je vrnila leta 1946. En brat Jožeta Jezerška je padel kot partizan v Dražgošah med znano bitko, sestro Marjano (legalno ime Jerca) pa so leta

rad trpljenja. Bila je ena izmed vodilnih članov OF v medvoški okolici, njena aretacija pa je bila posledica gestapovskih spletk in najbrž ne bo nikoli pojasnjena. MP

OF v grosupeljsko-stiškem okrožju

(Nadaljevanje in konec)

Nemška ofenziva jeseni 1943

Jesenska nemška ofenziva je le kratek čas pretrgala redno delo nove izvoljene ljudske oblasti. Oboroženi aktivisti okrožnih, rajonskih in terenskih odborov so se med ofenzivo z OK VOS in komando mesta Stična začasno pridružili brigadam in z njimi v ostrih bojih preživeli to obdobje. Že čez štirinajst dni pa so se spet vrnili na svoja področja. Sovražnikov pritisk na ozemlje grosupeljskega okrožja je bil čedalje hujši, zato sta se 18. novembra 1943 v Stični združili obe okrožji v stiško-grosupeljsko okrožje. Pozneje se je preimenovalo v »grosupeljsko okrožje«. Imelo je sedež na Muljavi. Posledice nemške ofenzive so terjale spet mnogo političnega dela.

Po II. zasedanju AVNOJ

Začelo se je obdobje v znamenju čedaje pomembnejših uspehov na bojiščih, hitre graditve ljudske oblasti in uveljavljanja sklepov II. zasedanja AVNOJ. Politični aktiv je pojasnjeval sklepe AVNOJ po vaseh. Vrstili so se množični sestanki in mitingi. Sovražnik, ki je na bojiščih izgubljal tla pod nogami, se je skušal maščevati v besni onemoglosti. Tako so tedaj posebni oddelki bele garde, »črna roka«, za-

krivili več umorov med našimi poštenimi ljudmi in aktivisti. Sovražnik ni prizanašal niti kulturnim spomenikom; tako so belogardisti razbili tudi spominsko ploščo na Jurčičevi rojstni hiši na Muljavi.

Razvoja ni bilo mogoče več zaustaviti. Tako se je tedaj začel že redni šolski pouk. Januarja 1944 pa je bil v Stični celo zbor prosvetnih delavcev okrožja. Partizanske šole so delovale po programu, ki ga je izdal SNOS. Posebno pozornost so posvetili proslavam kulturnih zgodovinskih obletnic. Tako so 4. marca 1944 zelo slovesno proslavili stoletnico Jurčičevega rojstva na Muljavi. Na prireditvi so sodelovali s partizansko vojsko aktivisti, množica prebivalstva in zlasti mladina.

Okrožni komite KPS Stična je tudi priredil partijski tečaj za nekatere aktiviste iz rajonskih partijskih komitejev, odborov OF, APŽ in ZMS. Nadalje so priredili tekmovanje pionirjev v okviru partizanskih šol: tekmovali so, kdo bo bolje napisal nalogo »Moj kraj med narodnoosvobodilno vojno«.

Ob pomembnih prometnih zvezah

Skozi okrožje drže pomembne prometne zveze, ki si jih je sovražnik hotel zavaroovati, ko je zaslutil, da se bliža konec vojne. Zato je obnovil ofenzivne sunke na naše osvobojeno ozemlje. Pri tem so bili zlasti srboriti tako imenovani jurišni bataljoni domobrancev. Pogosto so napadali naše enote iz svojih postojank v Stični, šentvidu in Novem mestu. Zato sta se okrožni komite in okrožni odbor OF večkrat selila. Z njima so se selili tudi rajonski odbori iz kraja v kraj.

Spomladi 1944 so bili vključeni v okrožje aktivisti rajonskega odbora Dobrunje pri Ljubljani, ker so se morali s svojega ozemlja umakniti na Dolenjsko. — Kljub pogostim selitvam politično delo na terenu ni zamrlo. Aktivisti so hodili ponoči mimo sovražnih postojank globoko v zaledje, da so ostali v stiku z ljudstvom.

Septembra 1944 se je stiško-grosupeljsko okrožje združilo z novomeškim okrožjem. Sedež združenega okrožja je bil v Obrhu pri Dolenjskih toplicah. Reorganizacija okrožja je terjala tudi preosnovo rajonskih odbo-

Revanšisti spet dvigajo glave

Priprave na evropsko varnostno konferenco in naraščajoče sporazumevanje držav Srednje Evrope — vse to je povzročilo povečano aktivnost revanšističnih sil ne samo v ZR Nemčiji, marveč tudi v Avstriji.

V Celovcu, kjer so v zadnjih mesecih inscenirali več nemškonacionalističnih hujškanj, izhaja list »Die Kameratschaft« (Tovarištvo) s podnaslovom »Nepolitični obveščevalec bivših udeležencev vojne«. Ta časnik si prizadeva združiti nekdanje pripadnike Hitlerjeve vojske v tako imenovanih »tovarištvih«. Tako se večkrat sestajajo pripadniki posameznih Hitlerjevih divizij in to največkrat v Zahodni Nemčiji. Toda ta srečanja, nedolžno prikrita kot snidenja starih vojakov, so potem vedno povod za proslavljanje »junaštev« Hitlerjeve vojske in za dviganje »borbenega duha«. Kot posebnost pa je treba navesti, da se še ni zgodilo, da bi na takem tovariškem srečanju pozivali na boj za ureditev miru.

Posebno aktivno je »Tovarištvo IV« nekdanjih esesovcev. Na svojem »sestanku v aprilu 1971«, ob smrti nekdanjega esesovskega generala Heinza Lammerdinga, so ponovno ponarejali zgodovino. General Lammerding in njegovi esesovci so bili namreč odgovorni za smrt tisočev borcev odpora v Franciji in so tam povzročili nešteto zločinov. Toda »Tovarištvo« meni, da so »Lammerdinga v Franciji proglasili za odgovornega za vse, čeprav je največji del krivde na nasprotni strani, ki je ta boj sploh sama začela«. Postavljajo torej vprašanje, kako da so si francoski borci odpora sploh upali začeti boj proti nemškim okupatorjem.

O prireditvah »Tovarištva IV« — sestankov nekdanjih esesovskih oficirjev in vojakov — poročajo iz raznih krajev Avstrije. Večkrat jim prisostvujejo tudi župani, občinski odborniki in drugi lokalni predstavniki. Z velikim oznanilom so objavili smrt gospe Herte Jüttner, »žene našega nekdanjega esesovskega generala in šefa firerjevega glavnega urada in komandanta esesovcev«.

In če v uvodu omenjenega časnika pišejo: »Milionje Nemcev so proti koncu II. svetovne vojne, v nasprotju z vsakršno pravico, pregnali iz njihovih vzhodnonemških bivališč. Med pregnanimi pa jih ni malo, ki računajo s tem, da bo politični urnetnosti sedanjih nemških državljanov uspelo omogočiti jim vrnitev, potem to ni nenevaren revanšizem.«

JOHANN MÜLLER
Dunaj

DOBRO JE, ČE VESTE

ZDRUŽENI NARODI ZA ODPRAVO SMRTNE KAZNI. Odbor za socialne zadeve gospodarsko-socialnega sveta Združenih narodov je sprejel resolucijo o odpravi smrtne kazni. Resolucijo so predložili zastopniki Anglije, Italije, Norveške in Urugvaja. Potrdili so jo z 21 glasovi članov odbora. Proti ni glasoval nihče, pač pa se je pet članov vzdržalo glasovanja. V resoluciji je rečeno, da morajo vse sile posvetiti postopnemu zmanjšanju hudodelstev, ki so jih doslej kaznovali ali jih še ponekod kaznujejo s smrtjo. Smrtno kazen je treba odpraviti v vseh deželah in tako zagotoviti človeku pravico do življenja, kakor to razglasa deklaracija o človeških pravicah.

KAR NAD 19 MILIJONOV VEČ ZENSK KAKOR MOSKIH živi v Sovjetski zvezi, kot so ugotovili z nedavnim ljudskim štetjem. Sovjetska zveza ima zdaj 241.748.000 prebivalcev. Mestnega prebivalstva je 136 milijonov, podeželskega pa 105.700.000. V primeri z letom 1959 je število mestnega prebivalstva naraslo kar za 36 milijonov, podeželskega pa se je skrčilo za nad 3 milijone. Mnogo večje število ženskega prebivalstva je predvsem posledica druge svetovne vojne. Med vojno je padlo na milijone moških, večinoma mlajših, na vrhuncu življenjske moči.

KAKO SE JE ZMANJSALA KUPNA MOČ DINARJA V ZADNJIH OSMIH LETIH, je nazorno prikazal zvezni zavod za statistiko z razpredelnico, ki pokaže, koliko denarja je bilo treba odšteti v posameznih letih po letu 1963, da smo dobili toliko blaga, kolikor smo ga pred osmimi leti dobili za 10 Ndin. Tako je bilo treba leta 1964 dati že 11,2 din, leta 1965 15,06 din, leta 1966 18,51 din, leta 1967 19,81 din, leta 1968 20,8 din, leta 1969 22,46 din in lani 24,87 din. Delavec, ki je leta 1963 zaslužil 1000 Ndin, bi moral lani zaslužiti na mesec 2487 din, da bi bila njegova življenska raven enaka kakor pred osmimi leti.

NAJVEČJE TRŽNO SREDIŠČE V NAŠI DRŽAVI GRADIJO V NOvem BEOGRADU. Na dan osvoboditve Beograda, 20. oktobra, bodo že odprli to velikansko trgovsko hišo, ki bo imela 30000 m² prodajnega prostora. Na enem kraju bodo združeni tržnica, blagovnica, obrtne popraviljalnice, hotel, kino in razstavne dvorane za razne razstave. Blagovnico v tem središču gradi ljubljansko podjetje Mercator; imela bo 8500 m².

ZA 1710 JE NARASLO ŠTEVILO VELIKIH PODJETIJ, KI VOLIJO DELAVSKE SVETE od leta 1952 do 1970. Pred osemnajstimi leti je bilo v naši državi 4646 večjih podjetij, lani pa 6356. Leta 1952 je bilo pri velikih podjetjih zaposlenih 96500 članov delovnih skupnosti, lani pa 2.621.000. Število delavskih svetov je naraslo od 105.000 na 135.000.

ŽEPNI KARDIOGRAF, INSTRUMENT ZA UGOTAVLJANJE, KAKO DELUJE SRCE, je izumil prof. David Danon, sodelavec inštituta, ki deluje v izraelskem mestu Rehovatu. Instrument je tako priročen, da bodo v prihodnje zdravniki lahko nosili takšne kardiografe s seboj in jih med drugim uporabljali tudi v nužnih primerih na prostem, kakršnih je dandanes nešteto spričo prometnih nesreč.

SMOLA, PA SE TAKA! Znani angleški džokej (jockey — poklicni jahač) Fred Hopkins, ki je v konjskih dirkah z ovirami pobral mnogoštevilne nagrade, je nedavno padel s konja in si zlomil nogo in roko. Nesreča ga je doletela, ko se je džokej pozibaval na — lesenem konjičku, ki ga je bil kupil sinu kot darilo za letošnje novoletne praznike.

STANOVANJA V JAMAH, v katerih so nekdanji živeli puščavniki, obstojijo še dandanes pod skalami Marjana v Splitu.

UDOMAČENI GALEB je ukradel uro v hiši Lukše Lucijanoviča v Dubrovniku. »Tatu« so pravočasno opazili in uro rešili.

V nedeljo, 6. junija

na svidenje NA POLŽEVEM, na osrednji proslavi 30-LETNICE

VSTAJE SLOVENSKEGA NARODA

in na srečanju aktivistov občine Grosuplje. — Proslava se začne ob 10. uri dopoldne.

Vabijo vas:

Občinska konferenca SZDL, Občinski odbor PZZB NOV in druge družbeno-politične organizacije z Grosupljega!

Fotoreporterska služba med NOB

Jule Sočan-Skala: Bojni motivi so mi bili najdražji

Bukovo listje je tiho šelestelo in visoka trava se je v vetru nagnila tja dol proti pečinam. Sonce je bilo v zenitu in od sivih skal so se žarki odbijali globoko v dolino, kjer se je med polji in gozdovi vila modro zelena Soča. Visoko tam gori nad skalnim previsom je, kot bi ga narisala izkušena roka slikarja lebdela ptica, ki je bil še najbolj podoben kragulju... On pa se je še močnejše pritisnil k tlom, srce mu je bilo hitreje utripati in prst se je krčevito dotaknil sprožilca. Vedel je, da mu tokrat ne bo pobegnil. Za hip se je ozrl v veje nad seboj. Zdelo se mu je, da veter le premočno šibi veje borovca, tako močno, da bi mu lahko splasil — jelena. Celo bitje lastnega srca se mu je zdelo preglasno. Rogovje se je zasvetilo v soncu. Glava je malce nezaupljivo opletala sem in tja, dokler se ni žival tik nad previsom umirila. Zdaj, mu je šinilo v mislih, in pritisnil je na sprožilec fotoaparata.

Tak je bil Jule Sočan—Skala!

Dne 6. aprila 1941 je bilo na Cankarjevi cesti zbranih mnogo Ljubljancev, ko je iz Viča proti mestu prihajala italijanska vojska. Motorist s prikolico in strojnico na njej je oznanjal novo, temno poglavje zgodovine slovenskega naroda. Med skupino Ljubljancev je tistega dne stala tudi starejša gospa, ki je bila verjetno nekje s Primorskega. Ob pogledu na oholo kolono okupatorjevih čet je prekrizala roke in bruhnila v jok. »No, zdaj imamo pa še tu te vrage!« je rekla.

Življenje v Ljubljani se je v hipu spremenilo. Tudi za Juleta Sočana! Že v prvih dneh okupacije je sodeloval pri organizaciji, ki je skrbela za razpečevanje ilegalnega Poročevalca, in od tistega dne dalje zanj ni bilo več počitka. Septembra 1941 so ga vključili v zaupno delo izrazito vojaškega značaja, kjer je delal do leta 1942. Takoj zatem mu je partija določila posebno nalogo: pravo akcijo za rušenje borovniškega viadukta. Zdaj je bilo treba dokončno

bljani so me prisilile, da sem si izmislil drugo taktiko, ki naj bi omogočila ohraniti verodostojne podatke tistega časa. Posnete filme sem spravljaj v steklenice, ki sem jih odlagal v skalne razpoke ali nepriručna mesta samotnih domačij. Zgodilo se je tudi, da mi v naglici ni uspelo dovolj zapreti steklenice. Vlaga je tako poskrbela, da po nekaj letih ni bilo mogoče prijeti v roke ničesar razen plesni. Seveda si najbolj zanesljivo prišel do fotografij takrat, kadar si zvedel, da je kje v bližini fotograf. Toda vsakemu tudi nisi mogel zaupati, in smo res lahko zadovoljni, da se je ohranilo vsaj toliko posnetkov!«

Po italijanski ofenzivi je bil tovariš Jule Sočan-Skala nekaj časa v štabu Notranjskega odreda. Od tam je januarja 1943 na lastno željo odšel v Tomšičevo brigado, kjer je postal politkomisar 1. čete 1. bataljona. Do septembra je s Tomšičevo brigado preromal Notranjsko, Dolenjsko in Belo krajino. Vrstile so se akcije. Človek bi težko izbral dogodek, ki bi bil zanimivejši od drugih, bolj pretresljiv v naporih in žrtvah ter bolj radosten v stvarih, ki so bile lahko neznansko skromne. Beseda je tako prazna in pusta, kadar bi moral orisati enkratnost dogajanj. Človek jih niti v mislih ne more podoživljati, kaj šele z besedami! Ostane fotografija, tisti zvesti prikaz resničnosti, ki jo je lahko trajno zabeležilo le oko fotografa.

Napad na grad Ortnek je že eden izmed dogodkov, ki so ostali Juletu Sočanu močnejše v spominu. Zakaj prav tisti dan? Morda zato, ker se je ob vznožju grajskih pečin srečal s smrtjo iz oči v oči, ali zato, ker se je tam srečal s človeško grozo, ali morda zato, ker je imel priložnost videti človeka, ki ga je izdala vest in ga rešila humanost tistega, ki mu prej v strahu ni hotel pomagati?

September je bil in listje je prekrilo poti, ko je Jule Sočan—Skala zapustil Tomšičevo brigado in postal komisar posebnega bataljona VOS, kjer so bili zbrani prekaljeni borci najrazličnejših brigad. Koliko novih obrazov, novih doživetij in koliko novih fotografskih motivov! Kadar človek spozna, da prenese več kot žival, takrat mora imeti za seboj res svojevrstne izkušnje, in Jule Sočan jih je prav gotovo imel. Dolgi pohodi v kolonah, neslišno preživete ure v zasedah, neustrašni juriši in teki po strminah so se zanj končali, ko je prišel v glavni štab pri Črmošnjicah v Beli krajini. Človek z izkušnjami, ki si jih je pridobil v središču dogajanj v najrazličnejših okoliščinah, je moral le-te posredovati naprej. Zdaj je bil na Primorskem pa spet na Dolenjskem in že nekaj dni kasneje v Hrvaškem Zagorju. »Človek bi fotografiral še in še, a kaj, ko je bilo treba varčevati s posnetki!« je potožil Jule Sočan—Skala.

Nekoč je želel študirati naravoslovje. Morda bi bil postal profesor in bi ga danes srečali v enem izmed prirodoslovnih muzejev, ko bi skupini štu-

dentov pojasnjeval eno izmed mnogih zakonitosti narave. No, pa je življenje hotelo drugače!

Sicer pa je imel Jule Sočan navado, da je fotografije delil in jih tudi spravljaj po skupinah. V eni skupini so bili zanimivi posnetki, ki so izražali gibanje, ostali pa v drugi skupini. »Ta razdelitev se mi je pozneje kar nesramno obrestovala, saj se je zgodilo, da so se izgubili prav tisti posnetki, ki so izražali največjo fotografsko moč!«

Prišli so dnevi, ko so se začele črne gmote oblakov trgati in ko se je jelo svetlikati svobodno sonce. Dolge kolone — in med njimi Jule Sočan—Skala — so se v dneh pred osvoboditvijo pomikale proti Primorski. Končalo se je eno obdobje, da bi lahko na ruševinah njegovih ostankov zraslo novo in srečnejše. Domovina je pirovala, toda množice je čakalo novo delo, nič manj važno od že opravljenega.

Po osvoboditvi so tovarišu Sočanu zaupali dolžnosti na Ministrstvu za notranje zadeve in pozneje pri komiteju za turizem, dokler mu ni končno uspelo priti na delovno mesto, za katerega je bil izučen in ga je tudi v vseh letih svojega delovanja močno pogrešal. V podjetju Elektro—Ljubljana je skrbel, da je bilo naše mesto ponoči čim lepše razsvetljeno.

Ko bi ne bilo kopice nesrečnih trenutkov, ki so botrovali Juletu Sočanu, bi bila njegova fotografska zapuščina obsežna in enkratna. Če že ni obsežna, enkratna je prav gotovo, o čemer zgovorno pričajo fotografije, ki so shranjene v ljubljanskem muzeju NOB. »Kaj danes pomeni človeku fotografija, posneta v tistih zgodovinskih trenutkih, je nekomu, ki tega ni doživel, težko povedati,« pravi tovariš Sočan. »Danes pogosto ugotavljam, da mi v življenju nekaj manjka — nekaj, kar me je spremljalo do konca, kar je bilo moje, kar je bilo moje, kar je bilo moje...«

Segla sva si v roke in potem je stopil na asfalt Tavčarjeve ulice. Počasi je stopal, rahlo sklonjen naprej, in ko je prečkal Titovo cesto, je zavil v park. Drevesa..., zelenje..., narava... Potem kot da se je njegovo telo za spoznanje bolj zvrnilo, in postal korak še počasnejši. Imel sem občutek, da ne želi parka nikoli zapustiti. Za hip se je ozrl v veje nad seboj. Kdo ve, o čem je razmišljal... SILVO TEŠEK

Pogreb padlega obveščevalca Tomšičeve brigade

Foto: Jule Sočan-Skala

Fant, ki je ljubil naravo, jo hotel vedno in povsod zabeležiti na filmski trak in ujeti tako, da bi bilo pozneje v fotografiji čutiti čimveč resničnosti, vsebine in življenja. Kako bi tudi ne ljubil narave, ko se je rodil v Mostu na Soči, sredi ponosnih gora, ob reki, ki ji je pesnik Gregorčič postavil neminljiv spomenik. Leta 1914 se je petletni fantič z očetom, ki je bil pomožni poštni uradnik, preselil na Jesenice. Potem ko je utihnilo bobnenje I. svetovne vojne, pa so se Sočanovi preselili v Ljubljano.

Jule je hodil na realko, toda revščina v družini petih otrok ga je prisilila, da se je šel učiti za električarja. »Vedno sem se najbolj bal teme in neznanja!« mi je povedal. Že v osnovni šoli je izrazil vsako priložnost, da je postal vprašan, kadar je začutil praznino. Zaradi tega je imel z učitelji vedno težave in kaj kmalu so mu začeli očitati marksistični pogled na svet. Oglašil se je namreč vedno tudi takrat, kadar se mu je zazdelo, da stvari niso na pravem mestu. Prav tak je bil priista tistega »zdrav duh v zdravem telesu« in zato ni čudno, da je našel čas tudi za redno sodelovanje v sokolski organizaciji. Že leta 1924, v zvezi z dogodki v Trbovljah, je pregovoril nekatere svoje tovariše, da so izstopili iz telovadnega društva, ker je bil njihov načelnik orjunaš in udeleženec sravnega zločina. Zaradi revolucionarnosti je bil Jule Sočan že od leta 1924 do začetka okupacije leta 1941 vedno v nevarnosti, da ga bodo zaprli ali pa da bo ostal brez zaposlitve. Bil je torej eden izmed tistih, ki so bili že pred začetkom vojne dobro pripravljeni na nove okoliščine in s tem v zvezi tudi na nove dolžnosti.

pozabiti na planine, na lov s fotoaparatom pa na Sočo in strme stene nad njo. Ostale so le fotografije in še teh ni utegnili gledati.

»Konec maja leta 1942 sem se odpravil v gozdove... Odhod iz Ljubljane s ponarejeno izkaznico prek prehoda na Rudniku res ni bil izlet, pot je bila vse prej kot lahka. V prtljagi, ki mi jo je uspelo že prej poslati na Ig, sta bila tudi dva fotoaparata in nekaj filmov. Maj je bil in po cvetju je dišalo, ko sem jo mahnil peš prek barja do Japljevih na Igu. Tam sem se preoblekel, vzal prtljago in se nekaj ur pozneje priključil Šercerjevemu bataljonu, ki je takrat štel približno šeststo ljudi.«

V štabu brigade je Jule Sočan — Skala nadaljeval s pripravo akcije za rušenje borovniškega mostu, pa tudi fotografiral je pridno. Taborišče Šercerjevega bataljona, posamezne skupine partizanov z bradami in triglavkami, dolgi pohodi, neme straže... Motivov za fotoaparat je bilo polno! Kot vedno se je tudi v tistih okoliščinah tovariš Sočan trudil, da bi bili fotografski posnetki čim bolj dinamični. Takrat, ko je fotografiral bežeče italijanske vojske z razdalje le nekaj metrov, mu je to prav gotovo uspelo! »Tiste filme in še vrsto drugih sem poslal v Ljubljano, da bi jih razvili. Izgubili so jih in res je škoda 120 posnetkov!«

Tudi med roško ofenzivo, od 20. julija do konca avgusta 1942, je tovariš Jule naredil vrsto posnetkov spopadov, ki so žal prav tako končali neznanje v Ljubljani. Nekaj tistih fotografij se je po izrednem naključju le ohranilo in ni ga denarja — pravi moj sogovornik — ki bi jih lahko odplačal.

»Slabe izkušnje z razvijanjem v Lju-

V gozdovih nad Travno goro in Glažuto med italijansko ofenzivo avgusta 1942. Med znanimi partizanskimi obrazi vidimo tudi pokojnega Janeza Hribarja (šesti z desne) Foto: Jule Sočan-Skala

„ODPELJALI SO VSO DRUŽINO...“

SPREJEM

Dan mladosti, ko smo vsi iz srca zavezali tovarišu Titu vse najboljše za njegov devetinsedemdeseti rojstni dan, je mimo. Mnogi pionirji in pionirke so na ta dan s ovetlicami na prsih postali člani in članice mladinske organizacije... V Vinici je bil sprejem učencev in učenk sedmega razreda v mladinsko organizacijo ob osmi uri zjutraj. V govoru, ki sem ga prebrala, sem zbrane spomnila na njihove dolžnosti in jim v kratkih besedah orisala življenje mladih med narodnoosvobodilnim bojem. »Njih ni nihče tako slovesno sprejel v mladinsko organizacijo, a vendar so se zavedali, kaj jim je storila!« sem poudarila. Bili so resni, delavni, vztrajni, borbeni in pogumni. Ni jih bilo strah, ko so morali jurišati na sovražnikovo postojanko, potrpežljivo so prenašali tegobe vojnih dni. Kaj pa mi? Za vsako stvar se razjemo, pomehkuženi smo in včasih se nam ne ljubi niti delati. Tudi prijateljstva niso več tako iskrena kot nekdaj. Hitimo, a včasih ne vemo, kam.

Po uvodnih besedah je tovariš predsednik razdelil izkaznice in že je bilo v mladinski organizaciji vinskih šole petdeset članov več! Sledile so športne igre, potem smo se odpravili vsak proti svojemu domu.

Zvečer sem gledala televizijski program. Nisem hotela zamuditi enkratne prireditve v počastitev rojstnega dne maršala Tita, ki je bila v Beogradu na stadionu JLA. Gledala sem in se čudila nastopajočim, ki so brez napak izvajali program. Najbolj so mi ugajale srednješolke iz Maribora. Svečan je bil tudi trenutek, ko je mlada delavka izročila predsedniku republike štafeto palice s pozdravi mladih iz vse Jugoslavije. Šele takrat sem se zavedala, kaj se pravi biti borec za pravico in enakopravnost. Vendar nam Tito ne bi smel biti le en dan v letu v mislih. Ne, prav vsak trenutek bi morali misliti na njegove besede in izpolnjevati najtežje naloge, da bomo živeli čim boljše in složno v naši bratski domovini.

NATAŠA KAJIN

Obiskala sem hčer pokojnega Jožeta Lacka, znanega štajerskega partizana, narodnega heroja in člana CK KPS. Vstopila sem v njen dom in jo prosila, če mi odgovori na nekaj vprašanj. Prošnji je z veseljem ugodila, pogovor je stekel in beležnica je bila kmalu popisana z zanimivimi spomini.

MI LAHKO POVESTE NEKAJ BESED O ŽIVLJENJU IN DELU JOŽETA LACKA?

Rodil se je 17. avgusta 1894 na kmetiji v Novi vasi blizu Ptuja. Že leta 1938 je bil v naši hiši sestanek CK KPS, ki so se ga udeležili Vida Tomšič, Joško Sagadin-Očka, dr. Ivan Potrč, Franc Leskošek-Luka, Lidija Šentjura, Boris Kidrič, Miha Marinko in drugi znani komunisti. Pri nas so se dalj časa zadrževali mnogi revolucionarji, leta 1938 Miha Marinko — in tudi tisti, ki so se pozneje odpravili na dolgo pot med vrste španskih borcev za svobodo.

SE ŠE DOBRO SPOMINJATE PRVIH VOJNIH DNI?

— Stara sem bila sedemnajst let, in kdo bi mogel pozabiti tiste dni! Na cvetno nedeljo leta 1941 je vsa naša družina zbežala k zancem »Ubili vas bodo, ker ste komunisti, in še nas povrne!« so nam zapretili. Vrnili smo se domov. Kmalu zatem so prišli po očeta gestapovci, a ga na srečo ni bilo doma. Izgovorili smo se, da je šel po živino na hrvaško stran. Od tistega dne je bil oče ilegalce. Nosili smo mu hrano tja, kamor se je bil zatekel. Večkrat so nas zaprli in ustrahovali, da bi zvedeli, kje je in kaj dela. Nihče od nas ni črnil niti oesedice. Bolje umreti, kot pa izdati starše in domovino! so nas doma učili. Kmalu zatem so zaprli mamo. Najprej so jo odpeljali v Ptuj in potem zaprli v grad Borl. Doma smo ostali štirje otroci: od desetega do sedemnajstega leta starosti. Imeli smo veliko kmetijo in obdelovali jo je bilo treba. Sosedom in drugim ljudem so zagrozili, da jih bodo zaprli, če nam bodo pomagali. Še najbližji sorodniki so pozabili na nas. Zemljo smo morali oddajati v rajem, saj smo se le na ta način lahko preživljali.

KAKŠNA JE BILA NADALJNJA USODA VAŠE DRUŽINE?

— Mama se je 22. julija 1941 vrnila domov, 4. avgusta pa so zopet prišli po nas. Z njimi je prišel tudi nekdo, ki je znal slovensko. »Nič ne jemljite s seboj, saj se ne boste vrnili, in tudi drugače bi vam vse pobrali!« nam je dejal. Odpeljali so nas v Ptuj pa

v Maribor in nazadnje v staro celjsko šolo, kjer so nas ločili v Celju je bilo zbirališče ujetnikov, od koder so otroke odpeljali v Neu-kirchen na Bavarsko, starejše od šestnajstih let pa v nemško koncentracijsko taborišče Auschwitz. Dne 10. oktobra 1941 je tako odšel na to žalostno pot prvi transport Slovencev in med njimi tudi jaz in moja mati.

Postala sem številka 16283!

KAKO SO POTEKALI ZADNJI DNEVI VAŠEGA OČETA?

— Ptujška četa se je zadrževala v Mostah na Štajerskem. Pripravljali so veliko akcijo. V gradu Borl so imeli svojo zaveznico Slavico. Dogovorili so se, da bi ključ od vhodnih vrat nekako dobila od Nemcev in odprla partizanom pot. Ti naj bi pobili sovražnike in osvobodili ujetega štajerskega rodoljuba. Izdajalska roka pa ni mirovala. Dne 8. avgusta 1942 se je »Lackova četa« spoprijela z mnogo močnejšim sovražnikom. Junsko se je borila, rešila pa sta se le tovariš Osojnik in moj oče. Povedali so mi, da je preplaval Pesnico in se zatekel v neko hišo. Dva dni kasneje so Nemci obkolili skedenj, v katerem se je skrival. Hotel se je ubiti s poslednjim nabojem. Pištola ga ni ubogala in Nemci so ga živega ujeli. V Ptuj so ga mučili, zasramovali in mu pljuvali v obraz. Njihov trud je bil zaman. Stari revolucionar in prekaljen borec je ostal do poslednjega diha zvest domovini. Umrl je 18. avgusta 1942 v celici za posledicami strahovitega mučenja. Ponoči so ga zakopali v smetišče. Pripovedujejo, da je na kraju njegovega poslednjega počivališča ne-

kdo ponoči položil jugoslovansko zastavo in prižgal svečko. Nemci so pobesneli, a storilca niso dobili. Po osvoboditvi so očeta prekopali v skupno grobnico padlih borcev Ptujске čete.

JE BILO HUDO V AUSCHWITZU?

— Da. Življenje v tem prav gotovo enem izmed najhujših nemških koncentracijskih taborišč je z besedami težko opisati. »Pogumni morate biti, če ne bomo vzdržali jaz, vi morate!« nam je govorila mati. Njena slutnja se je uresničila, dne 19. novembra 1942 so jo sežgali v krematoriju. Da sem ostala živa, se imam zahvaliti štefki Stüblerjevi. Veliko mi je pomagala. V taborišču smo živeli v slogi in drug za drugega storili vse, kar je bilo v naši moči. Tako sem srečno dočakala konec vojne. Osvobodili so nas Američani. Avgusta 1945 sem v Lübecku — na poti proti domu — spoznala tudi svojega bodočega moža.

KAKŠNI SO BILI PRVI DNEVI V DOMOVINI?

— Dne 27. avgusta sem prišla domov. Brat in sestra sta me že čakala. En brat se ni vrnil iz taborišča. Domačija je bil izropana. Začeti je bilo treba nanovo. Bila sem najstarejša, zato sem ostala doma in začela z obnovo posestva. Brat je odšel v vojsko, sestra na srednjo kmetijsko šolo. Danes živi na kmetiji brat Milan, soba — spominski muzej — pa spominja na očeta Jožeta Lacka.

Pogovor je bil sklenjen, poslovičili sva se in tovarišici Mariji Lacko-Koler sem obljubila, da jo bom še obiskala.

ANAMARIJA TAVŽELJ

ZAHVALIMO SE JIM

Sedim za mizo in strmim na list papirja, na katerem je napisan naslov »Zahvalimo se jim«. Komu? Vsem padlim za svobodo, so nam dejali, in pero je zdrselo po papirju.

Presune me spoznanje, kako nepomembna so naša modrovanja o modi in najnovejšem uspehu kakšne glasbene skupine. Spominam se nekega popoldneva. Hodila sem po mestu, si ogledovala izložbena okna in nehoti prislunila pogovoru med materjo in hčerko. »Kar tale plašč ti bom kupila, lep je in podal se ti bo!« je dejala starejša gospa. »Ne, nočem tega, ni moderen in vse moje sošolke nosijo midi plašče!« se je glasil odgovor. So se med vojno mladi tudi tako pogovarjali? Velikokrat niso imeli kaj obleči, mi pa imamo vsega na pretek in za to se moramo zahvaliti tudi njim.

Bil je čudovit pomladni dan.

Sonce je sijalo in ptički so veselo žvrgoleli. Osemletni Jernejček je tekel skozi gozd. Naročili so mu, naj sporoči partizanom, kdaj lahko pridejo po orožje in hrano. Upehal se je in za nekaj trenutkov postal. Nenadoma je zaslišal govorjenje. Obstal je in pri-

slušni. Ko je ugledal belogardistične uniforme, se je skril za grm. Sovražniki so se ustavili in nadaljevali s pogovorom. »Z jutrišnjo ofenzivo bomo uničili te partizanske bande, saj nam je Matičkov Jule povedal, kje se skriva...«, je dejal eden izmed njih. Jernejček je slišal dovolj. Planil je izza grmovja in stekel »Stoj!« so zavpili za njim. Fantič je tekel naprej. Belogardist je vzel puško in ustrelil za njim. Jernejčka je zaskelilo. »Moram naprej!« si je prigovarjal. Kolena so mu klecala, on pa je z nadčloveško močjo nadaljeval pot. Belogarditi ga niso zasledovali. Niso vedeli, da je ranjen, pa tudi nevaren se jim ni zdel. Jernejček se je do partizanov priplazil po kolenih, nato pa pred očmi stražarja omahnil. Ta ga je dvignil in ponesel do komandanta Vojka. »Napasti... vas... hočejo... belogardisti... jutri zvečer... Matičkov Jule je izdal...«, je še dahnil Jernejček in njegova kodrasta glava je omahnila.

Zahvalimo se jim.

To ni dovolj, nadaljevati moramo njihovo delo in dolg bo plačan!

LILI RUPNIK

KRAMLJANJE

Pozdravljena, Milena!

Kaj sem vam že hotela reči? A, že vem! Napisala bom strašansko dolgo pismo, samo za malo potrpljenja prosim in izvedeli boste, kaj sem vam hotela povedati.

Vprašujem se tudi, če je sploh še vredno sodelovati. Časa nimam veliko, kljub temu venomer pišem, vi pa se me le včasih usmiliti. Človek bi se kar jezil, da veste. Uh, sem se že preveč zaklepetala. Najbrž se temu niti ne čudite, saj me dobro poznate. Toliko bi vam rada povedala, a kaj, ko ne morem vsega stlačiti na košček papirja. Pa tudi sicer je danes poseben dan in to pisemce pravzaprav ni namenjeno vam.

Prisluhnite in videli boste, kaj mi leži na srčku!

Danes proslavlja naš dragi tovariš Tito svoj devetinsedemdeseti rojstni dan. Tudi jaz bi mu rada prčk »TV 15« poslala svoje pozdrave in iskrene čestitke. Vem, da pisemce ne bo nič kaj prida, a sem vseeno ponosna nanj. To, kar bom napisala, je čista resnica, in še majhna sem povrh.

Dragi tovariš Tito:

Ob tvojem življenjskem jubileju ti želim veliko sreče in še dolgo življenje. Imam te rada in nesrečna bi bila, če bi ne bil več med nami. O, da bi še dolgo živel in nam s svojim delom pomagal, kot si nam pomagal doslej! Bodi zdrav še vrsto let, da bo sreča, svoboda in pravica ostala pri nas!

Čeprav nisem doživela hudih vojnih dni, rada pišem o narodnoosvobodilnem boju. Tega verjetno ne veš, zato je škoda, da mojega pisemca ne boš prebral. Hvaležna sem ti za vse, kar si storil za nas. Veš, mi mladi smo dobri in bi za svojo domovino dali vse, kar imamo. Ljubimo mir in prijateljstvo med narodi. Ob besedi »vojna« me strese mraz. Predstavljam si, kaj vse ste morali prestati. Tudi mi smo pripravljeni boriti se za svojo domovino in kar se tega tiče ne bodi nič v skrbeh. Kaj več bi ti ne vedela povedati. Majhna sem še in premalo vem. Upam, da bom kmalu bolj pametna, da bom stvari bolj razumela, in takrat ti bom napisala lepše pismo.

Dragi tovariš Tito!

Za tvoj devetinsedemdeseti rojstni dan bi ti rada dala vse rožice pa potocke, jezero in zvezdice na nebu. A ker ti vsega tega ne morem dati, ti obljubim, da se bom v šoli pridno učila in da bom imela vse dobre ljudi na svetu enako rada.

Saj boste objavili to pisemce, Milena?

Prejmite lepe pozdrave,

Dragica Trnovšek
Železno 21
p. Zalec

Draga deklica!

Moje besede bi zbledele ob tvojih, zato poslanemu zapisu ne bom ničesar dodala. Takšnega, kakršen je, lahko napiše le otroška roka. A še to ne vsaka! Brez tvojih pisemc pa bi mi bil delovni dan prazen in pust.

Lepo pozdravljena!

MILENA

NE POZABITE, DA JE
RUBRIKA
»KRAMLJANJE
VAŠA TRIBUNA, ZATO
PISITE!

DAN MLADOSTI

Sem doma iz Bistrice ob Sotli, ki leži le kake tri kilometre od Kumrovc. Ker je tovariš Tito obiskoval tretji razred prav v tej šoli, kjer se danes učim jaz, smo med poukom veliko govorili o njegovem otrostvu. Zato vsako leto z veseljem pričakujem dan mladosti, ki je hkrati tudi rojstni dan našega dragega predsednika.

Že teden dni pred 25. majem so v Kumrovcu velike slovesnosti. Na praznični dan dopoldneva pa smo poprosili očka, da bi nas odpeljal na slavlje dneva mladosti in rojstnega dne predsednika Tita. Vas je bila okrašena in taborniki so postavili veliko šotorov. Prišla je mladina iz Zagreba, Maribora, Ljubljane, Celja, Krapine, Kranja, Bjelovarja, Beograda in še iz drugih krajev naše domovine. Bilo je veliko avtobusov in še več osebnih avtomobilov. Na športnem igrišču so igrali rokometiške iz Hrvatske in Slovenije, organizirali so maratonski tek na 25 km in druge športne prireditve. Igrala je godba LM. Dopoldne je bil lep sončni dan. Popoldne se je pooblačilo in začelo pošteno bliskati in grmeti. Nato se je usul dež s točo, koj zatem pa je zopet posijalo sonce. In iz Kumrovc se je po ravni in prek Sotle spet razlegalo petje in smeh. Preden so se mladi gostje poslovili od prijaznih domačinov, so si ogledali še Titovo rojstno hišo in se potem z nepozabnimi vtisi vrnili na svoje domove.

Ob koncu tega zapisa bi povedal še tole:

Zavedamo se, da je naše življenje lepše od tistega, kot ga je živel tovariš Tito. Zato smo mu hvaležni in želimo, da bi še dolgo vrsto let vodil našo Jugoslavijo na poti napredka in blagostanja.

JOŽE ČIZMEK

BESEDE IN DEJANJA

Kam so izginili?

Ko so v petek popoldne ugotovili, da so se poslanci gospodarskega zbora razšli pred zaključkom seje, in jih ni bilo več dovolj, da bi mogli sprejeti »dopolnilne stabilizacijske zakone«, čeprav jih je zbor narodov sprejel, je nastal mučen položaj. Kako to, da so glasni gospodarstveniki (v gospodarskem zboru je največ direktorjev), ki so vse popoldne toliko razpravljali, kritizirali vlado, državo in vse druge zaradi tako nestabilnega gospodarskega položaja, nenadoma izginili kot kafa iz skupščinskih klopi? Ali so imeli razprave čez glavo, ali so odgovorni, ali so resni ljudje — in še bi se lahko spraševali.

Delo — 30. V. 1971

Nogomet važnejši kot 22.000 delavcev

Komunisti sektorja splošnih zadev »Crvena zastava« v Kragujevcu so izključili iz ZK direktorja, ki mu je bil nogomet važnejši od 22.000 delavcev. Direktor sektorja splošnih zadev zavoda Svetolik Vasiljevič, ki mu je bila poverjena skrb nad vso imovino v vrednosti več sto milijard tega kolektiva v Kragujevcu, je oškodoval svoje podjetje za več deset milijonov v korist nogometašev »Radničkega« katerega predsednik je bil.

Večernje novice — 25. V. 1971

Slovenski izseljenci najbolj organizirani

Slovenci zunaj naših meja (pri čemer pa ne štejemo naših manjšin v drugih državah) so ustanovili več kot 1100 organizacij in društev, v katerih je nad 200.000 članov vseh generacij. Vsaj polovica teh organizacij in društev vzdržuje ali išče stike z domovino. Slovensko izseljenstvo — v širšem pomenu besede — je med najboljše organizirani narodnostmi v svetu. Najmočnejše so ustanove Slovencev vsekar v ZDA, saj vključujejo tamkajšnje velike bratske organizacije kakih 180.000 Slovencev. Samo progresivna Slovenska narodna podpora — SNPJ ima okrog 65.000 članov. Tu imajo naši rojaki lastne društvene domove, časopise, domove oddiha itd.

Iz poročila Izseljeniške matice

Dreyfusova afera (7)

Minister za vojsko Cavaignac je Dreyfusa ponovno obsodil izdajstva na podlagi dveh »dokumentov«: listka, na katerem je bilo zapisano »tisti lopov D...«, ter Panizzardijevega »pisma« Schwartzkoppu iz leta 1896, v katerem je bil Dreyfusov priimek izpisan v celoti.

Zraven tega je Cavaignac povedal za (lažno) pričevanje nekega oficirja, kateremu naj bi se bil Dreyfus popolnoma izpovedal takoj po tistem, ko je minil obred degradacije. Poslanska zbornica je odmevala od ploskanja in navdušenega vzklikanja, nato pa so poslanci z glasovanjem sklenili, naj bo govor generala Cavaignaca razobešen v vseh francoskih občinah: takoj naj bi bila vsa Francija enkrat za vselej prepričana, da je Dreyfus zares izdajalec.

Cavaignac je nasedel, ker je kratko in malo verjel, da so dokumenti, na katere se je opiral, resnični. Šele polkovnik Picquart — ki so ga po Zolajevem procesu upokojili in ki se je medtem še dvobojeval s svojim nekdanjim predstojnikom Henryjem — je javno zatrnil, da gre za ponarejene dokumente. Minister za vojsko ga je dal aretirati. Vendar je iz tankovestnosti — ali zaradi slabe vesti — ukazal še enkrat pregledati dosje. Zgodilo se je nekaj neverjetnega: ravno neki antidreyfusistični oficir iz ministrovega kabineta je podvomil o verodostojnosti dokumentov! Minister je nemudoma poklical Henryja in ta je priznal, da je sam zmašil Panizzardijevo pismo, v katerem je bil Dreyfus zapisan z vsemi črkami.

Bilo je 30. avgusta 1898: tiskovna agencija Havas je poslala v svet senzacionalno novico: »Danes je podpolkovnik Henry v kabinetu ministra za vojsko priznal krivdo, pa tudi to, da je sam napisal pismo iz oktobra 1896, v katerem je omenjen Dreyfus. Minister za vojsko je ukazal nemudoma aretirati podpolkovnika Henryja, katerega so potem odpeljali v zapor Mont Valérien.«

Drugega dne je ista agencija sporočila še hrupnejšo novico: 31. avgusta popoldne med tretjo in četrto uro je podpolkovnik Henry naredil samomor: z britvijo, ki so mu jo bili pustili v celici, si je prerezal vrat. Pred tem je še napisal pismo ženi, v katerem je med drugim zatrnil: »Ti že veš, v čigav prid sem delal.« Zaradi tega stavka so izbruhnile najrazličnejše domneve o morebitnem obstoju vohunske skupine v sru generalštaba: vendar ni nihče nikdar mogel potrditi teh domnev.

Načelnik generalštaba general de Boisdefferre, ki je bil zraven, ko je podpolkovnik Henry vse priznal, je takoj odstopil. Esterhazy je zbežal v London. Patty de Clam je moral v pokoj. Ves francoski tisk — tudi tisti, ki je dotlej nasprotoval Dreyfusu — je skoraj soglasno zatrjeval, da je treba obnoviti zadevo in Dreyfusa spet poklicati pred sodnike. Lucie Dreyfus je seveda takoj vložila prošnjo za revizijo procesa.

Kaznovali so skoraj 13.000 zločincev

Od maja 1945 dalje so sodišča v Nemški demokratični republiki obsodila 12.825 nacističnih vojnih zločincev. To je povedal glavni državni tožilec NDR ob sedemindvajsetem zasedanju komisije za človečanske pravice OZN, ki se v Ženevi ukvarja z vprašanji kaznovanja vojnih zločincev in oseb, ki so povzročale zločine proti človečnosti.

POIZVEDBA

Skupaj z mano sta bila pri komandi mesta Kočevje v Novih selih tudi partizana Franc JAMSEK in Stane KAPEL, oba doma s Primorskega. Vljudo prosim, da se mi javita pisмено na naslov: Anton STOPAR, Loka, Mušičeva 26, p. Mengeš 61234.

Ko je prvo razburjenje minilo, so se antidreyfusistični časniki pokesali svoje slabosti in prešli v nasprotni napad, pri čemer so se oprijemali teze o »rodoljubnem ponarejevanju«. Pisali so, da je bil Henry prisiljen ponarediti dokument, samo da mu ne bi bilo treba pokazati drugega dokumenta (tistega tolikokrat izrabljenega kajzerjevega pisma): zakaj to bi bilo izredno nevarno za Francijo... Tako je ponarejevalec Henry postal junak — kot prej ponarejevalec Esterhazy. In Maurras ga je nemudoma začel opevati.

Toda napočil je čas, ko so sodniki kriminalne sekcije kasacijskega sodišča postali bolj naklonjeni reviziji procesa, za katero je zaprosila Lucie Dreyfus in za katero se je bojevala Zveza za človeške pravice. V tabor Dreyfusovih privrženec je prihajalo čedalje več ljudi. Sodniki so bili že tako rekoč prepričani o Dreyfusovi nedolžnosti. Med drugim se niso prav nič obotavljali in sloviti »bordereau« so pripisali Esterhazyju: se pravi tisti dokument, zaradi katerega je bil Dreyfus obsojen. Zato je desnica v Franciji poskušala vse mogoče, da bi preprečila sodnikom, da bi izpeljali svoje delo, se pravi, da bi znova sodili Dreyfusu — in ga seveda oprostili.

Desničarski krogi so začeli neznanško kampanjo, ki naj bi »dokazala«, da so se sodniki dali podkupiti »židovskemu sindikatu«. Ta izprijena propaganda je bila tako učinkovita, da je vlada poslala poslancem in senatorjem predlog — ki so ga odobrili — naj Dreyfusovega dosjeja ne proučujejo samo sodniki kriminalne sekcije kasacijskega sodišča, marveč člani vseh sekcij tega sodišča.

Medtem se je zgodilo nekaj, kar je dalo povod za nova nasilna dejanja: umrl je antidreyfusistični predsednik republike Faure (baje v objemu ljubice) in na njegov položaj je prišel Loubet. V tako napetem ozračju so člani kasacijskega sodišča začeli znova proučevati Dreyfusov dosje. Toda ponaredki, ki jih je zagrešil Henry s svojimi pajdaši, so bili tako očitni, da sodniki niso omahovali in da so 29. maja 1899 ukazali obnove Dreyfusovega procesa. Jasno je bilo, da je Dreyfus nedolžen.

Dreyfusisti so rjovel od navdušenja. Antidreyfusisti so kričali, da sta »zmagali laž in nezakonitost«, ter zatrjevali, da so se sodniki vdali zaradi ust-

Polkovnik Picquart v civilu

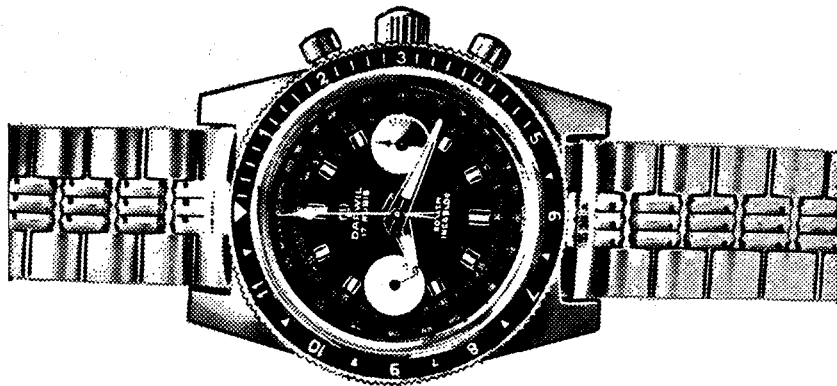
rahojanja, groženj in izsiljevanj. Zola se je vrnil iz Anglije, kamor je bil odšel na prigovarjanje prijateljev, da se je izognil aretaciji. Picquarta so izpustili iz zapor. Esterhazy je bil črtan s seznama nosilcev Legije časti. Kazalo je, da bo Dreyfus popolnoma rehabilitiran in da je vse skupaj le formalnost, ki naj bi bila na reviziji procesa naglo opravljena. Nekateri antidreyfusisti so tedaj pomislili, da ni druge rešitve, kot da strmoglavi režim. Baron de Christiani je kratko in malo lopnil s sprehajalno palico predsednika republike Loubeta, ko je prišel na konjske dirke v Auteuilu.

Konec prihodnjič

Biseri proizvodnje

DARWIL

Lady 71

Lord 71

V vseh je vgrajen specialni mehanizem izredne preciznosti. Najnovejši urah DARWIL — vgrajen DARBLOCK, ki štiti vsako DARWIL uro proti udarcem in pretresom. DARWIL Superavtomatik SNOW STAR cronometer je pojem elegancije in točnosti. DARWIL LORD 71 Special Flat DARBLOCK. DARWIL LADY 71 DARBLOCK — ženska moda 1970. GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPŠTVO

NUDIMO PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO NAKITA IZ 14, 18 IN 22 KARATNEGA KONTROLIRANEGA ZLATA.

Prodaja s posebno garancijo! Na zalogi vedno 600 modelov ur DARWIL in ARETTA. Ure znamke DARWIL in ARETTA lahko kupite tudi v specializiranih trgovinah in veletrgovinah v Jugoslaviji. Servisi so v vseh večjih mestih Jugoslavije. DARWIL — TRST, PIAZZA S. ANTONIO NUOVO 4/I-II

CENIK MALIH OGLASOV

Poizvedbe, vabila, objave, obvestila, zahvale in podobno — do 10 vrstic — 10 dinarjev. Če znaša besedilo več kot 10 vrstic, stane vsaka nadaljnja vrstica 1,50 din. Objave s komercialno vsebino: do 10 vrstic 30 dinarjev, vsaka nadaljnja vrstica 5 dinarjev. Pravni nasveti so za naročnike brezplačni, drugim zaračunavamo dejanske stroške, a največ do 15 dinarjev. Osmrtnice (kratke nekrologe) objavljamo brezplačno, njihovih tekstov in pripadajočih fotografij ne honoriramo in ne vračamo.

Rowenta

